

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש "בית יהושע"

רחוב מנחת יצחק 2

עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג

ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

הנוכה פרשת מקץ

תשפ"ו

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

- גליון מס' 756 -

האזנה מהירה לשיעורים

מתקשרים לקול הלשון במספרים הרגילים והישירים,

מקיימים מיד כוכבית סולמית ***#

ואחריו את מספר השיעור ולסיום סולמית #.

מס' השיעור מופיע ליד תאריך השיעור.

תוכן עניינים פרשת מקץ-חנוכה

יום א' פרשת מקץ ערב חנוכה תשפ"ו
(מס' שיעור 42216833).....ר'

הילולת הגראי"ל שטיינמן ז"ל << יוצר לשבת חנוכה: אודך כי עניתני ותהי לי לרבי שמואל דג קטן בר רחביהו {א'}>>

יארציט הגראי"ל שטיינמן ז"ל | פוחת והולך כסברת פרי החג לדידהו מטעם כולל | רשאים לפחות בחנוכה כב"ש
כחד משבא לשבת | אל ההרים אשא עיני כהלל ואם לא אז כשמאי | שלך גדולה בחנוכה חשמונאי ובניו שהקריבו א"ע
| תירוצי הבית יוסף כמידת בית שמאי ובית הלל | פיוט אודך כי עניתני ותהי לי לרבי שמואל דג קטן | משה מצורף
לפישל ואפרים ושמואל לפיש ופישל | אודך כי עניתני ותהי לי לישועה עוז מגדלי | בעת קם עלי מחשילי שהתרשלו
הכהנים תחילה | אנטיכוס הרשע מלך יון כדוב שכול מקרב רפיח פגשני | חמו המופתים אשר בירושלים נעשו | הרע
לנביאי ולמשיחי וכילני | בשר קודש גזר להעביר מעלי | צדקניות מלו בניהן ציוה לתלותן | ועל אליעזר הכהן ניכל ערמתו
| גילה לו בחשאי אאכילך | שח ולעג עליו לבזות עצתו | ושבעה אחים תמימים ותיקים

יום ב' פרשת מקץ א' דחנוכה תשפ"ו
(מס' שיעור 42218041).....י"ד

יוצר לשבת חנוכה: אודך כי עניתני ותהי לי לרבי שמואל דג קטן בר רחביהו {ב'}

להשכיח תורתך מהאוטונומיה היהודית כדוב שכול | חידש הרשע עוד גזרותיו | נימוסי יון בחוקות הלכות לבישת
הבגדים | טוב למעוז ביום צרה אלוקי צבקות | המנהג בבעלזא ליתן מעט מים בנ"ח עם השמן | רמז בתורה לנס שעשה
לכולם מקוואות | ולא היה אדם מבקש לישא אשה | ויגש אליו יהודה למלחמה על גלות הדת | מדוע מכינים עפ"י
קבלת האריז"ל מ"ד נרות לחנוכה? | יוחנן כהן גדול השיא בתו | האם מתתיהו הוא חשמונאי או שהיו בני מתתיהו ובני
חשמונאי? | כלה צנועה ויפה אין כמותה | לאיש זר וערל תשכיבני | מיד בערה בו חמתו | נבלה עשה לשכב את בת
יעקב | סמוך לירושלים חנה אליפורני | ענינם אגיד לך ומעשיהם | פחד ואימתה גדולה נפלה | צדקת אחת בירושלים
היתה | קמה בעוד לילה ושפחתה עמה | רווח והצלחה יעמוד ליהודים | שמע לה נתרצה והוציאה | תבשרי בשורות טובות
הטובה | שמח המלך שמחה גדולה | דבריה סיפרו לאכיר והראוהו | קול שאון בפגיעתם ק"ש | בן יוחנן כהן גדול מתתיהו
| רבים ביד מעטים מסרת | חזק ואמיץ כימי עולם יעבדוך

יום ג' פרשת מקץ ב' דחנוכה תשפ"ו
(מס' שיעור 42219379).....כ"ג

הלל בציבור קודם לנרות << מהולל אקרא בשעת הצרה >> הברכה בחשד דשני פתחים {א'}

הלל בציבור קודם לנרות חנוכה - בית האסורים והולכי דרכים | השגת הגרשז"א ז"ל קודם שנתגלה הכת"י של חכמת
התורה | ז"ע שאלו מאי חנוכה וההכרעה שקבעום יו"ט להלל והודאה | לא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הניסים
בהודאה - לשון רש"י | לא קבע הרמב"ם דיני הלל אלא בהלכות חנוכה | מעלת הציבור מעיקר צורת אמירת ההלל
בנעימה | הלל והודאה דחנוכה צריכים חיזוק אצלינו | אין יחיד גומר את ההלל בברכה אלא בציבור - שיטת הגאונים
| אל תסכן את ההלל במנין כדי להדליק נ"ח בטיסה | אשירה להשם כי גמל עלי או מהולל אקרא השם בשעת הצרה?
| נדר קרבן תודה בתפילה בעת צרה צריך תלמוד | הוציאה ממסגר נפשי כדי להודות לשמך | הושיעה נא והצליחה
נא שאוכל לקיים א"ל אתה ואודך | מהולל אקרא בשעת הצרה לומר שירה כאשר יגמול עלי | אין הניתוח אלא היכי
תמצוי כדי לברך הגומל | למה אין מברכין על חשדא דנ"ח כשחיטה של בן פקועה? | אין לברך על מצוה שבאה בהקדם
עבירה כתוכחה והשבת גזילה | רשעת החושד כי היכי דבאה לא אדליק בהאי נמי לא אדליק | מ"ש שני פתחים דנ"ח
מהעובר בבהכנ"ס עם שני פתחים? | אי"צ להזהר מחשד משום והייתם נקיים אלא במקום לאו | חשדא דנ"ח בא
בעבירת החושד דלא כחשדא דבן פקועה

יום ד' פרשת מקץ ג' דחנוכה תשפ"ו
(מס' שיעור 42220677).....ל"א

החשש לחשד בשני פתחים {ב'}

חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות משום חשדא | אינו חשד אלא לרשיעי ולכך אינו מברך | אינו חשד אלא
בעומד כל החצי שעה של זמני ההדלקה | לא יועיל פתק ושומר שהדליק בפתח השני וצ"ע בעדים | הרואה יסבור
שהבית חלוק ואחד שאינו קיים לא מדליק | יותר אפשר לצאת נקי מהשם הרבה יותר מידי הבריות | ואני הרהרתי כ"פ
אם יש אדם בעולם שקיים מקרא זה | למה אם כבתה אינו צריך להשאירה כדי שלא יחשדהו? | מ"מ א"א לצאת ידי
החושדים ולמה תיקנו שידליק בשני הפתחים? | טוב שידליקו בני הבית בכל הפתחים ויש מקום לחשד | אינו חשד אלא

פרשת מקץ-חנוכה

מתוך קנאה שיש לו חצר עם ב' פתחים | כמה נרות צריכה **חצר שיש לה שלושה וארבעה פתחים**? | בכלל הפירסומי **ניסא שלא יעלה הוה אמינא** דלא אדליק | אף לאחר שניצחו החשמונאים **לא נסתלקו המתיוונים** | קבעו נ"ח **לפרסם שיש חשמונאים** לעומת המתיוונים | **פרסום היהדות בב' פתחים לעומת היוונים בב' שוורים** | יצר 'חטיבת החשמונאים' דבהאי נמי לא אדליק והוא משלנו | בכלל הפרסומי **ניסא להפוך את רוח הפרהסיא של הרחוב** | דמות הת"ח **מערערת על צדקת דרכו ונוח לו לחושדו**

יום ה' פרשת מקץ ד' דחנוכה תשפ"ו
(מס' שיעור 42221974) .....ל"ח

הפרסום בחשד דשני פתחים {ג'}

לא נאסר אלא **להביא את עצמו לחשד במעשה** | בכלל הפירסומי **ניסא שתהא מצותו מפורסמת** | חל שם **נר חנוכה אף על נר החשד** לברכת הרוואה | **אם הרוואה אומר לצרכה הוא שהדליקה** - ב' אופנים | **לא הקיץ הנער בפירסום** דגי-חזי אלא **בהצנע דאלישע** | ובאת וסגרת הדלת לפי **שכבוד הנס הוא לבוא בהצנע** | **הנס עצמו צריך הצנע ולאחריו צריך מצוה** מפורסמת | גזרת יון לעקור דלתות צנעת הבית **ב'רשת' של ימינו** | שלא יאמר **המתיוון** מדבהא לא אדליק באידך נמי לא | יפת ליפת החיצוני **ביופי שפתו החיצוני** שאינו לשון בעצם | **גלי הקול המצטיירין בלשה"ק** - ב' דוגמאות | **אל תשיאך חכמת יוונית אשר אין לה פרי כי אם פרחים** | אין **תפארת הזית אלא בפרי** ולא בעליו וללא פרחים | **כוח המרפא של שמן הזית** עם שימושיו המאור ומאכל | לפרסם מצות נ"ח **בחוף** לעומת פרסום יון **החיצוני** | **ריבוי המצלמות של יון בימינו** בשעת עשיית המצוות | (יפת אלוקים ליפת **וישכון גוג ומגוג בקבורת אהלי שם**) | **אין פרי הזית** נחמד למראה **ואינו נאכל** אלא בהכאה | **א"צ לצאת ידי הבריות אלא לפי שבכך יוצא ידי המקום** | יהא חלקי במי שחושדין בו **מצידי** אלא שאי"ז טוב בעיני השם | חזר משה על תנאי בני גד וראובן **שיתקנו החשד לפני השם** | **אינו חשד מפני חברו אלא לקיים מצות השם וכשר** לברכה | (אין חיוב והייתם נקיים מישראל אלא **מחשובי ישראל**) | פתח הבית לחצר **שלא יתקן את הרבים וא"ע לא יתקן** | אין פירסום הנס רק בשעת הדלקה אלא **כל הזמן שדולק** | אי"צ לפרסם הנס אלא במקום שאינו ידוע **מהמפורסם לנסתר** | **נ"ח של ניסים הגלויים להאיר על השכר ועונש הנסתרים במזוזה** | ויפג ליבו כי **לא האמין להם** - לא היה ליבו פונה לדברים | לפרסם ההשגחה לעומת היונים **שהעולם על אוטמטי** | **שני פתחים אצלינו לתורה ולרשת** עד שתכלה כפירת דרוין | להציל את עצמו **מעצמו** מפני חשד חכמת יון דתרמודאי

ערש"ק פרשת וישב תשפ"ו
(מס' שיעור 42215671) .....מ"ז

כד אנהו נטרין לה - מכירת יוסף ושמירת שבת << מזלזלין לקרות לאחיהם עבדים - מאמהות לאמהות בערבות שתיים {ו'}>

ויוסיפו עוד שנא אותו על דבריו ולא נוסף אלא חלומותיו | התנכלו להמיתו על דיבתו ולמה אמרו הנה בעל החלומות? | **שמירת שבת עומדת בפירצה** של מכירת יוסף ושנאת חינו | דהאי **צדיקא יוסף שביעאה לבני הגבירות** בה אחיד | **חלומותיו** שהוא שביעי ומלך **סותרים דיבתו** על בני השפחות | שמך אחד בשבת **מחד לשבתא** כשגוי אחד **בלא שנאת חינו** | מאי **דעת גיבורי התורה בצרפת** שהלכו בשבת יחף? | **כוח עון הארץ** בעץ עושה פרי הביא לחטא אדה"ר בעץ הדעת | **צריך האדם חציצת נעל מהארץ** שלא ימשך לרע מעון הארץ | **חנוך תופר מנע"לים** לחצוץ מקלקול הארץ לשם יחוד קוב"ה | **כיון שמכרו יוסף חזר קלקול הארץ** לבית יעקב והוצרכו נעלים | **כיון שנתקן עון מכירת יוסף בשבת** הלכו יחף בלא נעלים | **של נעלך** כי המקום אשר אתה עומד אדמת קודש **דא שבת** | למה טוב שלא ילבש בשבת מה שלובש בחול **חוץ מנעלים**? | **בערבות שנים כאמהות שתיים** באגודות ארבע כגבהות ארבע | **כאמהות** בפתח ולא **כאמהות** בחיריק והן בלהה וזילפה | והבאתי ונתתי לעת"ל ואז נשתה **שש כוסות כנגד בלהה וזילפה** | חידוש השפ"א דאף שזכות אבות תמה **זכות אמהות לא תמה** | ההרים ימושו והגבעות תמוטינה **שתכלה זכות אבות ואמהות** | שבע יפול מזכות ג' אבות וד' אמהות **וקם בזכות בלהה וזילפה** | **תשע ברכות במוסף דר"ה** כנגד בלהה וזילפה לעורר זכותן | מה שקראום עבדים **היא שעמדה לישראל** שזכותן לא תמה | **אמא שלום אשת ר"א הגדול** להורות שתיקן שלימות שש האמהות | ארבע אמהות **כולל בלהה וזילפה** שהתבטלו לרחל ולאה | **מאמהות לאמהות בדורות שאנו כערבות** וצריכים לבלהה וזילפה

יוצר לשבת חנוכה: "אודך כי עניתני ותהי לי"

לרבי "שמואל דג קטן בר רחביהו" (פישלין), מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג

אודך פי עניתני ותהי לי

לישועה עז מגדלי

בעת קם עלי מחשילי

אנשיכס הרשע מלך יוני

כדב שכול פגשני

כגלו לו רכילי סוד עניני

חמו המופתים אשר בירושלים נעשו

והפתרון איך חכמי ישראל פרשו

ברכב אש וסוסי אש ריחי הבאישו

הרע לנביאי ולמשיחי וכלני

ולשר צבאו פוליפוס צוה להכריתני

ישוב אפך ותנחמני

בשר קדש גזר להעביר מעלי

ולהאכילני דבר אחר במאכלי

להתגאל בפת בגו כל קהלי

צדקניות מלו בניהן

צוה לתלותו בדידיהן

ולהפילן מן המגדל המה וילדיהן

ועל אלעזר הכהן נפל ערמתו

אם יקבל זקן הלוי גורתי בזקנותו

ישאו קל וחמר ממנו כל סיעתו

גלה לו: בחשאי אאכילך

חזה ושוק, קדשי גבולך

ואומר לאחרים: דבר אחר מאכלך

למה תפסיד חיותך

ותשחית גחלתך

תאכה ותשמע - תקנתך

שחק ולעג עליו לבאות עצתו:

"חלילה לכן תשעים לעשות במרמה עבודתו

אפלו ערקתא דמסאנא אסור לשנותו"

ד יני אלעזר ויסוריו ודקדוקי יראתו

ראו בני דורו וכל עדתו

וכל אחד נשא קל וחמר בשיחתו

ומה הזקן הלוי כהן הצדק

כל כך ביראת צורו מדקדק

אנו לא כל שכן להצטדק

ושבעה אחים תמימים ותיקים

גם הם נדונים ביסורין חזקים

וקראו על עצמם: "ואתם הדבקים"

ה וראשון הגדול שבאחים

נתח אותו פוליפוס לנתחים

ובשלו במכתב ברתחי רתחים

ועורו מעל ראשו הפשיטו

והצדיק הצדיק משפטו

וכה אמר לששת אחיו בהשפטו

אחי ורעי אל ירח לבבכם

חביבין עלי יסורים, וייטב בעיניכם

הפיטו אל אברהם אביכם

ו כן הרגם כלם הרשע

כלי עון ופשע

והשביעי קטנם ילד משעשע

חשב הרשע: אפתהו

וכסף וזהב לרב הראהו

ואמר להשיאו בתו ולהיות משנהו

זעק הילד: אי אפשי במתנתך

כסףך וזהבך תקלתך

אך אל שאול תורד באחריתך

ז בדני אלהים זכד טוב אמרה אמן

בגדול החל ובקטן כלה עד תמם

ושבעה עקדות עקדתי בכני בתמם

מהרו ועלו אל אבי

והגדתם למחנהו שבחי וטובי

והריני בקדשתכם בדמי וחלבי

ואמרו לאברהם אביכם אל תזוח דעתך

בבנה יחידך עקדת עקדתך

ואת שבע המזבחות ערכתי כמותך

ח דש הרשע עוד גזרותיו

שלא להזכיר שם ישראל ודתותיו

כי אם בנימוסי יוני וחקותיו

והזכר שם יהדותו

דמו בראשו והריגתו

ותופס שם יוני להחיותו

ובטל מנשותיהם טהר טבילתם

ויבדלו חסידים וקדושים מליותם

זאת נחלת עבדי יי צדקתם

ט וב למעוז ביום צרה אלהי הצבאות

היטיב לקונו פלאי פלאות

ועשה לכלם מקנאות

בצנעה לפני מטותיהם

ויפרו בטהרה באהליהם

ואז גזר הרשע עליהם

בתולה הנשאת תבעל להגמון תחלה

וארבעים וארבעה חדשים היתה התקלה

ויגש אליו יהודה לבטלה

י וחנן כהן גדול השיא בתו

לכן חשמונאי כהן כמותו

זוג נאה ומתקבל קבלתו

משל לענבי הגפן בגפנים

ניחא ליה לאהרן דליהוין ליה חתנים

כאלו כוהנות לפהנים

וראויים לעשות נס על ידיהם

זרע אהרן ולבניהם אחריהם

המורס מהם פיוצא בהם

כ לה צנועה ויפה אין כמותה

נתערטלה לעת חפתה

והכל לטובה כונתה

ובדרדוגי משחא ארישא דרפנו

מזגה להם כוס ולבנין ובנו

לפני אחיה יהודה ואביה יוחנן

ויאמר יהודה: "הוציאונה

מלפני הגדולים, ולא יראה

כקדשה ערמה כי שנואה"

ל איש זר וערל תשכיבני

הלילה בביתו לפסלני

מקדשתי לחללני

תקפידו על עמידתי

ואיך אעשה הרעה הגדלה וחטאתי

ואנה אוליך את חרפתי

כזאת וכזאת פיה פתחה בחכמה

עד דעת כלם הסכימה

בית ההגמון אתו להלחמה

מ יד בערה בו חמתו

ביהודה אחיה וכל סיעתו

ויעשו גם המה בערמתו

עצי בשמים והדסים

כל אחד על עצמו ישים

כאלו להנאות ההגמון דצים וששים

ולא להנאות כלם מסכימים

והרשע ומשרתיו נמו בניאומים

האנשים ההמה אתנו הם שלמים

נ בלה עשה לשכב את בת יעקב ונהפוך הוא

אשר ישלטו היהודים והרגוהו

וטליא דעבדו קרבא באנטיוכיא נצחוהו

ומעכו לנמרים אחריהם רדפו

ויהרגו את הנמצא מהם ושספו

ופני אנשיהם חפו

ונשמע לאליפורני הריגת הגמון

לקסלגם מלך יון בזיונו

ובששים אלה גיסות בא בחרונו

ס מוה לירושלים חנה

לעשות כבמקשה מלונה

ולעקר עדת מי מנה

ושאל לאצטרוולגין שלו

להגיד לו שעתו ומזלו

אם ינצח ברב חילו

יוצר לשבת חנוכה: "אודך כי עניתני ותהי לי"

לרבי "שמואל דג קטן בר רחביהו" (פישלין), מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג

ואכִיזר האפיפֿיזר מִפֿלג בחִיזון
אמר לו: חילֶךְ ואוצרותיֶךְ לִבִּיזון
כי בחר ייִ בצִיזון

עיניִם אגיד לֶךְ ומעשיִהם
כִּשְׁהֵם אֲדוֹקִים בְּמִצּוֹת בּוֹרְאֵיהֶם
אין כל בְּרִיָּה יוֹלֵךְ לְהִזְיֵק לָהֶם
ויהי כְּדַבְּרוֹ דְּבָרָיו
וְחֻכְמַת פֶּשֶׁר חִיזון סִתְּרִיו
בַּעֲרַה חֲמַת הַמֶּלֶךְ, וצוּה שָׁרִיו
לְתַפְּשׁ אֲכִיזר חִי וּלְתַלּוֹתוֹ
אֶל שַׁעַר הָעִיר בְּרוֹגְלִיו לְבֹאֲתוֹ
וּבְקָר בְּלִכְדֵי הָעִיר אֶפְגַּע בּוֹ לְהַמִּיתוֹ

פתַּחַד וְאִמְתָּה גְּדוֹלָה
עַל בְּנֵי צִיזון הִיקָרִים נִפְלָה
וְהָעִיר יְרוּשָׁלַיִם כָּלָה

נִכְנָה וְצוּם קִדְּשׁוֹ
וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה וְהִתְאַוְּשׁוּ
כְּאִשְׁרֵי צוּה ייִ כֵּן עֲשׂוֹ

וַיַּעֲזְקוּ בְּצַר לְמוֹ כָּלֶם
אֶל ייִ מְאַוְּבֵיהֶם לְהַצִּילֶם
קִסְלָגֶם הִרְשַׁע וְחִיילֵיתִי לְהַפִּילֶם

צדָקַת אַחַת בִּירוּשָׁלַיִם הִיְתָה
אֲלֻמְנָה חֲסִידָה וַיִּפֶּה אֵין כְּמוֹתָהּ
וּשְׁמָהּ יְהוּדִית, וְחִשְׁבָּה בְּדַעְתָּהּ
יִשְׂרָאֵל כָּל כֶּךְ בַּצַּעַר שְׂרוּיִים
וְהִירִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת מִצְוִיִּים
לַעֲשׂוֹת לָהֶם נֶס רְאוּיִים

וְלֹא לְחִנָּם יְהוּדִית נִקְרְאָתִי
וּמִפְּלָגַת בִּיפִי אֵין דְּגֻמָּתִי
לְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם אֶמְסֹר חִיּוּתִי

קמָה בַּעֲדוֹ לֵילָה וּשְׁפָחְתָּה עֲמָה
לַעֲשׂוֹת תּוֹכְחוֹת בְּלֻאֲמִים וּנְקָמָה
וְהִלְכָה אֶל שׁוֹעַר הָעִיר בַּחֲכָמָה

אָמְרָה: "תִּפְתָּח לִי מִהֶרָה
יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים בַּצָּרָה
עֲזֹרֶם וּמִגָּנָם לָנוּ לַעֲזָרָה"

וַיִּמָּאן לִשְׁמַע לְקוֹלָהּ
שְׁמָא עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּגוּיִים לְהַזְלִילָהּ
וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאָה לָהּ

רוח וְהַצִּלָּה יַעֲמוּד לְיְהוּדִים
אָמְרָה לוֹ לְהַנְצִל מִכָּל פְּחָדִים:

"מִפִּירִי וְיֹדְעֵי הֵם עָדִים
הִנֵּה חֲלוּם חֲלֻמָּתִי
לְמַצָּא עֲזָר לְיִשְׂרָאֵל בִּיפְתִּיתִי
וְרַק לְטוֹכָה כּוֹנֵנִתִי

פִּתּוּחַ תִּפְתָּח וְתִנִּיחֵנִי
לְצֵאת אֶל הַחֵיל, וְאֵל תַּעֲכֹבֵנִי
ייִ שׁוֹמְרֵי ייִ צִלִּי עַל יַד יְמִינִי"

שמַע לָהּ וְנִתְרַצָּה
הוֹצִיאָה וְסָגַר עָלֶיהָ בְּמִרוּצָה
וְהִלְכָה אֶל הַחֵיל יָפָה כְּתִרְצָה
וּלְחֻקָּהּ הַשִּׁיבָה וְלִשְׁוֹאֲלִים:
"דַּבֵּר סִתֵּר לִי אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַעֲלִים"
הִבִּיאֻהָ לִפְנֵי שָׂרֵי הַחֲלִילִים

אָמְרָה לוֹ: "מִשְׁפָּחָתִי נְבִיאִים הֵם
לְכָלֶם נְבוּאָה זֹאת בְּפִיהֶם
לְמַחֵר תִּלְכַּד הָעִיר וְתִמְשַׁל עֲלֵיהֶם"

תבִּשְׂרֵי בִשּׁוּרוֹת טוֹבוֹת, הַטּוֹכָה
הִיפָּה בְּנִשִּׁים וְחִשְׁבָּה
מָה שְׂאֵלְתָּהּ וַיִּנָּתֶן לָהּ, הָאֱהוּבָה"

הַשִּׁיבָתוֹ: "לְהַחֲיוֹת מִשְׁפָּחָתִי"
אָמַר: "אִם תִּמְלֹאֵי אֶת שְׂאֵלְתִּי
לְבֹא אֵלֶיךָ לַעֲשׂוֹת בְּקִשְׁתִּי"

אָמְרָה: "נִקְיָה אֵינִי
לְשֹׁכֵב עִם הַמֶּלֶךְ עַד יִרְחֲצוּנִי
וּכְכֵן אֲבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי יֵאָהֲבֵנִי"

שמַח הַמֶּלֶךְ שְׂמָחָה גְּדוֹלָה
וְצוּה לְכָל חֵילוֹ: "תִּנּוּחוּ הַלֵּילָה
כְּדִי לְהַלְחֵם מַחֵר מִלְחָמָה מַעֲלָה"

מחֲנֻה קוֹל הָעֵבֶיר:
"כָּל אִישׁ לְמִנוּחָתוֹ יִמְהָרוּ
וּבִשְׁתֵּי הָעֲלָמוֹת אֶל תִּגְעוּ, סוּרוּ"

והַמֶּלֶךְ כְּסוּס מִזֵּן בְּצִהְלָתוֹ
נִרְדָּם וַיַּעַף מִשְׁכְּרוֹתוֹ
וּמִהֶרָה יְהוּדִית וְקִצְצָה גִלְגָּלָתוֹ

אל הַשׁוֹעַר חֲזָרָה וְאָמְרָה:
"הַיּוֹם יוֹם בְּשׁוּרָה
כָּל הַשְּׂעִירִים תִּפְתָּח מִהֶרָה

לרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ נִצְרַכְתִּי
וְאוֹתוֹ מְגוּפוֹ הִכְרַתִּי
וְהִנֵּה הוּא אֵתִי"

דבְּרִיָּה סִפְרוֹ לְאֲכִיזר, וְהִרְאוּהוּ

אֶת הָרֹאשׁ, וְאָמַר: "הִפְרִיתִּהּ!"
הִלְלוּ אֶל כָּל הָאֲמִים, וְשִׁבְחוּהוּ

גלָּה וּשְׂמָחָה וּשְׁשׁוֹן וְאוֹרָה
לְיְהוּדִים הִיְתָה, וְנִתְפָּאָרָה
כָּל הַלַּיְלָה בְּהִדְרָה

קוֹל שְׂאוֹן בְּפִגְיָתָם
קְרִיאַת שְׁמַע בְּקְרִיאָתָם
וְנִשְׁמַע קוֹלָם בְּחֵיל וּשְׁוֹעָתָם

טרְדוּ וּטְלִטְלוּ וְרָצוּ בְּבִהְלָה
לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ קוֹל הַהִמְלָה
וְהִנֵּה נוֹפֵל מֵת בְּמִפְלָה גְּדוֹלָה

נלְחָמוּ מִשְׁמַיִם מְלָאכִים הַמוֹנִים
עַל שְׂשִׁימִם אֶלֶף גִּיסוֹת הַיּוֹנִים
וּכְפָתוֹם וּמִסְרוֹם בְּיַד שְׁנַיִם עֲשָׂר כְּהֻנִּים

בן יוֹחָנָן כִּהֵּן גְּדוֹל מִתְּתִיָּה
וְחִשְׁמוֹנָאֵי וּבְנֵי יִצְחָק לְרוּיָה
כְּדַבֵּר הַגְּדוֹל הָאֵל, הִנֵּהיָהּ?!

רצָחוּם, וְחִרְפָּם תְּבֹא בְלָבָם
וְחִצֵּי קִשְׁתוֹתָם בְּקִרְבָּם
כִּי ייִ יִרְיֵב רִיבָם

רבִּים בְּיַד מַעֲטִים מִסְרָת
וְשֵׁם גְּדוֹל וְקָדוֹשׁ לֶךְ עֲשִׂיתָ
תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה כְּהִיּוֹם הָאֵל נִתְּתָה

חשׁוּ בָנִים לְפָנוֹת הַיִּכְלָךְ
וּלְטַהֵר בֵּית זְבוּלָךְ
וּלְהַדְלִיק נֵרוֹת הַלֶּךְ

בדָּקוּ כָּל הַשְּׁמָנִים כָּלֶם
וְטַמְאוּם יוֹנִים לְפֹסְסֶלֶם
כְּנִכְסוּ לְהִיכֵל בְּמַעֲלָם

ידֵי חוֹבָתָם לְהַדְלִיק יִצְאוּ
בַּפֶּךְ קֶטֶן אֲשֶׁר חֲתוּם מִצְאוּ
וְנִעֲשָׂה נֶס, וּפְלֵא גְּדוֹל רָאוּ

הדֵּר שְׁמֵנוּ וְעַקְרוּ
לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד שְׁעוּרוּ
וְהַדְלִיקוּ בּוֹ שְׁמוֹנֶת יָמִים בְּפֶאֶרוּ

וְיִקְבְּעוּם יָמִים טוֹבִים לְשָׁנָה הַבָּאָה
בְּהֵלֶל, וּבִתְפִּלָּה בְּהוֹדָאָה
וַיִּשְׁימוּ אוֹתָהּ לְחֹק מִהִיּוֹם הָאֵל וְהִלָּאָה

חֲזֹק וְאַמִּץ, כִּימֵי עוֹלָם יַעֲבֹדוּךָ
וְהַשְׁתַּחֲוּ בְּהֵר הַקּוֹדֵשׁ וַיִּסְגְּדוּךָ
וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל יוֹדוּךָ

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יִשְׁבַּחוּךָ וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קָדוֹשׁ כִּי

לשבת. אח"כ היה מוצא בהמה נאה הימנה, היה אוכל את הראשונה ומכין את הנאה לשבת. הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים והיה אומר ברוך ה' יום יום. ואדרבה מבואר בשו"ע שכפי מה שההכנה קרובה לשבת, ניכר ביותר שהוא מכין לכבוד שבת. ולכן הקב"ה נתן את המן לכבוד שבת ביום השישי ולא מיום ראשון, כי זמן ההכנה הוא קרוב לשבת.

למצוות צריך יותר השתדלות

בחיים הגשמיים היה בוודאי גם שמאי בוטח בה' בבטחון שלם, לולא כן, לא היה תנא קדוש. אלא שלגבי ההשתדלות למצוות ה', סבר שמאי שאסור לסמוך על הרגע האחרון, צריך להקדים ולהזדרז כמה שאפשר להכין בהמה נאה לשבת.

זריזין מקדימין

והנה בפרי החג מצאנו מצוה מפורשת בתורה מה הוא סדר הקרבת הפרים, ביום ראשון י"ג פרים ואח"כ פוחת והולך. אך נתאר לעצמנו אילו לא היה כתוב בתורה סדר הקרבת הפרים, אילו היה כתוב בתורה רק שבמשך ימי הסוכות יש להקריב שבעים פרים כנגד שבעים אומות. [באופן שאין מספר הפרים שווים מיום ליום]. אילו היה כן, היה שמאי מבין מסברתו ומדעתו שצריך להקריב ביום הראשון י"ג פרים, כי זריזין מקדימין למצוות, אם יש לך היום י"ג פרים, חטוף והקרב, מי יודע מה ילד יום, שמא לא תזכה לכך בהמשך הימים. תיכף ומיד תקריב במספר הגדול ביותר ששייך. וכמו בעבודת היחיד לגבי ההכנה לשבת, שמאי סבר שיש להקדים כמדת האפשרי להכין בהמה נאה לשבת, כך בעבודת הציבור. אך בית הלל סברו, מעלין בקודש ואין מורידין, אל תהיה לחוץ שמא בהושענא רבה לא יהיו לך י"ג פרים, ה' יעזור, תתחיל בשבעה פרים ותעלה ותוסיף בכל יום ויום.

לחטוף מצוות

וכמובן שב"ש וב"ה לא נחלקו בפועל בפרי החג, שהרי מפורש בתורה שיש להתחיל ב"ג ולפחות. ועפ"ז ביאר הגר"א"ל דהא דלמדו ב"ש הלכות נרות חנוכה מפרי החג, משום שכך היא דרכו של שמאי הזקן להקדים ככל האפשר את הכמות הגדולה ביותר, כדי לחטוף ולתפוס את המצוה כפי מה דאפשר. ואכן לפי בית שמאי ענין פרי החג אינו ענין פרטי אלא הנהגה כללית לכל התורה והמצוות.

יום ראשון כד כסליו תשפו

(מס' שיעור 42216833)

הילולת הגר"א"ל שטיינמן ז"ל << יוצר לשבת חנוכה: אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וְתָהִי לִי לְרַבִּי שְׂמוּאֵל דֵּג קֶטָן בֶּרַחְבִּיהוּ {א'}

מעלין בקודש

היום יארציט הג"מ רבי אהרן יהודה לייב בן רבי נח צבי זי"ע. בגמ' שבת (כא:) נחלקו בית שמאי ובית הלל באופן הדלקת נרות חנוכה, לפי בית שמאי ביום הראשון מדליק שמונה נרות, ופוחת והולך, ולבית הלל ביום הראשון מדליק נר אחד ומוסיף והולך. ואחד מטעמי הגמ' לבאר את שיטת בית שמאי הוא 'כנגד פרי החג', כשם שבסדר קרבנות חג הסוכות התורה אמרה שביום הראשון מקריבים י"ג פרים, וביום השני י"ב, עד יום השביעי מקריב רק ז' פרים. כך נרות חנוכה פוחת והולך. וטעמא דבית הלל משום דמעלין בקודש ואין מורידין.

מה הקשר בין פרי החג לחנוכה?

ויש לתמוה איך שייך ללמוד הלכות חנוכה מפרי החג, והרי שם יש טעם פרטי ששייך רק בפרי החג, כמאמר חז"ל (סוכה נה:) 'שבעים פרים כנגד מי - כנגד שבעים אומות', ולכן מקריבים בסדר שפוחת והולך כדי שגם אומות העולם יהיו פוחתים והולכים. ומה שייך להקיש מכך להלכות חנוכה והרי ההלכה הזאת היא מקומית רק לקרבנות החג, מטעם ששייך רק בסדר פרי חג הסוכות. וכי כל הלכה מקומית שיש בהלכות שילוח הקן נוכל להקיש ממנה לכל מצוות התורה?

מעלין בקודש - סברא בכל התורה

בשלמא לבית הלל שמעלין בקודש ולא מורידין, זוהי סברא בכל התורה כולה, בהל' תפילין, בהל' בית הכנסת ובעוד הרבה מקומות. אבל ענין פוחת והולך דפרי החג, הוא ענין פרטי שאינו שייך לכל התורה כולה. ועי' בחת"ס מה שביאר בזה.

ההכנה - קרובה לשבת

וביאר רבי אהרן לייב בשכלו הישר, שבגמ' ביצה (טז) נחלקו שמאי והלל איך הוא סדר ההכנה לשבת, שמאי היה מוצא ביום ראשון בהמה נאה, היה מכין אותה

בחידושי מהרצ"א שע"פ הלכה גם בחנוכה מותר לעשות כדעת בית שמאי, ולכן הביאו בגמ' אחר המחלוקת הזאת שהיו שני זקנים בצידון אחד עשה כדברי בית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, כדי ללמדנו שאין זה בגדר ה'בת קול' שאמרה שלא לעשות כדברי ב"ש. כרגע איננו עוסקים בהלכה למעשה, אך מדינא דגמרא מותר לנהוג כן, ולכן הביאו מיד מעשה רב בשני זקנים בצידון.

מי שבמילי דעלמא חוטף כל דבר...

ולדברי מהרא"ל מובן הפלא ופלא, כי כאמור המחלוקת הזו שייכת למחלוקת הידועה של שמאי והלל בענין ההכנות לשבת, ודעת שמאי בכלליות שלגבי מילי דשמיא אין לנהוג ב'בטחון', ובריש הל' שבת כתוב שלענין ההכנה לשבת מותר לנהוג לכתחילה כשמאי, וכדברי הט"ז (או"ח רמב, א) שרק מי שהוא שלם במדת הבטחון ינהג כב"ה. אם במילי דעלמא הוא לא נוהג בבטחון, וחוטף כל דבר תיכף ומיד ברוב דאגה, כ"ש דבמילי דשמיא לא ילך בדרך הבטחון...

כְּהִלָּל, וְלֹא כְּשִׁמְאִי

ראיתי בסידור 'שי למורא' ע"פ נוסח בעל התניא, שרצה לצאת ידי חובת גירסת הרה"ק מראפשיץ וגם הגירסה הכללית, ועשה פשרה כזאת: כְּהִלָּל, וְלֹא כְּשִׁמְאִי, כלומר שאם אזכה למדת הבטחון בשלימות, אזי אֶל הֶהָרִים אֶשָּׂא עֵינַי - כְּהִלָּל, ואם לא אזכה לכך, אתנהג כְּשִׁמְאִי, וא"כ גם לגבי הנרות מותר שיהא פוחת והולך.

אתרוג של הרגע האחרון

אך דעת בית הלל היא לבטוח בהשי"ת גם לענייני מצוה, וכן אנו רואים אנשים כשרים, שביום י"א תשרי ואפילו ב"ב ו"ג תשרי, עדיין אין להם לולב ואתרוג, והם מתנהלים במנוחה ושלווה, בבטחון שלם שהשי"ת יזמין להם ד' מינים מהודרים, מתנהג כהלל ובאמת הקב"ה שולח לו דברים נפלאים. כן מסופר על ה'אבני נזר' זי"ע.

ד' מינים - מתח מאמצע אלול

מאידך גיסא ישנם אנשים שמאמצע אלול אי אפשר לדבר עמהם מרוב מתח אודות ד' המינים, אלו ואלו דברי אלקים. כולם יהודים מתוקים. וכלל ישראל צריך את שתי ההנהגות. והדבר תלוי בתכונת הנפש, ובחינוך, ועוד עניינים קדומים. וכל לבבות דורש ה'.

האור הגנוז האיר ל"ו שעות

וכן בנרות חנוכה, שיש ל"ו נרות שצריך להדליק במשך ח' ימי חנוכה, וכמבואר בקדושת לוי ובני יששכר וספה"ק טעם מספר ל"ו, שאור הגנוז האיר ל"ו שעות, והוא מספר מסכתות הש"ס ועוד טעמים נפלאים. מאותו הטעם ששמאי הכין בהמה נאה כבר מיום ראשון לשבת, מאותו טעם בלילה הראשון הוא מתנפל על המנורה ומדליק תיכף ח' נרות, כִּי לֹא תִדְעַ מַה יֵּלֶךְ יוֹם (משלי כז, א), שמא בהמשך הימים לא יהיה שמן בשפע. כל חלק מחלקי המצוה ששייך לקיים כבר ביום הראשון - חטוף וקיים! כי לטעמייהו דבית שמאי לגבי קיום מצוות אין להשתמש במידת הבטחון, רק להזדרז ולקיים את כמות המצוה הגדולה ביותר תיכף ומיד. היינו טעמא דפרי החג והיינו טעמא דבהמה נאה מיום ראשון לשבת, והיינו טעמא דח' נרות חנוכה בליל א' דחנוכה.

שהאומות יתמעטו לא שייך לנרות חנוכה

אבל הלל, מדה אחרת היתה לו, לדעתו יש בפרי החג טעם מיוחד, שהאומות יתמעטו, וענין זה אינו קשור לנרות חנוכה ולכל התורה כולה. אבל בכל מצוות התורה אמרינן 'ברוך ה' יום יום', לא מתחילים להכין את השבת מיום ראשון, וכמו כן אין חוששים למחסור בשמן לנרות חנוכה ביום ח', אלא מוסיף והולך, כי מעלין בקודש ואין מורידין.

להתחיל להכין מתחילת השבוע

ולפי זה מבואר יפה שב"ש סברו שהטעם דפרי החג הוא טעם כולל לכל התורה כולה. ובאמת שעד היום הזה לא הוחלט אם הלכה כב"ש או כב"ה לענין ההכנות לשבת, ובמ"ב (רנב) כתוב שיש בזה שתי מדרגות. ובראפשיץ היה גילוי מנשמת שמאי הזקן שלא לומר בזמירות ח' ה' וְכִרְוֶה צוּרֵי בצפרא דשבתא אֶל הֶהָרִים אֶשָּׂא עֵינַי, כְּהִלָּל וְלֹא כְּשִׁמְאִי - אלא כְּהִלָּל וְכְּשִׁמְאִי. וכתב הט"ז (או"ח רמב, א) שמי שהוא במדרגת הלל ויש לו בטחון שלם בהשי"ת, יוכל לסמוך שבסוף השבוע יהיה לו כדי הכנה לשבת, אבל שאר אנשים צריכים להתחיל להכין מתחילת השבוע.

גם בחנוכה מותר לנהוג כבית שמאי

על ענין זה לא יצאה בת קול שאין לנהוג כב"ש, הרוצה עושה כשמאי והרוצה עושה כהלל. וכ"כ ה'בני יששכר'

החשמונאים יצאו על דעת שימותו

זוה פשוט שהחשמונאים מתו ממש על קידוש השם, כשהם יצאו למלחמה לא הייתה שום הגיון לחשוב שהם ינצחו את היוונים, הם יצאו על דעת להרוג ולההרג, הכל בעבור תורת ה' ומצותיו. הנשיאים הקריבו בעלי חיים וכפות קטורת, מאד מאד חשוב, אבל החשמונאים הקריבו את עצמם, ואז היה הנס הגדול של חנוכה.

יהודה המכבי עוד היה בימי נס הנרות, אבל בחודש ניסן, ד' חדשים אח"כ יהודה מת על קידוש השם, אף שניצחו את המלחמה, הוא בעצמו כן מת במלחמה.

שורש לדורות - למסור את הנפש

זוה מה שהקב"ה אמר לאהרן הכהן 'שלך גדולה משלהם', הקרבנות שהחשמונאים יקריבו יהיו הרבה יותר חשובים מקרבנות הנשיאים, כי חמשת חשמונאים צדיקים בני מתתיהו בן יוחנן כהן גדול, בן אחר בן עד לאהרן הכהן מסרו נפשם על קידוש השם, ונשאר מזה שורש לדורות למסור הנפש על קידוש השם. מקרבנות הנשיאים נשארה התעוררות בימי ניסן כשלומדים את פרשיות הנשיאים ודבקים בקדושת השבט הזה, אך זה רק במדה מסויימת. משא"כ בני חשמונאים שחינכו את המזבח עם אָדָם פִּי יְקָרִיב מִפֶּה קָרְבָּן, בוודאי היא מעלה גדולה ומופלגת ביותר, 'שלך גדולה משלהם', לדורות עולם.

מסירות נפש על שינוי צבע שרוך הנעל

בכל הנסיונות שהיו לישראל לדורותיהם, במסעי הצלב, או בתקופת הקומוניזם, בכל נסיון על היהדות, בני ישראל אספו כח ממעשה דחשמונאי ובניו שיצאו על דעת להיהרג, השליכו נפשם מנגד למות על קידוש השם. אפילו על עקרתא דמסאני, הלכה למעשה, לא שרק אמרו שבגמ' כתוב כך, אלא נהגו כך הלכה למעשה בשעת השמד ומסרו נפשם על שרוך נעל.

שלך גדולה - כי הם מסרו נפש

הקב"ה לא אמר לאהרן הכהן מפורש 'עוד חמשה מבניך ימותו על חנוכת המזבח', אלא אמר לו במתיקות 'בהעלתך את הנרות, שלך גדולה משלהם', שמסרו נפשם על קדושת ישראל ולחנוכת המזבח, ובוודאי היא גדולה יותר מחנוכת המשכן ע"י הנשיאים.

הקב"ה רמז לאהרן על חשמונאי ובניו

בפרשת בהעלתך מבואר ברש"י שנחלשה דעתו של אהרן הכהן שלא היה עמיהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, עד שהקב"ה אמר לו 'שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות לעולם'. והרמב"ן הקשה מדוע הקב"ה ניחמו דווקא בענין הנרות ולא בקטורת ושאר הקרבנות שהוא מקריב בכל יום, ותירץ הרמב"ן, וכן משמע ממדרש ילמדנו, שהקב"ה רמז לו על חשמונאי ובניו שעתידיים לצאת מיוצאי חלציו, ע"פ נס המנורה תקנו הדלקת נרות חנוכה, וכן מדויק הלשון (במדבר רבה בהעלותך טו,ו) 'הקרבנות כל זמן שבהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו', כלומר שאף אם לא יהיה להם שמן טהור, הנרות יאירו בדרך נס ופלא. וזוהי נחמה גדולה שיהיה עוד חנוכה בעולם, כשם שהייתה להם את חנוכה הנשיאים בחודש ניסן, יהיה עוד חנוכה לדורות עולם.

החשמונאים נתנו את עצמם

הגרא"ל המתיק את דברי הרמב"ן והוסיף תבלין להבנת הענין יותר. כי עדיין צריכין למודעי מה ענין חנוכה לחנוכת המשכן הראשונה. וביאר שהנשיאים תרמו דברים גדולים למשכן ה', בקר שנים, אילים חמשה, עתודים חמשה, כבשים בני שנה חמשה, וכף אחת עשרה זהב מלאה קטורת וכו' וכו', אבל החשמונאים נתנו משהו אחר לגמרי, הם נתנו את עצמם. כשיצאו למלחמה הביאו את עצמם לקרבן לה', יהודי המכבי מת במלחמה על קידוש השם, ואח"כ מת עוד אח במלחמה, וכך חמשת האחים יצאו למלחמה על מזבח הקדושה - שהתורה והיהדות ישארו לבני ישראל. הם יצאו ללחום במודע שהם הולכים על מסירות נפש.

לחיות על קידוש ה'

וכתוב באור החיים הק' בריש פ' ויקרא עה"פ (א,ב) אָדָם פִּי יְקָרִיב מִפֶּה קָרְבָּן לַה', הן אמת שהקרבן ניתן תמורת האדם, אך המדרגה הגדולה ביותר היא אָדָם פִּי יְקָרִיב מִפֶּה קָרְבָּן, וכאשר ביקש מרן הבית יוסף זי"ע מהמלאך המגיד שיזכה להסתלק מן העולם על קידוש השם, כאשר זכה הקדוש רבי שלמה מולכו הי"ד בימי הבית יוסף, המגיד הבטיח להב"י שגם הוא יזכה לכך 'ותזכה להעלות על מוקדה כשלמה בחירי', וכבר אמרו שאע"פ שלא נתקיים בפועל, זכה הב"י לחיות על קידוש ה'.

הא בהא תליא

ובמעשה של שני הזקנים בצידון שכל אחד מהם עשה כפי מדת נפשו, מסתמא אותו זקן שנהג כבית שמאי, כבר היה לו בראש השנה אתרוג מהודר, וזה שנהג כבית הלל מצא לו אתרוג מהודר ביום י"ד תשרי, כי הא בהא תליא כנ"ל.

***

פיוט לנס חנוכה

ב"ה זה לנו כמה שנים שנהגנו ללמוד כהכנה לימי החנוכה מדברי רבותינו הראשונים שסידרו יצירות לשבת חנוכה, ובו נכתב כל סדר הנס בדרך פיוט וחרוז, בכל שנה אנו לומדים פיוט אחר, אף שהכל אותו מעשה, אבל כל אחד מרבותינו כתב בנוסח שלו את הרגשות המיוחדות שלו. עד כדי כך גדולה מעלת קדושת יצירות הללו, עד שנהגו קהילות ישראל להפסיק באמצע ברכות ק"ש באמירתן.

יש עדיין פיוט מהראשונים

ב"ה למדנו כבר את הפיוטים המפורסמים בארצות אשכנז, יוצר אודך כי אנפת בי, ובשבת שנית דחנוכה היו אומרים אודך כי עניתני וחייתני לרבי מנחם ברבי מכיה. וכן למדנו כבר את 'אעדיף כל שמונה' לרבי אלעזר הקליר, וכן למדנו פיוט 'אזכור מעללי י'ה' לרבי יהודה הלוי. שנה שעברה חשבנו שכבר אין לנו עוד מהראשונים ולכן למדנו פיוט 'מי כמוכה ואין כמוכה' מרבי ישראל נג'ארה בעל ה"ה רבון עלם'.

'רבי שמואל פישלין' - 'דג קטן'

אך השנה מצאתי עוד אוצר מרבותינו הראשונים, והוא פותח ב'אודך כי עניתני ותהי לי'. מחבר הפיוט הזה הוא מה'ראשונים' אבל אינו מפורסם כ"כ, הוא היה ידידו של המהר"ם מרוטנבורג זי"ע הי"ד, לפני יותר משבע מאות שנה, ושמו היה 'רבי שמואל פישלין', והיה חותם שמו 'שמואל דג קטן'. ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (תפד) כתוב 'זאת השאלה אשר שלח הרב שמואל דג קטן למהר"ם' בהלכות יין נסך, וכתב עליו לשון 'אלופי ומיודעי'.

מי נמשל לדג קטן?

ב'בית שמואל' בקוני' 'שמות אנשים' שבסוף אבן העזר מבאר את כינויי השמות וקשריהם וחיבוריהם, כמו הקשר בין פייוש לשרגא וכדו' וכתב שם ששלשה שמות היו מצרפים לדג - פיש, משה, שמואל ואפרים, **פישל** היה

כסליו קיבל פיצוי

אי' בפסיקתא¹, שביום כ"ד כסליו המשכן כבר היה מוכן להקמה, והנשיאים רצו להביא לחנוכת המזבח למחרת את כל הקרבנות שהביאו הנשיאים בימי ניסן, כל הקרבנות והקטורת כבר היו מוכנים, אלא שמשה רבינו אמר להם **אַשְׁמְעָה מֶה יִדְבַּר הָאֵל**, אין חונכים את המשכן לפני שה' יצווה, ואי' במדרש שהקב"ה דחה את בנין המשכן לחודש שנולד בו יצחק, נמצא כסליו מתבייש שהרי בו הנשיאים השתוקקו להקריב את קרבנותיהם, עד שהגיעו החשמונאים ועוררו את הקדושה הנעלמה שהייתה בימים האלו, אבל לא ע"י קרבנות בע"ח אלא ע"י אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן לַה'.

להדליק את כל השמן ביום הראשון

ונחזור לענין מחלוקת שמאי והלל בענין הבטחון. באמת יש בזה נפק"מ לפי התירוצים של הבית יוסף על הקושיא הידועה שהרי השמן הספיק להדלקת יום אחד א"כ מדוע קבעו ח' ימי חנוכה הרי הנס היה רק ז' ימים. תירוץ אחד שהם חילקו את השמן לשמונה חלקים וכבר ביום הראשון בעצמו נעשה נס. וזה מתאים רק לדעת בית הלל שסומכים על הנס במילי דשמיא. כי לפי שיטת שמאי היה להם להדליק את כל השמן כבר ביום הראשון, ולא לסמוך שמחר כבר יהיה טוב... א"כ לפי התירוץ הזה צ"ל 'מוסיף והולך' כדברי בית הלל. אך לפי התירוצים האחרים של הבית יוסף שביום הראשון מילאו במנורה את כל השמן, היה זה כדברי שמאי שאין בטחון במילי דשמיא ומיד צריך להדליק את כל מה שיש להם, וא"כ ההלכה היא 'פוחת והולך'.

1 **פסיקתא רבתי** (פיסקא ו ד"ה ותשלם) מאד עמקו מחשבותיך אמר רבי חנינא בעשרים וחמשה בכסליו נגמרה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בניסן, שהקימו משה אחד בניסן כמה שכתב וביום החודש הראשון באחד לחודש תקים משכן אהל מעד (שמות מ,ב), וכל זמן שהיה מקופל היו ישראל מלמלאין על משה לומר למה לא הוקם מיד שמא דופי אירע בו, שחשב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד בו יצחק, שבניסן נולד יצחק... ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה מלאכה בו, לאו, מהו ותשלם אמר הקב"ה עלי לשלם לו, מה שילם לו הקב"ה חנוכת בית חשמנא.

באותה שנה הרגו את רבינו ה'מרדכי', רבי מרדכי בן רבי הלל זי"ע הי"ד, בעל הפירוש המודפס בסוף הש"ס. הוא נהרג בנירנברג, ורבי שמואל פישלין הנ"ל חיבר קינת הספד על הריגת ה'מרדכי' ומשפחתו ותלמידיו, על שהרגוהו באמצע לימוד תורה ברבים, כשעבר על גזירתם להשכיחם תורתך. ה' ינקום דמו.

שאבו חיזוק מנס חנוכה

מהיכן בני ישראל שאבו חיזוק באותה תקופה קשה? ממעשה דנס חנוכה. ממנה למדו שהיהדות היא נצחית, ושום גזירה לא תוכל לישראל.

ביאור הפיוט

ונתחיל בס"ד לבאר את הפיוט של רבינו שמואל דג קטן זי"ע.

אודֵהּ פִּי עֲנִיתִי וְתִהְיֶה לִּי - [השורות מסודרות לפי החרוזים ולא לפי הקשר בין התיבות, וכמובן כאן שתיבת 'לישועה' כהמשך ללשון 'ותהי לי לישועה']

לישועה עז מגדלי - ב'בני יששכר' (במאמרי חנוכה) מבואר באריכות שאע"פ שבדרך כלל נדמה שבפורים הנס היה ע"י תפילה ותענית, ובחנוכה הנס היה מלמעלה, ורמזו רמז שבחנוכה מסובבים את ה'סביבון' מלמעלה, באתערותא דלעילא, ובפורים מסובבים את ה'רעשן' מלמטה, באתערותא דלתתא. אבל הבני יששכר מוכיח מספרי המכבים ומיוסיפון שכתוב שם להדיא שהחשמונאים הרבו בתפילה ב**מִצְפָּה**, במקום שבו התפלל שמואל הנביא, וביקשו מִי שְׁעָנָה לְשִׁמּוֹאֵל בְּמִצְפָּה הוּא יַעֲנֵנּוּ. כי גם במלחמת שמואל עם פלישתים היה נס שמעטים נצחו את הרבים. ועל כך מתפעל הפייטן ואומר **פִּי עֲנִיתִי מִלִּשׁוֹן יַעֲנֵנּוּ וְתִהְיֶה לִּי לִישׁוּעָה**. ולכן אנו אומרים וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבֵּים עֲמִידָתָ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם. כדדרשו חז"ל (ברכות ו:): 'ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום - דכתיב (בראשית יט, כז) וַיֵּשְׁבוּ אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קול) וַיַּעֲמֵד פִּינָחָס וַיַּפְלֵל'. והלשון עֲמִידָתָ לָהֶם היינו כי כשבני ישראל מתפללים, הקב"ה גם **עומד** ומתפלל, כלשון חז"ל בגמ' שם (ז). 'מנין שהקב"ה מתפלל... יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי'.

עז מגדלי - ע"פ מש"כ בתהילים (סא, ד) כִּי הָיִיתָ מְחֹסֶה לִּי מִגְדַּל עֵז מִפְּנֵי אוֹיֵב, כמו שבונים מגדל סביב העיר כדי להינצל מפני האויב. ואף שלחשמונאים לא הייתה

מצטרף לשלשתם, אבל **פיש** בלבד, היה מצטרף רק לאפרים אבל לא למשה ושמואל. וב'בית שמואל' עצמו לא ביאר טעם הדבר, בהגהות בית שמואל, באותיות הקטנות מבאר ש'פיש' זה דג **גדול**, ו'פישל' הוא דג **קטן**. משה רבינו נמשל לדג קטן כי הכניסוהו ליאור ומכיון שהיה אז נער קטן בוכה, לכן אינו אלא כמו דג קטן... כי מן המים משיתיהו כך בתיה הוציאה אותו כמו דג קטן מן המים.

וידגו לרב - על שבט אפרים

ועל אפרים כתוב וַיִּדְּגוּ לָרֶבֶת הֵן דָּגִים גְּדוֹלִים וְהֵן דָּגִים קְטָנִים, לכן י"א אפרים פיש וי"א אפרים פישל. ומה שאין מכנים את מנשה פישל, כי בספר יהושע² מבואר שעיקר הברכה חלה על שבט אפרים, כי ביד ימין נתברך אפרים וידגו, וחלה בו עיקר הברכה.

מה הקשר בין 'פישל' לשמואל?

והקשר בין 'פישל' לשמואל הוא ע"פ הפסוק בספר שמואל (א, א, א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מֵן הַרְמְתִּים צוֹפִים מִהָר אֶפְרַיִם, כיון ששמואל נולד בהר אפרים, הוסיפו 'פישל' לשמואל כשם שהוסיפוהו ל'אפרים'. רמז רחוק. אך כך נהגו באותם ימים כשעדיין לא היו שמות משפחה, אלא רק כינויי שמות. ואכן כך היה שמו של הפייטן מה'ראשונים' שחיבר את הפיוט הזה 'רבי שמואל פישלין', לשון ריבוי דגים קטנים. והיה מתרגם 'שמואל דג קטן'. וכן רמז בראשי החרוזים אחר שסידר את כל הא' ב' הוא חתם שמו בר"ת 'שמואל דג קטן בר רחביהו חזק ואמץ'.

חיבר עוד פיוטים

ה'ראשון' הזה חיבר עוד כמה וכמה יוצרות. הפיוט הזה היה רק בכתב יד, וטרם נדפס, רק היום לפנות בוקר יצא לראשונה ממכבש המדפסת לאור עולם... רבי שמואל היה חי במצב של צרה וצוקה, כנודע מהגזירות שהיו בזמן מהר"ם מרוטנבורג לשרוף תשמישי קדושה ועוד צרות נוראות שהיו לישראל בערים רוטנבורג ונירנברג.

2 **יהושע (יז, יד)** וַיִּדְּבְרוּ בְנֵי יוֹסֵף אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מִדּוּעַ נִתְּתָה לִי נַחְלָה גּוֹרֵל אֶחָד וְחֶבֶל אֶחָד וְאֲנִי עִם רֵב עַד אֲשֶׁר עַד כֹּה בִּרְכֵנִי ה': וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם עִם רֵב אֶתָּה עָלָה לָךְ הַיַּעֲרָה וּבִרְאֵתָ לָךְ שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרָזִי וְהִרְפָּאִים כִּי אָן לָךְ הַר אֶפְרַיִם:

זריזות הכהנים

וכן מצאנו בחז"ל שהכהנים היו רצים בזריזות לעבודת המקדש, כל אחד רצה לזכות, עד שהוכרחו לעשות פייסות כדי שלא ידחפו זה את זה. לפנות בוקר כולם עמדו מוכנים כמו חיילים, עד שהוצרכו לעשות סדר בין הכהנים הזריזים ע"י הפייסות. אבל כאשר נתרשלו ושהו מלבא, אז נוצרו גזירות היוונים.

למה גנבו את הספר תורה?

ובספר 'כתר ראש' להגר"ח מוולאז'ין זי"ע יש סיפור נורא, שפעם אחת נסע לעיר אחרת לחתונה של אחד מבניו, ובדרך הגיע למקום שלא היה שם ספר תורה, והוצרכו לקרוא בשני או בחמישי כתקנת משה רבינו, והגר"ח לא מצא ס"ת, ואמר אחד הרבנים שבחבורה שזה לא כ"כ נורא, שהרי החיוב לקרוא בס"ת בשני וחמישי אינו על כל יחיד, והרי עתה הוא עוסק בנסיעתו לצורך מצוה, ממילא זה לא נורא כ"כ. הגר"ח לא התווכח עם אותו רב, והמשיך בדרכו. לאחר החתונה כשהגר"ח חזר לביתו בוולאז'ין ופתח את ארון הקודש שבביתו, ראה שגנבו את ספר התורה. ותיכף ומיד עשה חשבון הנפש כדרך הכשרים, והיה לו דבר פשוט שמכיון שהוא התרשל מקריאת ס"ת בדרך, לכן הגנב גנב את הס"ת. הוא לא תלה את הגניבה באף אחד, אלא רק בעצמו.

איזו יריעה הייתה חסרה?

הגר"ח קיבל עליו תענית, והתוודה ובכה לפני השי"ת. לא עברו ימים והס"ת הושב למקומו. בלי להשתמש עם משטרה והשתדלויות חיצוניות. אמנם הס"ת חזר כשהוא חצוי לשני חצאים, וחסרה בו יריעה אחת, בדיוק אותה יריעה של הקריאה שהגר"ח לא קרא בהיותו בדרך! נחזור לעיל, כיון שהתרשלו בעבודת המקדש, הקב"ה שלח כמה סיבות שונות לעורר אותנו לעבודת המקדש.

אֲנִיּוֹכֶם הָרָשָׁע מִלֶּךָ יוֹנִי

פְּדָב שְׂפּוֹל פְּנִשְׁנִי - דרכו של דב שאם לוקחים ממנו את בניו, הוא משתולל ומתפרע באופן קשה ביותר, ואין שום דרך בעולם לעצור אותו מפראותו, הרבה יותר מאריה שְׂפּוֹל. וכן כתוב באנשי דוד המלך שאמר עליהם חושי הָאֶרֶץ (שמואל ב', יז, ח), וַיֹּאמֶר חוּשִׁי אֶתָּה יָדַעְתָּ אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אֲנָשָׁיו כִּי גִבּוֹרִים הָמָּה וּמְרִי נֶפֶשׁ הֵמָּה פְּדָב שְׂפּוֹל בְּשָׂדֶה וְאֲבִיךָ אִישׁ מִלֶּחֶמָה וְלֹא יָלִין אֶת הָעָם. ופי' הרד"ק

שום הכנה גשמית, לא כלי זיין ולא קשרי מלחמה, שהרי שבט לוי אינם יוצאים כלל למלחמה, אבל הקב"ה היה לנו מְגִדֵּל עֹז מִפְּנֵי אוֹיֵב. וכ"כ במשלי (יח, י) **מְגִדֵּל עֹז שָׁם ה' בּוֹ יִרְוֶץ צַדִּיק וְנִשְׁגָּב**. שמו ית' הוא מגדל עוז, ומכוחו - הצדיק רץ, וכן צעק יהודה המכבי כשיצא למלחמה, **לֹא בְּחֵיל וְלֹא בְּכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי** (זכרי' דו, י) **מִי לֵה' אֵלֵי**. כי שמו ית' הוא היה לנו למגדל עוז.

בָּעֵת קָם עָלֵי מַחְשִׁילִי - מלשון הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרָיָה, נחשל הוא היפך הזריז. היוונים החלישו אותנו ע"י שהם הכניסו את הדעות הנפסדות שלהם לרחובותינו, והקימו תיאטרונים ומשחקים לנחשלים שבמחננו, וזה מה שגרם למצב הגזירה. וכמ"ש הב"ח (או"ח תרע"ד) בשם המדרש 'אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה'. אף שבדרך כלל הכהנים זריזים, אבל היוונים הצליחו להחליש אפילו את עובדי ביהמ"ק. וכנודע שלפני שהחשמונאים ניצחו היו מהכהנים שהלכו אחרי דרך המתיוונים, וכעין המעשה המובא במס' סוכה³ על משמרת בִּלְגָּה שכולם היו שוהים מלבא, והבת שלהם אמרה על המזבח לוקוס לוקוס וכו', מה שהם שהו מלבא, הרי שהיו 'נחשלים'.

הגזירות - רק כשיש התרשלות בינו

וכלל גדול הוא שלגויים וכן ל'ערב רב' שבארץ ישראל, אין כח לגזור גזירות ח"ו, אא"כ הייתה איזו התרשלות בתוכנו. כי המניעה באה להגביר את החשק, וכשנהיתה גזירה בני ישראל התעוררו לרצות יותר את התורה, את החודש את השבת את המילה, את הישיבה ותלמידיה. וכן אמרו צדיקי פולין כשהגויים עשו גזירה על השחיטה, היה זה משום שבני ישראל התרשלו מלהיזהר כראוי על כשרות השחיטה.

סוכה (נו:) מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה, והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה, לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק. וכששמעו חכמים בדבר קבעו את טבעתה, וסתמו את חלונה. ויש אומרים, משמרתו **שוהה לבא...**

פרשת מקץ-חנוכה

צד לשמחת הצלחת בית תלמי ומפלת אנטיוכוס. כך אמרו לו הולכי רכיל.

והפתרון איך חכמי ישראל פרשו - הרכלנים גילו לאנטיוכוס את הפתרון של חכמי ישראל למחזה.

ברכב אש וסוסי אש ריחי הבאישו - עי"ז הבאישו את ריחם של היהודים בעני אנטיוכוס הרשע לפעול רשעות בבני ישראל.

באותה שעה אנטיוכוס עוד לא חזר לביתו במצרים, אלא כאמור היה בדרכו לצפון ועבר בארץ ישראל, והחל לגזור עליהם גזירות:

הרע לנביאי ולמשיחי וכלני - באותה תקופה כבר לא היתה נבואה בישראל, אלא שמבואר בגמ' (שבת קיט) ש'נביאים' אלו תלמידי חכמים, ו'משיחי' אלו תנוקות של בית רבן. לפני שגזר גזירות על הדת, גזר תחילה לסגור את בתי המדרשות ל**נביאי ולמשיחי** - את התלמודי תורה של תינוקות של בית רבן. וכשאין ישיבות ותלמודי תורה, הרי זו כגזירת כליה רח"ל. **וכלני**.

ולשור צבאו פוליופוס צוה להכריתני - אנטיוכוס המשיך בדרכו וחזר לביתו, אבל הוא השאיר בירושלים את הרשע המרושע פוליופוס, וצוהו להכריתני.

ישוב אפך ותנחמני - על כך התפללנו לקב"ה 'ישוב אפך ותנחמני'.

בשר קדש גזר להעביר מעלי - גזר על ברית מילה, **בלהעביר מעלי** רמוז שהיוונים פיתחו שיטה מיוחדת לנתח את הנימולים שיחזרו להיראות כערלים, במשיכת ערלה רח"ל. וזה היה נוגע להם למשחקהם, כי מנהג המתאגפים היוונים שעשו זאת בלי בגדים, והמתיוונים התביישו באות ברית קודש, העמידו להם היוונים רופאים בחינם להעביר אות ברית קודש מעליהם, עד כדי כך בקשו להעביר **בשר קדש** מישראל.

ולהאכילני דבר אחר במאכלי - גזרו לעבור על חוקי המאכלות האסורות ולאכול 'דבר אחר'.

להתגאל בפת פגו פל קהלי - האוכל בשר 'דבר אחר' שהוא מאכלו של עשו הרשע, הוא מתגאל במדותיו של הגוי. פת בג הוא כינוי בספר דניאל (א,ה) למאכל הגוי.

צדקניות מלו בניהן - בני ישראל לא נשמעו לגזירות. נשים צדקניות מסרו נפשם למול את בניהן, כי בשעת הגזירה צריך מסירות נפש אפילו על שרוך נעל, וכ"ש על מצות עשה.

'כדוב שכול - שהוא מר נפש כשהרגו לו גורותיו והוא נלחם עם אד' אשר ימצא בחזקה ובמרירות לב'.

ומדוע אנטיוכוס הרשע בא עליהם, כבר הקדים דניאל (בפרק יא) לראות זאת בנבואה, מאתיים ועשר שנה לפני המעשה. והענין בקצרה: לאחר מותו של אלכסנדר מוקדון, מלכו ד' מלכים, ולימים מלכות יון התפצלה לשתי קבוצות עיקריות, בית **תלמי** מלכו במצרים, ובית **סילווקוס** מלכו בצפון, ארץ ישראל שוכנת בין סוריה למצרים, ותמיד היו מלחמות בין בית תלמי לבית סילווקוס, היו ביניהם חמש מלחמות עולם נוראות מאד, כמבואר בספר דניאל וברש"י ובמלבי"ם [כאשר נתבאר הענין בשיעורי הנביא, ב"ה] ואנטיוכוס היה ממלכי בית סילווקוס. וביום מן הימים אנטיוכוס התחיל להפסיד במלחמות, ואיבד כמה ערים ומדינות, ובפרט בקרב רפיח בית תלמי נצחו את בית אנטיוכוס, ובדרכו חזרה אל הצפון החליט לשפוך את זעמו על בני ישראל. ולכן אנטיוכוס נקרא כאן **דב שכול**, כי זה היה לאחר שהפסיד במלחמות על ערים וארצות, **דב שכול פגשני**, לאחר כמה כישלונות במלחמות הגדולות.

ומכיון שארץ ישראל שכנה בין שתי האימפריות היווניות, בית תלמי במצרים מכאן, ובית סילווקוס בסוריה מכאן, לכן היוונים השפיעו את התרבות שלהם גם על תושבי ארץ ישראל, ומשכו אותם לכל תאוות הבלי עוה"ז, והחלו להתעסק בתרבות הגוף ויופיו. ואפילו קודם לכן בימי שמעון הצדיק כבר הוכרחו לתרגם התורה ליוונית (מגילה ט). וירדו לעולם ג' ימי חושך (הלכות גדולות סי' יח תשעה באב עמוד רלג).

פגלו לו רכילי סוד עניני - באו כמה הולכי רכיל מישראל, וגילו לאנטיוכוס סודות יהודיים, שאם יגזור על שבת ומילה וחודש יצליח במלחמתו.

חמו המופתים אשר בירושלים נעשו - רשעי עמנו סיפרו לאנטיוכוס הרשע שראו מופתים בשמי ירושלים - כמבואר בספר יוסיפון [ומרומו בספר דניאל] שבימים ההם נראה בשמי ארץ ישראל מחזה נורא, במשך ארבעים יום ראו בכוכבים כדמות סוסי אש ורוכביהם שנלחמים זה בזה. והרשעים באו אל המלך אנטיוכוס ואמרו לו הנה נראה מופת בירושלים, וחכמי היהודים פותרים שכוונת המחזה שהמלך אנטיוכוס ימות, ובית תלמי ינצחו את בית סילווקוס עד הסוף. כאילו שבני ישראל תופסים

פרשת מקץ-חנוכה

שָׁחַק וְלַעַג עָלָיו לְבָזוֹת עֲצָתוֹ: - לא רק שלא הסכים לעצתו, אלא לעג וצחק עליו בבזיון:

'חֲלִילָה לָבוֹן תַּשְׁעִים לַעֲשׂוֹת בְּמִרְמָה עֲבוּדָתוֹ - שהרי אכילת קדשים היא 'עבודה', חלילה לי לעשות עבודתי במרמה.

אֲפִלוּ עֲרֻקְתָּא דְּמִסְאֲנָא אָסוּר לְשֹׁנוֹתוֹ - בשעת השמד צריך למסור את הנפש אפילו על שרוך נעל עם גוון יהודי, כ"ש באכילת קדשים.

יֵינִי אֶלְעָזָר וְיִסְחָרְיוֹ וְדִקְדּוּקִי יִרְאָתוֹ - בראותם שאינו שומע בקול הרשע, עשו לו כמה יסורים וצרות. ועד היום יש ציור של אלעזר הכהן מתייסר ביסורים נוראים כשדוקרים אותו כמה דקירות.

רְאוּ בְּנֵי דוֹרוֹ וְכָל עַדְתּוֹ - שאפילו למראית העין אינו מסכים לעצת הרשע.

וְכָל אֶחָד נָשָׂא קֵל וַחֲמֹר בְּשִׁיחָתוֹ - אדרבה, מאלעזר הכהן למדו ק"ו שלא ללכת אחר הרשעים אלא לעמוד בניסיונות.

וַיִּמָּה הַזֶּקֶן הָלַז כְּהֵן הַצִּדִּיק - שלא רצו להכשילו בדבר אחר, אלא בקדשים, ורק בעבור מראית העין מסר נפשו - **כָּל כֶּף בִּירְאָת צוּרוֹ מִדִּקְדִּיק** - שלא לחלל שמו ית' אפילו למראית העין -

אָנוּ לֹא כָּל שָׂכֵן לְהַצְטִידֵק - קל וחומר שיש לנו לעמוד בנסיון ולא לאכול ח"ו 'דבר אחר' ממש.

ועתה עובר לספר על חנה ושבעה בניה:

וְשִׁבְעָה אַחִים תְּמִימִים וְתִיקִים - בימים ההם כשפוליוס גזר את גזירותיו, היו שבעה אחים כשרים ושלמים.

גַּם הֵם נְדוּנִים בִּיסוּרֵין חֲזָקִים - בפרהסיא

וְקָרְאוּ עַל עֲצָמָם: 'וְאַתֶּם הַדְּבָקִים' - בגמ' סנהדרין (צ:): כתוב שלמדו תחיית המתים מהפסוק **וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּה'** אֶלֶהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם (דברים ד,ד), מה היום כולכם קיימים, אף לעולם הבא. ביוסיפון כתוב שכך האחים אמרו לאותו רשע, אם תהרוג אותנו, אין זו מיתה עולמית, כי יש לנו תחיית המתים. קראו על עצמם **וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בָּה'** אֶלֶהֵיכֶם חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם.

הָרָאוּן הַגָּדוֹל שֶׁבְּאַחִים - נתבקש לעבוד ע"ז ומיאן.

נִתַּח אוֹתוֹ פּוֹלִיפּוֹס לְנִתְחִים - אותו רשע ימח שמו ניתח את הבן הראשון לנתחים

צוּה לְתַלּוֹתוֹן בְּדִידִיָּהוּ - הרשע פוליוס רצה להזהירן שלא יעבור על הגזירה, במדרש על חנוכה מבואר שכך צוה לתלותן בבזיון.

וְלִהְפִּילָן מִן הַמִּגְדָּל הַמָּה וְיִלְדִּיָּהוּ - וכך המית את הנשים ואת הילדים, הי"ד. ומסופר בגמ' שהמשיכו לעשות ברית מילה במרתפים בחשאי, וכדי לספר לשכנים שיש ברית מילה, עשו סימנים בנרות וריחיים, 'קול ריחים ב'בורני' - שבוע הבן שבוע הבן, אור הנר ב'ברור חיל' - משתה שם משתה שם' (סנהדרין לב:). ולכן מפרסמים באור הנר את הנסים דחנוכה, שע"י הנרות היו מפרסמים על ברית מילה ועל חתונה יהודית.

וְעַל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן נָפַל עֲרֻמָּתוֹ - כשראה הרשע שאינו מצליח בגזירותיו, ביקש לפתות אחד מתוכנו כדי שהכל ילכו אחריו. החל לחשוב נכלי ערמה לתפוס ברשתו את אלעזר הכהן שהיה זקן בן תשעים שנה.

אִם יִקְבֹּל זָקֵן הָלַז גִּזְרָתִי בְּזִקְנוֹתוֹ - מחשבתו של הרשע הייתה שאם הזקן הזה יקבל גזרתו. אז ממילא -

יִשְׂאוּ קֵל וַחֲמֹר מִמֶּנּוּ כָּל סִיעָתוֹ - וכל ישראל ינהגו כמוהו.

גָּלָה לוֹ: בַּחֲשָׁאִי אֲאָכִילָךְ - אך מכיון שידע שאלעזר הכהן לא יסכים לדבריו והבליו, אמר לו, אני מסכם איתך בחשאי שאני יאכיל אותך דבר קדוש:

חֲזָה וְשׁוּק, קִדְשֵׁי גְבוּלָךְ - ותוכל לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת קדשים. אלא ש -

וְאוֹמֵר לְאַחֲרִים: דְּבַר אַחֵר מֵאֲכָלָךְ - אני ישקר לכולם שהאכלתי אותך ב'דבר אחר'. אתה תביא לי את בשר הקודש בפשוטי כלי עץ כדי שלא יטמאו, ואני יעלה על במה גבוהה ביחד איתך, ואתן לך את בשר הקדשים וכולם יחשבו שאתה אוכל 'דבר אחר' מהמטבח שלי.

באופן זה הרשע רצה להערים על הזקן אלעזר הכהן. ומכיון שיש ספק אמיתי אם בכגון דא צריך למסור נפש, ואם אין צורך הרי אסור להיהרג סתם, כמ"ש ונשמרתם מאד לנפשותיכם.

לָמָּה תִּפְסִיד חַיּוֹתָךְ - איים עליו שאם לא ישמע בקולו, הרי ייהרג לחינם

וְתִשְׁחִית גַּחְלָתָךְ - כל זמן שאתה עדיין חי ונושם, תרחם על עצמך

תֵּאבֶה וְתִשְׁמַע - תִּקְנָתָךְ - תשמע בקולי, וזו תהיה תקנת חייך.

וְבָשְׁלוּ בַמַּחֲבֵת בְּרִתְחֵי רִתְחִים - בישל את בשר גדול האחים לעיני אחיו. הי"ד.

וְעוּרוּ מֵעַל רִאשׁוֹ הַפְּשִׁיטוּ - לפני שניתח את בשרו, הקדים לפשוט עורו מעל ראשו.

וְהַצְדִּיק הַצְדִּיק מִשְׁפָּטוֹ - זה הבן הראשון הצדיק את הדין **וְכֵה אָמַר לְשֵׁשֶׁת אָחָיו בְּהִשְׁפָּטוֹ** - בשעתו האחרונה אמר לאחיו, לחזק אותם שימסרו נפשם על קידוש השם.

אָחִי וְרַעֲי אֵל יְרֹךְ לְבַבְכֶּם - אל תתייראו מלמסור הנפש על קידוש השם

חֲבִיבִין עָלַי יְסוּרִים, וְיִיטֵב בְּעֵינֵיכֶם - וכנודע מהראשונים (שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד תקיז) שהמוסר נפשו על קידוש השם, אינו מרגיש כלל יסורי הגוף בשעת מעשה.

הַפִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם - שעקד את בנו על גבי המזבח כרצון ה'.

וְכֵן הָרַגְם בְּלֶם הָרָשָׁע - כך הרג אותו רשע גם את יתר ששת הבנים

בְּלִי עוֹן וּפְשָׁע - שהיו כשרים ותמימים

וְהַשְׁבִּיעִי קִטְנָם יֶלֶד מִשְׁעָשָׁע - ילד קטן שאמו הייתה עדיין משעשעת אותו.

חָשַׁב הָרָשָׁע: אֶפְתָּהוּ - את הקטן אצליח לפתות לעבוד ע"ז

וְכִסֵּף וְזָהָב לָרֹב הָרָאָהוּ - והבטיח לו שאם יעשה כבקשתו, יתן לו כסף וזהב.

וְאָמַר לְהַשְׁיֵאוֹ בָּתוֹ וּלְהִיּוֹת מִשְׁנֵהוּ - כך הרשע הבטיח לאותו ילד קטן.

זַעַק הַיֶּלֶד: אֵי אֶפְשִׁי בְּמַתְנָתָךְ - צעק הילד איני חפץ במתנותיך.

בְּסַפָּךְ וְזָהָבָךְ תִּקְלָתָךְ - מה תועלת יש בכסף וזהב שלך, הם התקלה שלך!

אָךְ אֶל שְׂאוֹל תוֹרֵד בְּאַחֲרִיתָךְ - סופך לשאול ואבדון. הרי לנו מסירות נפש של אלעזר הזקן בן תשעים שנה, ומסירות נפש של ילד קטן בן ג' שנים, ומזה נלמד מה לעשות מנער ועד זקן. וביניהם היו עוד הרבה מוסרי נפש למאות ולאלפים שהסתתרו במערות כדי לשמור השבת והרגו אותם על קידוש השם.

כשראתה האם שכל ז' בניה מסרו נפשם על קידוש השם, פתחה ואמרה כדברי לאה אמנו ע"ה:

וְבָשְׁלוּ בַמַּחֲבֵת בְּרִתְחֵי רִתְחִים - בישל את בשר גדול האחים לעיני אחיו. הי"ד.

וְעוּרוּ מֵעַל רִאשׁוֹ הַפְּשִׁיטוּ - לפני שניתח את בשרו, הקדים לפשוט עורו מעל ראשו.

וְהַצְדִּיק הַצְדִּיק מִשְׁפָּטוֹ - זה הבן הראשון הצדיק את הדין **וְכֵה אָמַר לְשֵׁשֶׁת אָחָיו בְּהִשְׁפָּטוֹ** - בשעתו האחרונה אמר לאחיו, לחזק אותם שימסרו נפשם על קידוש השם.

אָחִי וְרַעֲי אֵל יְרֹךְ לְבַבְכֶּם - אל תתייראו מלמסור הנפש על קידוש השם

חֲבִיבִין עָלַי יְסוּרִים, וְיִיטֵב בְּעֵינֵיכֶם - וכנודע מהראשונים (שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ד תקיז) שהמוסר נפשו על קידוש השם, אינו מרגיש כלל יסורי הגוף בשעת מעשה.

הַפִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם - שעקד את בנו על גבי המזבח כרצון ה'.

וְכֵן הָרַגְם בְּלֶם הָרָשָׁע - כך הרג אותו רשע גם את יתר ששת הבנים

בְּלִי עוֹן וּפְשָׁע - שהיו כשרים ותמימים

וְהַשְׁבִּיעִי קִטְנָם יֶלֶד מִשְׁעָשָׁע - ילד קטן שאמו הייתה עדיין משעשעת אותו.

חָשַׁב הָרָשָׁע: אֶפְתָּהוּ - את הקטן אצליח לפתות לעבוד ע"ז

וְכִסֵּף וְזָהָב לָרֹב הָרָאָהוּ - והבטיח לו שאם יעשה כבקשתו, יתן לו כסף וזהב.

וְאָמַר לְהַשְׁיֵאוֹ בָּתוֹ וּלְהִיּוֹת מִשְׁנֵהוּ - כך הרשע הבטיח לאותו ילד קטן.

זַעַק הַיֶּלֶד: אֵי אֶפְשִׁי בְּמַתְנָתָךְ - צעק הילד איני חפץ במתנותיך.

בְּסַפָּךְ וְזָהָבָךְ תִּקְלָתָךְ - מה תועלת יש בכסף וזהב שלך, הם התקלה שלך!

אָךְ אֶל שְׂאוֹל תוֹרֵד בְּאַחֲרִיתָךְ - סופך לשאול ואבדון. הרי לנו מסירות נפש של אלעזר הזקן בן תשעים שנה, ומסירות נפש של ילד קטן בן ג' שנים, ומזה נלמד מה לעשות מנער ועד זקן. וביניהם היו עוד הרבה מוסרי נפש למאות ולאלפים שהסתתרו במערות כדי לשמור השבת והרגו אותם על קידוש השם.

כשראתה האם שכל ז' בניה מסרו נפשם על קידוש השם, פתחה ואמרה כדברי לאה אמנו ע"ה:

יום שני כה כסליו תשפו

(מס' שיעור 42218041)

יוצר לשבת חנוכה: אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי וְתָהִי לִי לִרְבִּי שְׂמוּאֵל דָּג קֶטָן בֶּר רַחֲבִיהוּ {ב'}

אין מלך בישראל

בשיעור הקודם התחלנו בע"ה ללמוד את ה'יוצר' 'אודך כי עניתני ותהי לי לרבי' שחובר ע"י רבינו שמואל דג קטן בן רחביהו מבית מדרשו של מהר"ם מרוטנבורג זי"ע הי"ד. ולמדנו שכשאנטייכוס ראה שהוא מפסיד במלחמות עם תלמי ועם רומי, וכמו דב שכול הוא עגיע לארץ ישראל היושבת על הדרך בין סוריה למצרים, ובהיותו בדרך חשב לכלות את זעמו על ישראל היל"ת, כי לבנ"י לא

כָּכֵל הַגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה?

זה היה נראה בעיניו משימה קלה, שהרי לבני ישראל לא היו כלי זיין ושום הנהגה צבאית. והארץ הייתה נתונה להשפעת המלחמות שבין תלמי מימין לבין אנטיוכוס משמאל, ד' דורות ניצחו בית תלמי את אנטיוכוס וא"י הייתה לצד תלמי, וד' דורות היו לצד אנטיוכוס. עכ"פ עיקר רצונו של אנטיוכוס היה 'להשכיחם תורתך', כי ידע שלבני ישראל יש תרבות מיוחדת, שלא ככל הגויים בית ישראל.

לזכות לאור תורה צריך ברית מילה

וביאר הגרעק"א זי"ע שגם כל הגזירה על ברית מילה הייתה למטרה זו 'להשכיחם תורתך', כי כדי שיזכו לאור תורה מוכרח ברית מילה, לכך גזר על המילה כדי להכניס בישראל תרבות יון ח"ו.

חיזוק גדול למסירות נפש על קידוש ה'

וכמו שנתבאר לעיל שהוא השאיר אחריו את פוליוס הרשע והוא השתדל להכשיל את ישראל מגדול ועד קטן, אבל עם אלעזר הכהן הזקן בן תשעים שנה הוא לא הצליח, ואפילו לא למראית העין, וגם לא עם ילד השעשועים הקטן שבשבעת בניה של חנה. וכמובן שגם בכל הגילאים שביניהם היה חיזוק ותוקף גדול מאד למסור את נפשם על קידוש השם. ואפילו אנשים שהיו מאד חלשים ברוחניות, התחזקו מאד בשעת הגזירות לשוב לדת משה וישראל במסירות נפש.

המשך ביאור הפיוט

חֲדָשׁ הָרָשָׁע עוֹד גִּזְרוּתָיו - הרשע פוליוס חידש עוד גזירות, לאחר שראה שגזירותיו הראשונות לא הצליחו, הוא שמע שבני ישראל עושים ברית מילה בחשאי, ועשו סימנים באור הנר ובריחים⁵ וכו'. לכן חידש גזירה -

שֶׁלֹא לְהִזְכִּיר שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְדִתוֹתָיו - וזה התבטא גם בגזירה של לקבוע מזוזה בדלתי הבית. מה עשו ישראל עקרו את משקופי הדלתות, שיהיה פטור ממזוזה ע"פ דין. וזה הטעם שמדליקים נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ, כי מה שכיום יש לנו דלת לבית זה חלק מהנס. ב"ה יש

היה כח צבאי וחיילים, כי ביהמ"ק היה קיים ולא היה מלך לישראל.

למי זה משנה מה הסדר של האלילים

וציווה אנטיוכוס על בני ישראל שיקבלו עליהם את תרבות יון, וחשב שיצליח בדרכו, כי בכל שאר המדינות קבלו את התרבות הזאת, את המהלך הזה התחיל אלכסנדר מוקדון שכבש מדינות רבות, [ועד היום הזה יש על שמו הרבה ערים אלכסנדריה ואלכסנדרוס] וכך הוא השליט את תרבות יון על כל שאר המדינות. כי לגויים אין נפק"מ בין תרבות פרס לתרבות יון, מה זה משנה איך הם מסדרים את האלילים באופן כזה או כזה.

אוטונומיה תרבותית

אנטיוכוס ידע שתושבי ארץ ישראל לא קיבלו את תרבות יון, כי בזמן שאלכסנדר מוקדון רצה להשליט את תרבות יון על א"י, שמעון הצדיק עשה איתו הסכם, וכמבואר בגמ' סוף מסכת יומא' שאלכסנדר מוקדון השתחוה לפני שמעון הצדיק, ואמר שהדמות הזאת מנצחת לפניו במלחמותיו. ואז בני ישראל קיבלו כעין 'אוטונומיה' שפטורה מתרבות יון. כמו אי של דעות שונות מהתרבות שהתפשטה בכל המדינות השכנות. והיה זה חידוש פלא, כי בסוריה מימין שלטה תרבות יון, ובמצרים משמאל שלטה תרבות יון, רק כאן בארץ ישראל היה לבני ישראל רשות להחזיק באמונת ישראל ולעבוד עבודה בביהמ"ק בלי שום התרשלות.

לשלול את הרשיון שנתן אלכסנדר מוקדון

אלא שאחר שבני ישראל למדו מהשכנים והתחילו להתיוון, ומסופר בסוף מס' סוכה (נו:): שאפילו חלק מהכהנים החלו להתרשל מעבודת המקדש, לא מצד גזרה אלא מצד רפיון ומשיכה לתרבות יון, וכמבואר בב"ח סי' תר"ע, ואז הקב"ה הכניס ברעיונו של אנטיוכוס המנוצח כדוב שכול שיבא לארץ וישראל וישלול מהם את הרשיון שאלכסנדר מוקדון נתן לשמעון הצדיק, ויכפה עליהם את תרבות יון חס ושלו.

4 **יומא** (סט.) כיון שראה [אלכסנדר מוקדון] לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו, מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה?! אמר להם, דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי.

5 **סנהדרין** (לב:): 'קול ריחים ב'בורני' - שבוע הבן שבוע הבן, אור הנר ב'בורר חיל' - משתה שם משתה שם.

התורה, עד שמתפללים למה זה נקרא חק, והרי יש בזה טעם כזה נפלא. משא"כ חוקי הגויים נשארו עד הלום כחק בלי טעם.

וְהַזְכֹּר שֶׁם יְהוָה - המשך הגזירה היה, שכל מי שקורא לעצמו שם יהודי

דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ וְהִרְיָתוֹ - הוא עצמו אשם במיתתו

וְתוֹפֵס שֶׁם יְוָנִי לְהַחְיֹתוֹ - וכ"כ ביוסיפון שאף אם יהודי קרא לעצמו יהודי וכבר נתחייב בראשו, אעפ"כ אם קיבל על עצמו מכאן והלאה לקרוא לעצמו **יווני**, היה נשאר בחיים.

הגזירה הזאת הייתה מאד קשה, כי בכך לא עקרו מצוה ממצוות התורה, אלא את עצם השם **יהודי**.

וּבָטַל מִנְשׁוֹתֵיהֶם טָהָר טְבִילָתָם - עוד גזירה נוראה הייתה לבטל מקוואות הטבילה. כפי הנראה משרד הבריאות היווני נתן לכך טעם שזה לא הגייני ולא אסתטי.

וַיִּבְדְּלוּ חֲסִידִים וְקְדוֹשִׁים מִלּוֹיָתָם - וזה גרם לישראל מצב כמו בגזירת מצרים 'וירא את עניינו, זו פרישות דרך ארץ', וכתוצאה מכך לא נולד דור נוסף.

כיון שלא הצליח לבטל ברית מילה, התחכם להקדים למנוע את השלב הקודם לזה, דהיינו שלא יוולדו כלל בני ישראל ח"ו.

זֹאת נִחְלַת עֲבָדֵי יְיָ וְצִדְקָתָם - הייתה זה מסירות נפש נוראה שאין לשער. התורה מעידה עלינו 'סוגה בשושנים'.

בכל הדורות בני ישראל מסרו את נפשם בענין זה. וכנודע שבין שני בניו של הג"מ רבי משה פיינשטיין זצוק"ל רבי דוד פיינשטיין ורבי ראובן פיינשטיין יש הפרש של ז' שנים בין הלידות, אלו ז' שנים עברו עליו בפרישות משום חשש בכשרות המקוה שבאיזור מגוריו, אף שלבני העיר מצא איזו קולא איך להכשיר את מקוה הטהרה, אבל לעצמו קיים מה שכתוב כאן, **וַיִּבְדְּלוּ חֲסִידִים וְקְדוֹשִׁים מִלּוֹיָתָם**, זאת נִחְלַת עֲבָדֵי יְיָ וְצִדְקָתָם. ואי אפשר לפרש הרבה. כדי שלא להוציא לעז על אותה המקוה טהרה, רבי משה ציוה שכן יטבלו, אך אעפ"כ 'ויבדלו'. והנסיון הזה קשה הרבה יותר. אשריהם צדיקי ישראל.

טוֹב לְמַעוֹז בְּיוֹם צָרָה אֱלֹהֵי הַצָּבָאוֹת - גזירה זאת לא היתה זמן רב, כי אשרי מי שלוקח את הקב"ה למעוז ולכח ביום צרה.

הֵיטִיב לְקוֹנֵיו פְּלָאֵי פְּלָאוֹת - הטיב לכל המצפים לו בניסים ונפלאות

לנו מזווה מימין ונר חנוכה בשמאל. לולא נר חנוכה משמאל לא הייתה לנו מזווה בימין.

כִּי אִם בְּנִימוּסֵי יוֹנִי וְחֻקוֹתָיו - כי הכריחו את ישראל לכתוב כמה מיני ביטויים של התיוונות, על קרן השור שאין להם חלק באלקי ישראל, וכן עוד סימני קעקוע וכדו' כתרבות יון. הם צוחקים על חוקי ישראל, להם יש חוקים מצחיקים הרבה יותר.

עבדי תרבות אופנת הלבוש

ראיתי ב'אוצר החכמה' ספר שחיבר איש כשר ובו הוא עושה חוכא ואטלולא מהמשכילים, וחיבר כביכול ד' סימנים ראשונים שבשו"ע, שהמשכילים לועגים על הלכות לבישת בגדים וכו', שהקב"ה מעיין איך אתה לובש את הנעליים ימין קודם לשמאל, וקשירת שמאל קודם לימין. וכתב בדרך ליצנותא דעבודה זרה שגם המה בהמה יש להם חוקים והלכות השכמת הבוקר ולבישת בגדים, כי החלק התחתון של העניבה צריך להיות דווקא מכוסה בחלק העליון של העניבה, ויש "הלכות" לכפתור הזהב שבחולצה, ולקצוות הנעליים שצריכים להיות מדויק, ולנוצה בכובע שתהא דווקא בגודל וברוחב מסוים, ובכל פרטיהם ודקדוקיהם. וכפי הנראה שאת החוקים שלהם הרבה יותר קשה לקיים מההלכות הקדושות שבשו"ע... אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים לרוח והבל.

למה ג'ינס קרוע שווה יותר?!

זה שהזכיר כאן **בְּנִימוּסֵי יוֹנִי וְחֻקוֹתָיו**, ועל בני ישראל כתב **וְדִתוֹתָיו** ולא 'חוקותיו', כי רק מנהגי הבלי הגויים הם ממש חק בלי טעם, למה לפני עשרים שנה יפה ללבוש מכנסיים רחבים, והיום נהיה יפה ללבוש מכנסיים צרות צרורות, פעם הכובע היה מקומט לכאן, מה ענין קמט בתוך הכובע, מימין ושמאל ומלמעלה, זה ממש חק בלי טעם. וכ"ש השגעון של מכנסיים בלויי סחבות עם קרע שאינו מתאחה, והרי אפילו פרה אדומה איננה חק כמו חק כזה, לוקחים מכנס ג'ינס חדש ויפה, ומשפשפים אותו כאילו כבר לבשו אותו עשרים שנה, ועל מכנס כזה משלמים יותר יקר, והמהדרין מן המהדקין מוסיפים קצת קטשופ, ויש בזה 'פירמות' יוקרתיות, והם מוכרים סחורה בכל מדינה ומדינה אשר דבר תרבות יון הגיע אליה, חק בלי טעם בלי שכל ובלי הגיון. והם עוד מעיזים לשאול על פרה אדומה 'מה מצוה הזאת ומה טעם יש בה', לנו יש הרבה סודות וטעמים באפס מעט על חוקי

כמה פתילות מכינים?

ב'קב הישר' כתוב שכנגד מ"ד החדשים האלו מכינים בערב חנוכה מ"ד פתילות ע"פ קבלת האריז"ל, עבור ל"ו הנרות ועוד שמונה נרות לשמש. כמו שחז"ל תקנו שצריך נר נוסף להשתמש לאורו. וזה נעשה חלק מהמצוה, ונקרא שמש ע"ש אותה גזירה שנתבטלה. וכן בגמ' גיטין (נח.) נקרא הענין 'שתי פתילות בנר אחד', ולכן פסוק ענין זה בנר חנוכה רק בפתילה אחת ולא בשתיים. רמז להצלת קדושת היהדות.

לא נשלחנו לגלות הנפש

עד הנה הייתה מסירות נפש על מצוות ה', ולא השיבו מלחמה שערה, לא מרדו במלכות יון. אבל כעת הגיע הזמן לעמוד על נפשם ולהילחם בהם, וכמו שפסק החפץ חיים זי"ע שכשיש גזירה על הדת צריך למרוד באומה המשעבדת. הקב"ה הגלה אותנו בין האומות רק לשעבוד הגוף ולא לשעבוד הנפש, אם הם משעבדים את הנפש אנו יוצאים מהגלות. כך היה ברוסיה כשקמו הרשעים היבסקים⁶ עם גזירות הדת, אמר הח"ח ש בני ישראל היו צריכים לצאת במלחמה נגדם, אף אם ח"ו היו נופלים קרבנות, מ"מ היו נוצחים במלחמה כמו החשמונאים. כי לא נשלחנו לגלות הנפש, בענין זה כן צריך למרוד באומות. וכך התחילו החשמונאים לצאת למלחמה כנגדם.

ויגש אליו יהודה לבטלה - ע"ש לשון הפסוק ויגש אליו יהודה, יהודה בן מתתיהו קם לבטל את הגזירה. ומצאנו הגשה גם לתפילה ולפיוס (ב"ר ויגש צגו), כאן הייתה הגשה למלחמה, לבטל את הגזירה, כדי שיוכלו להעמיד חופות בפרהסיא. כי יש כאלו שחוששים לעשות חתונה בצנעא.

יוחנן כהן גדול השיא בתו - שהיה איש מפורסם מאד ולא היה שייך לעשות חתונה בצנעא, באותה חתונה הכריזו על מרד במלכות יון ושריה. ויצאו למלחמה עם הכלים שיש על השולחן, מזלגות וסכינים.

אף הנשים היו בנס חנוכה

בדרך כלל כשאומרים שנשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס, מספרים את המעשה של יהודית,

ועשה לכלם מקואות - כמ"ש במדרשי חנוכה שכל יהודי כשר שמנע עצמו מצד גזירה זאת, נעשה לו מקוה טהרה בביתו בדרך נס ופלא

בצנעה לפני מטותיהם - באופן שהיווני לא הצליח כלל באותה גזירה.

זכר לנס המקוואות בבתי

בפרשת תולדות כתוב ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר... ויקרא שם הבאר עשק... ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה, ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר פי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. וכתב בעל הטורים (כו,כב) רחבות - כנגד יון שגזרו שלא יטבלו כדי למונעם מפריה ורביה, ונעשה להם נס ונזדמן להם מקוה בבית לכל אחד ואחד. וזהו פי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. בבעלזא נהגו להוסיף מעט מים מתחת לשמן של נרות החנוכה, זכר לנס התגלות מקוואות המים בבתי ישראל. **ויפרו בטהרה באהליהם** - כך נכשלו היוונים בגזירה הזו, והם ראו שהיהודים ממשיכים להוליד בנים בטהרה. **ואז נזר הרשע עליהם** - לאחר שראו שאינם מצליחים לגזור על ברית המילה, וגם לא לסתום את באר המים החיים שבכל בית יהודי, גזרו על השלב הקודם - החתונה בעצמה

בתולה הנשאת תבעל להגמון תחלה - כי חשב שע"ז יפסיקו לגמרי להתחתן, ויבטל זרעם מאליו רח"ל. מטעם מלכות יון היה הגמון שהיה ממונה לטמא את בנות ישראל שבכל ערי ישראל. ומבואר במגילת תענית (פ"ו) 'ולא היה אדם מבקש לישא אשה מפני הקסטריות', אלו היוונים שהעמידו בכל עיר כדי לקיים את הגזירה.

וארבעים וארבעה חדשים - יותר מג' שנים ומחצה הייתה גזירה זו. ואמנם לא עשו חתונות בגלוי, אבל עשו חתונות בחשאי. כן מבואר במגילת תענית. ועל זה מסופר בגמ' 'אור הנר בברור חיל, משתה שם משתה שם'. נרות דולקים בחוץ, היה סימן לחתונה בחשאי. אמנם בגלל שהחתונות התקיימו רק בחשאי, היו רבים שנמנעו מלשאת אשה.

היתה התקלה - לא שעברו ח"ו והלכו לבית ההגמון, כמ"ש בגמ' כתובות (ג:) שמסרו נפשם על כך, כי אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. ולא יעלה על הדעת לשמוע שום טענה להתיר.

6 המחלקה היהודית שהקימה הממשלה הסובייטית בראשית המשטר הקומוניסטי כדי "לטפל" בעניני היהודים.

וּרְאוּיִים לַעֲשׂוֹת נֶס עַל יְדֵיהֶם - כי עיקר פעולתו של אהרן הייתה לעשות שלום בין איש לאשתו, ואותה גזירה נוראה היא היפך משלום בין איש לאשתו. בפרט שאהרן הכהן קיבל הבטחה על 'הנרות לעולם' צריך שיהיו הפתילה והנר שמורים בקדושה לעולם.

זֶרַע אֶהְרֹן וְלִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם - כשם שאהרן הכהן השכין שלום בין איש לאשתו, כך בניו אחריו

הַמּוֹרֶם מֵהֶם פִּיּוּצָא בָהֶם - כלומר זרעו אחריו, והמורמים מתוכם, כיהודה וחשמונאי הכהנים, כיוצא בהם שיוכלו לנצח את כוחות הרע.

ועוד שמשפחת חשמונאי התייחסו לצדוק הכהן מזרע פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שהיה קנאי על הזנות כמ"ש בסוף פ' בלק, ויקח רומח בידו. המורם מהם קנאים פִּיּוּצָא בָהֶם.

כָּלָה צְנוּעָה וַיִּפֶּה אֵין כְּמוֹתָהּ - כיון שהלבישה בצניעות וכן קדוש לכבוד החופה. הבינה שהגיעה השעה להרעיש עולם ומלואו ולבטל את הגזירה הנוראה.

וַתַּעֲרִטְלָה לַעֲת חֲפָתָהּ - הפילה מעצמה את הבגד העליון שלובשים לכבוד החופה

וַהֲפֵל לְטוֹבָה כְּמוֹתָהּ - כדי להרעיש את כל העולם עשתה מעשה פריצות, עבירה לשמה, כדי שלא יקטרגו.

ובמדרש חנוכה ובמגילת תענית ואנטיוכוס מסופר שלאחר שקרעה את שמלת הכלה נכנסה לאולם של הגברים והתחילה לחלק כוסות יין ואמרה בשמחה 'לחיים לחיים', כל זאת עשתה כדי להרעיש ולזעזע את כל העולם.

וּבְדַרְדּוּגֵי מִשְׁחָא אַרִישָׁא דִּרְבָּנָן - בגמ' כתובות (יז:): כתוב שבבבל היו מסמנים נשואי בתולה, ע"י משיחת שמן בראשי החכמים כסימן של שמחה. וכך היה מעשה, שבשעה שעסקו במשיחת השמן על ראשי החכמים, נכנסה הכלה:

מִזְגָּה לָהֶם כּוֹס וְלִבְנֵי וּבָנָן - ומזגה כוסות יין לבנים ולבנות

לִפְנֵי אַחִיָּהּ יְהוּדָה וְאַבְיָהּ יוֹחָנָן - כך עמדה לפני אחיה יהודה המכבי, ואביה יוחנן.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה: 'הוֹצִיאֵנָה - שהרי אינה צנועה

מִלִּפְנֵי הַגָּדוֹלִים, וְלֹא יֵרָאוּהָ - בכזה מצב

בְּקִדְשָׁה עֲרֻמָּה כִּי שְׁנוּאָהּ - והרי הפריצות היא דבר שנאו בעיני ה'.

אבל פוסקים רבים מציינים את המעשה הזה, ולא את מעשה יהודית. כי יהודה המכבי לא התעורר מעצמו אלא אחותו שלחה אותו להילחם על קדושת ישראל ביום חתונתה. וזש"כ שעל ידי אשה היה הנס.

דודתו של יהודה - או אחותו

וכאן כתוב שהיא הייתה בת יוחנן כה"ג הרי שהיתה אחות מתתיהו ודודתו של יהודה, אך בשאר המדרשים כתוב שהיא הייתה בתו של מתתיהו, כלומר אחותו של יהודה, וכתוב הַשִּׁיא בָתּוֹ אף שהייתה בת בנו. כיון שהוא עדיין חי, זה נחשב שהוא עושה את החתונה.

לְבֶן חֲשִׁמוֹנָאִי כְּהֵן כְּמוֹתוֹ - החתן היה בן חשמונאי כהן כמותו.

מתתיהו מצד הכלה - וחשמונאי מצד החתן

והנה בימים האלו אנו אומרים בִּימֵי מִתְתִּיָּהוּ בֶן יוֹחָנָן כְּהֵן גָּדוֹל חֲשִׁמוֹנָאִי וּבָנָיו. יש משא ומתן בספה"ק אם מִתְתִּיָּהוּ הוא החֲשִׁמוֹנָאִי, או שמדובר על שני אנשים, וצריך להפסיק מִתְתִּיָּהוּ בֶן יוֹחָנָן כְּהֵן גָּדוֹל, חֲשִׁמוֹנָאִי וּבָנָיו. במדרשי חנוכה כתוב שהם שני אנשים שונים. למתתיהו בן יוחנן היו ג' בנים, ולחשמונאי היו ז' בנים. הכל יחד י"ב אנשים.

וכ"כ רש"י בפ' וזאת הברכה עה"פ (לגיא) בִּרְךָ ה' חֵילוֹ וּפְעָלָהּ יְדָיו תִּרְצָהּ, י"ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות. וכ"כ במגילת תענית ומדרש חנוכה שיוחנן ובנו מתתיהו ובניו, היו משפחת כהונה צד הכלה. וחשמונאי ובניו היו צד החתן. ככתוב כאן בפיוט.

זוג נָאָה וּמִתְקַבֵּל קִבְּלָתוֹ - זוג נאה, בן כהן אם בת כהן. כמ"ש בגמ' פסחים (מט.), שאם בת כהן נשאת לישראל אין זו סעודת מצוה, ואפילו אהרן הכהן מקפיד על זה. מלבד כשהחתן ת"ח. וכמעשה דְּרַפִּי יְהוֹשֻׁעַ נָסִיב כְּהִנְתָּא, חֲלַשׁ. אָמַר, לֹא נִיחָא לִיה לְאַהֲרֹן דְּאַדְבָּק בְּזַרְעִיהּ, דְּהָגִי לִיה חֲתָנָא כִּי אָנָּא. היינו דלא ניחא ליה לאהרן בחתן שאינו כהן.

מָשַׁל לְעַנְבֵי הַגֶּפֶן בְּגִפְנִים - כיון שנשא כהן את בת כהן

נִיחָא לִיה לְאַהֲרֹן דְּלִיהוּנָן לִיה חֲתָנִים - מזרע אהרן

פָּאָלוּ כוֹהֲנוֹת לְפָהֳנִים - ענבי הגפן בענבי הגפן. וזכות אהרן הכהן עמדה להם בראש שמחתם לנצח את כוחות הרע, ולשמור על כרם בית ישראל.

פרשת מקץ-חנוכה

עֲצִי בְּשָׁמַיִם וְהַדְסִים - ב"ה אולם החתונה היה מלא פרחים ובשמים והדסים, כמנהגם לעשות חופה של הדסים לנשואי בתולה

כָּל אֶחָד עַל עֲצָמוֹ יָשִׁים - הניחו על עצמם הדסים **כָּאֵלוֹ לְהִנָּאֹת הַהֶגְמוֹן דְּצִים וְשָׁשִׁים** - כי עד אז לא היו חתונות בפרהסיא, וכעת שהייתה חתונה גדולה בפרהסיא, עשו בערמה כאילו כל בני המשפחה והחברים מלווים אותה בדיצה ושמחה אל בית ההגמון כדי לקיים גזירתו הנוראה.

וְלֹא לְהִנָּאֹתוֹ כָּלָם מִסְפִּימִים - כמוכן שכוונתם לא הייתה להסכים עמו

וְהָרָשָׁע וּמִשְׁרָתָיו נָמוּ בְּנִיאומִים - הרשע ואנשיו ראו את משפחת הכהנים מגיעים עם הכלה כשהם מעוטרים בהדסים מבושמים בפנים שמחות

הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אָתְנוּ הֵם שְׁלֵמִים - ממש כלשון של חמור ושכם המשוגע על שמעון ולוי בשעתם

נִבְלָה עָשָׂה לְשֹׁכֵב אֶת בֵּית יַעֲקֹב - הם חשבו ששלמים הם עמהם, בו בזמן שהיה בלבם קנאה דקדושה על הנבלה שבעצם הגזירה שרצו לשכב את בית יעקב

וְנִהְפֹּךְ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְּהוּדִים וְהָרְגוּהוּ - אלעזר בן חשמונאי תפס חרב ונעץ בלב ההגמון היווני.

כאן קיצר הפייטן בפרטי המעשה, לאחר שהרגו את ההגמון נעשה רעש גדול, והחלה מלחמה גדולה, ואז יהודה המכבי התחיל להרוג אלפים ורבבות יוונים בדרך נס ופלא. עד יום הכיפורים.

וְטָלִיא דְּעֵבִידוֹ קָרְבָּא בְּאַנְטוֹכְיָא נִצְחוּהוּ - המלחמה הלכה והתרחקה מארץ ישראל, ע"י שיהודה רדף אחריהם והרג בהם, המלחמה הגיעה לאנטוכיא השוכנת בגבול שבין סוריה לטורקיה, אנטיוכוס הראשון בנה את העיר הזאת וקרא לה על שמו, ועדיין היא עומדת עד היום בשם אנטוקיא. כך יהודה המכבי גירש את היוונים מארץ ישראל, דרך לבנון וסוריה שיחזרו לארץ יון ואירופה, אין לכם מה לחפש כאן ביבשת אסיה.

ומש"כ **וְטָלִיא** ברש"י (סוטה לג.) אי' 'נצחו טליא דאזלו לאגחא קרבא באנטוכיא' - שהלכו פרחי כהונה בני בית חשמונאי להילחם עם יוונים לפני יום הכפורים ונלחמו ביום הכפורים ושמע יוחנן בת קול כשהיה עובד עבודת יום הכפורים.

לְאִישׁ זָר וְעָרַל תִּשְׁכְּיבוּנִי - השיבה הכלה ואמרה במרר: וכי זאת דאגתך כעת שאינני צנועה? ומה ששולחים אותי בליל כלולותי להגמון זר וערל.

הַלֵּילָה בְּבִיאתוֹ לְפָסְלִי - בת כהן נפסלת גם באונס, ואין תירוץ של 'קרקע עולם' **מִקְדָּשְׁתִּי לְחַלְלִנִּי** - והרי עי"ז תתחלל ותיאסר לבעלה לעולם.

תִּקְפִּידוּ עַל עַמִּידָתִי - הנכם מקפידים רק על שאינני לבושה בצניעות

וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה וְחֻטָּאתִי?!

וְאַנָּה אוֹלִיךָ אֶת חֲרָפְתִּי?!

הגיע הזמן למרוד באומות, ולבטל גזירה נוראה זו מבנות ישראל.

כְּזֹאת וְכְזֹאת פִּיהָ פָּתְחָה בְּחֻכְמָה - זו הכלה הצנועה והחסודה פתחה פיה בדברים של טעם

עַד דַּעַת כָּלָם הִסְכִּימָה - כיון שנשתדכו שני כהנים חשובים, היו שם כל גדולי ישראל, ורק באופן כזה שעשתה, הצליחה לזעזע את כלל ישראל. ואכן כולם הסכימו לדעת אחת

בֵּית הַהֶגְמוֹן אֹתוֹ לְהִלָּחֶמָה - ללחום עם ההגמון עם המזלגות והסכינים שעל השולחן, מי שעזר לכל ישראל לדורותיהם יעזור גם לנו. וכמ"ש חז"ל (במדבר רבה נשא יא) עה"פ (שמואל א, יג, כב) וְלֹא נִמְצָא חָרֵב וְחִנִּית בְּיַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר אֶת שְׁאוֹל וְאֶת יוֹנָתָן וְתִמְצָא לְשְׁאוֹל וְלִיוֹנָתָן בָּנוּ, מ' המציאה לו ר' הונא בשם רב יצחק אמר המלאך המציאה לו ורבנן אמרי הקדוש ברוך הוא המציאה לו' כך הקב"ה שולח כל מה שצריך כשיוצאים למלחמת קודש כדי להעמיד את הדת על תלה.

וזה שאמרו חז"ל שע"י אשה נעשה נס, לולא עזות קדושתה מי יודע כמה זמן המצב הנורא ההוא עוד היה נמשך.

מִלֵּיד בְּעָרָה בּוֹ חֲמָתוֹ - מדת הקנאה שיש בשבט הכהונה, הובערה בו

בִּיהוּדָה אָחִיהָ וְכָל סִיעָתוֹ - ביהודה המכבי וכל חבריו **וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָתוֹ** - כפרשת שמעון ולוי בשכם, משם למדנו שבשעה שבת ישראל נמצאת בין ציפורני הטומאה, צריך לעשות בערמה. והלשון **בְּעֶרְמָתוֹ** כלומר של זקנם לוי, כמו שלוי עשה בשכם.

פרשת מקץ-חנוכה

וַיַּעֲפּוּ לְנַמְרִים אַחֲרֵיהֶם רָדְפוּ - כך גרשו אותם מגבולות הארץ, מעכו החוצה לנמרים.

וַיַּהַרְגוּ אֶת הַנִּמְצָא מֵהֶם וְשָׁסְפוּ - ובדרך הרגו בהם המון רב, ושספו אותם כאשר עשה שמואל הנביא לאגג מלך עמלק

וּפָנִי אֲנֹשִׁיָּהֶם חָפוּ - וכך נשתחררה ארץ ישראל מאותה גזירה, ויהודה המכבי הצליח להקים את הדת על תילה, וחזרו לעשות ברית מילה וחתונה בקדושה ובפרהסיא. אבל עדיין הקב"ה רצה לראות עוד מסירות נפש מבני ישראל, ולכן:

וַנִּשְׁמַע לְאֱלִיפּוֹרְנִי הָרִיגַת הַגִּמּוֹנוֹ - אליפורני היה משנה לאנטיוכוס, כששמע שהרגו את ההגמון

לְקַסְלָגִם מֶלֶךְ יוֹן בְּזִיוְנוֹ - היה זה בזיון לאליפורני שהיה הקלגס של מלך יון [בלשוננו זה נקרא קלגס, בראשונים זה נקרא קסלג, וכן ביוצרות דשבת חנוכה כתוב קסלג, זהו מעמד מסוים בהיררכיה היוונית] כי לאחר שאנטיוכוס הובס פעמיים הן במלחמת תלמי והן במלחמת רומי, הוא דימה בנפשו שבארץ ישראל כבר כן ינצח, והנה הובס גם שם, וישראל הרגו את הגמון.

וּבְשָׂשִׁים אֶלֶף גִּיסוֹת בָּא בַּחֲרוֹנוֹ - קם אליפורני ובכעסו הביא מחנה גדול של שישים אלף פלוגות חיילים לארץ ישראל.

סָמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם חָנָה - הוא כבר הגיע עם מחנהו העצום סמוך לירושלים, במטרה:

לַעֲשׂוֹת בְּבִמְקָשָׁה מְלוֹנָה - ע"ש הכתוב בספר ישעי' (א,ח) וְנוֹתַרְהָ בֵּת צִיּוֹן כְּסָפָה בְּכָרֶם בְּמְלוֹנָה בְּמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה, ורש"י מבאר ש**מִקְשָׁה** היינו שדה קישואים, והיה דרכם לבנות **מְלוֹנָה** לשומר בשער השדה, ומשתלקט השדה נשארת המלונה, כך הרשע רצה להפוך את ירושלים כמלונה עזובה לאחר שלקטו את כל הקישואים. כביכול ירושלים נותרה החורבה אחרונה שבארץ.

בני ישראל לא ילמדו תכסיסי מלחמה

הוא ידע שליהודה המכבי אין כח צבאי ולא נשק וכלי מלחמה כלל. שהרי חזקיה המלך תיקן שבני ישראל לא ילמדו כלל דרכי מלחמה ותכסיסיה, רק יעסקו בתורה הקדושה והקב"ה יעזור. וכך הוה. שאר המלכים כן הכינו כלי מלחמה ולמדו איך להכניע את האויב, אבל בימי מתתיהו לא היה שום כח גשמי איך לנצח. ולכן היה

הרשע בטוח שע"י שישים אלף גייסות עם פילים וחרבות וחיצים, יוכל לעשות את ירושלים כחורבה אחרונה ח"ו.

וְלַעֲקֹר עֵדֶת מִי מִנָּה - וכך ביקש לעקור עדת ישראל, שהיא כחול הים וככוכבי השמים שאי אפשר למנותה.

וְשָׂאֵל לְאַצְטְרוֹלוֹגִין שְׁלוֹ - שאל הרשע אצל חוזי הכוכבים

לְהַגִּיד לוֹ שְׁעָתוֹ וּמָזְלוֹ - באיזו שעה יאיר מזלו

אִם יִנָּצַח בְּרִב חֵילוֹ - אימתי יוכל לנצח ברוב צבאו את ירושלים.

וְאַכְיֹר הָאֲפִיפִיּוֹר מִפְּלֶג בְּחַזְיוֹן - אותו חוזה בכוכבים היה שמו אכיור האפיפיור, והיה בקי ומופלג בחכמת החזיון בכוכבים.

אָמַר לוֹ: חֵילָה וְאוֹצְרוֹתֶיךָ לְבָזִיוֹן - אע"פ שבאת בכח גדול ובצבא אדיר, תפול ותהא לבזיון

כִּי בַּחֲרֵי בָצִיוֹן - ובוודאי הם ינצחו אותך.

לְעִנְיָנִים אֲגִיד לָךְ וּמַעֲשֵׂיהֶם - אספר לך מה זה יהודי

בְּשֵׁהֶם אֲדוֹקִים בְּמַצּוֹת בּוֹרְאֵיהֶם - כשהם שומרים תורה ומצוות ה'

אִין כָּל בְּרִיָּה יְכוּלָּה לְהַזִּיק לָהֶם - אשע"כ בוודאי ינצחו אותך.

וַיְהִי כַּדְּבָרוֹ דְּבָרָיו - כשדיבר החוזה בכוכבים את דבריו לפני אליפורני

וְחֻכְמַת פֶּשֶׁר חַזְיוֹן סִתְרָיו - וגילה לו פתרון החזיון וסודו **בְּעֶרְהָ חֲמַת הַמֶּלֶךְ, וְצוּהָ שָׂרָיו -** כעס המלך וצוה לשריו להענישו על חזיונו הנורא

לְתַפְּשׂ אַכְיֹר חֵי וּלְתַלּוֹתוֹ - לתלות אותו בעודו חי

אֶל שַׁעַר הָעִיר בְּרַגְלָיו לְבִזּוֹתוֹ - כך יהיה תלוי ברגליו וראשו למטה בבזיון, כדי שיראה בעיניו את השקר שבחזיונו

וּבִקְרָ בְּלִכְדֵי הָעִיר אֶפְנֶעַ בּוֹ לְהַמִּיתוֹ - בבוקר לאחר הנצחון, אזי אנקום בו להמיתו כעונש על שהחליש את דעתי לרגע.

פָּחַד וְאַיֻמָּתָה גְּדוֹלָה - אבל בתוך העיר ירושלים, בלב בני ישראל:

עַל בְּנֵי צִיּוֹן הַיְּקָרִים נִפְלָה - נפל פחד ואימה גדולה על בני ירושלים

וְהָעִיר יְרוּשָׁלַיִם כָּלָה

פרשת מקץ-חנוכה

והלכה אל שוער העיר בחכמה - הלכה עד שער העיר ואמרה לשומר:

אמרה: 'תפתח לי מהרה - מהר מהר תפתח לי את השער, כי אין זמן להתמהמה כי:

ישראל שרונים בצרה - ולכן עלי לעשות מעשה בחפזון **עזרם ומגנם לנו לעזרה** - והשי"ת יעזור ויגן בעדינו ויעזרנו.

וימאן לשמע לקולה - שומר העיר לא איפשר לה לצאת שהרי בחוץ חונים שישים רבוא פלוגות חיילים גויים

שמא עיניה נתנה בגוים להזלזלה - שמא מרוב פחד שלא תמות, מבקשת היא לצאת תחילה ולזלזל ח"ו בקדושתה.

והאיש משתאה לה - השתומם מלתת לה רשות לצאת מהעיר, וטען כנגדה:

רוח והצלה יעמוד ליהודים - אשע"כ עליה להשאר בתוך העיר, יחד עם כל שאר בנות ישראל הכשרות

אמרה לו להנצל מפל פחדים - אמרה לו האלמנה, אל תחשוב עלי הבלים ופחדים

'מכירי ויודעי הם עדים - כל חברותי יכולות להעיד עלי, שאני אשה חסידה ביותר, והטעם שאני מבקשת לצאת מהעיר, כי:

הנה חלום חלמתי

למצא עזר לישראל ביפיתי - ולכן אני חייבת לצאת בזאת השעה משערי העיר

ורק לטובה פונתי - אל תחשוד בי בדברים רעים

פתוח תפתח ותניחני - תפתח לי מיד את שער העיר **לצאת אל החיל, ואל תעכבני** - כי השעה נחוצה, תיכף לעשות מעשה הצלה לישראל

יי שומרי יי צלי על יד ימיני - הריני מתפללת שהשי"ת ישמור ויגן עלי.

שמע לה ונתרצה - נתרצה לה השומר

הוציאה וסגר עליה במרוצה - הוציאה משערי העיר וכמובן שתיכף ומיד סגר בחזרה את השער, שלא יכנסו שישים אלף ראשי גייסות העומדים מסביב

והלכה אל החיל יפה בתרצה - תיכף לאחר שהלכה, תפס אותה החיל הראשון ושאל אותה מה מעשיה:

ולחוקרה השיבה ולשואלים:

נכונה וצום קדשו - הכינו עצמם לא בכלי חרב ומלחמה, אלא בתפילה וצום

ועסקו בתורה והתאוששו - כנאמר ביהושע (ח,ט) ויָלֶן יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה הָהוּא בְּתוֹךְ הָעָם מְלַמֵּד שֶׁלֶן בַּעֲוֹמָקָה שֶׁל הַלֶּכָה (מגילה ג:), כלי זיין האמיתים, ועי"ז התחזקו **כאשר צוה יי פן עשו** - עשו כאשר צוה ה'

ויציעקו בצר למו כלם - כולם צעקו להשי"ת מתוך הצער **אל יי מאויביהם להצילם** - ובקשו מהקב"ה שיציל אותם מהאויב

קסלגם הרשע וחיילתיו להפילם - שיעשה הקב"ה נס ויפיל את הקלגס הרשע ואת חייליו.

צדקת אחת פירושלים היתה - איך הקב"ה סיבב את הנס? כמו שהיה עם יעל אשת חבר הקיני, שכתוב עליה (שופטים ה,כד) תִּבְרַךְ מְנַשִּׁים יַעֲלֵ אִשְׁתְּ חֶבְרֹן הַקִּינִי מְנַשִּׁים בְּאֶהֱלָ תִּבְרַךְ.

אלמנה חסידה ויפה אין כמותה

ושמה יהודית, וחשבה בדתה - שמה יהודית מורה שהמצב של בני יהודה באותו זמן נגע ללבבה, ומסרה נפשה להצילם

ישראל כל כף בצער שרונים - ומאידך גיסא יש עכשיו שעת הכושר לפעול ניסים ונפלאות, כי:

וזהירים בתורה ובמצוות מצויים - כלל ישראל זהירים בתורה ומצוות, שכבר יצאו מהחולשה והרפיון שהיה כמה שנים קודם לכן

לעשות להם נס ראויים - וא"כ השעה יפה להיעשות להם נס.

ולא לחנם יהודית נקראתי - אלא כדי שאתעורר להציל את כל היהודים

ומפלגת ביפי אין דגמתי - והוא פלא למה השי"ת נתן לי את ענין היופי?! שאינו נצרך אלא לתוך ביתה, והרי היא אלמנה

לקדש שם שמים אמסר חיותי - אין זאת אלא כדי למסור נפשי על קידוש השם

קמה בעוד לילה ושפחתה עמה - ותקם בעוד לילה, באותו לילה שאותו רשע תיכנן להילחם על ירושלים. יצאה עם שיפחתה

לעשות תוכחות בלאמים ונקמה - לבא בעלילה ותוכחה לנקום בגויים

פרשת מקץ-חנוכה

וְהַמֶּלֶךְ כְּסוּס מִזֵּין בְּצִהְלָתוֹ - כְּסוּס מִצְרֵי בְּתַאוּתוֹ
נִרְדָּם וַיַּעַף מִשְׁכָּרוֹתוֹ - היא נתנה לו גבינה ויין והשתכר
וּמִהֲרָה יְהוּדִית וְקִצְצָה גִלְגָּלָתוֹ - כאשר עשתה יעל
לסיסרא, עשתה יהודית לראשו של אליפורני

אֶל הַשּׁוֹעֵר חֲזָרָה וְאַמְרָה:

'הַיּוֹם יוֹם בְּשׂוּרָה

כָּל הַשְּׁעָרִים תִּפְתָּח מִהֲרָה - השומר עוד עמד שם,
והנה היא חוזרת עם ראש הרשע בידה.

לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ נִצְרַכְתִּי

וְאוֹתוֹ מְגוּפּוֹ הִכְרַתִּי

וְהִנֵּה הוּא אֵתִי - אמר לה השומר, ואיך אאמין לך שזהו
ראשו של המלך?

דְּבָרֶיהָ סִפְרוּ לְאֶכְיוֹר, וְהִרְאוּהוּ - הראו את הראש לאכיוור
שהיה תלוי על רגליו שם אצל השער

אֶת הָרֹאשׁ, וְאַמַּר: הִכְרַתִּיהוּ! - אכיוור העיד שזהו ראשו

הִלְלוּ א'ל בְּכָל הָאָמִים, וְשִׁבְחוּהוּ

גִּלְהָ וְשִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן וְאוּרָה

לְיִהוּדִים הֵייתָ, וְתִפְאָרָה

כָּל הַלִּילָה בְּהִדְרָה

קוֹל שָׁאוֹן בְּפִגְעָתָם - בבתי המדרשות היו אז באמצע
התפילה

קְרִיאַת שְׁמַע בְּקְרִיאָתָם - קראו ק"ש להכין את נפשם
להריגה על קידוש השם

וַנִּשְׁמַע קוֹלָם בְּחֵיל וְשׁוֹעָתָם - הקב"ה קיבל את תפילתם
שהתפללו בכח

טָרְדוּ וְטִלְטְלוּ וְרָצוּ בְּבִהְלָה - כיון שתושבי ירושלים
החלו להרעיש בקול ששון ושמחה, הוטרדו שישים אלף
ראשי הגייסות בבהלה

לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ קוֹל הַהִמְלָה - המלך צוה שלא לצאת
איש מפתח ביתו עד בוקר, אך כיון ששמעו את הקולות
של ישראל שואגים ודצים, לא הייתה להם ברירה אלא
להגיד למלך

וְהִנֵּה נוֹפֵל מֵת בְּמַפְלָה גְּדוֹלָה - והנה הם רואים אותו
שאין לו ראש על הכתפיים.

לְלַחֲמוֹ מִשְׁמִים מִלְּאָכִים הַמוֹנִים - בספר המכבים (ח"ב)
כתוב שיהודה המכבי סיפר שתוך כדי יציאתו למלחמה,

'דִּבֵּר סֵתֶר לִי אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַעֲלִים' - השיבה לאותו חוקר
ולשאר השואלים, יש לי סוד לדבר עם המלך בעצמו,
ענין חשוב מאד

הִבִּיאֻהָ לִפְנֵי שָׂרֵי הַחֲיָלִים - הביאו אותה לפני אליפורני
השר

אָמְרָה לוֹ: 'מִשְׁפַּחְתִּי נִבְיָאִים הֵם - גם הגויים ידעו שיש
בישראל נבואה, והיא אמרה להם שהיא שייכת למשפחת
הנביאים

לְכֻלָּם נְבוּאָה זֹאת בְּפִיהֶם - ובאתי לגלות לך בסוד נעלם
שכל הנביאים אמרו בפיהם, כי:

לְמַחֵר תִּלְכֹּד הָעִיר וְתִמְשַׁל עֲלֵיהֶם' - הנה ליום מחר
אתה תצליח לכבוש את כל העיר ויושביה.

הרשע שמח לשמוע את הבשורה הטובה, לעומת אותו
אכיוור התלוי שהחליש את דעתו בבשורה רעה.

'תִּבְשְׂרִי בְּשׂוּרוֹת טוֹבוֹת, הַטּוֹבָה - טוב מאד שבאת
לבשרני בשורה טובה

הֵיפָּה בְּנָשִׁים וַחֲשׂוֹבָה - החל הרשע לדבר כנוסח של
גוי מזוהם

מֵה שְׂאֵלְתָּ וַיִּנָּתֶן לָּהּ, הָאֱהוֹבָה - מה בקשתך כשכר
על הבשורה הטובה?

הַשִּׁיבְתִּנוּ לְהַחְיּוֹת מִשְׁפַּחְתִּי' - כמו שרחב ביקשה (יהושע
ב'ב) ונתתם לי אות אמת, להציל את בני משפחתה.

אָמַר 'אִם תִּמְלֹאֵי אֶת שְׂאֵלְתִי - אימתי אסכים לתת לך
את שאלתך ולהציל את משפחתך

לָבוֹא אֵלַי לַעֲשׂוֹת בְּקִשְׁתִּי' - כך דיבר הרשע בתאוות
לב שחץ ונתעב

אָמְרָה 'נִקְיָה אֵינֶנִּי - אינני נקיה, כי דרך נשים לי

לְשֹׁכֵב עִם הַמֶּלֶךְ עַד יִרְחֲצוּנִי

וּבָכֹן אָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי יֶאֱהָבֵנִי'

שִׁמְחַ הַמֶּלֶךְ שִׁמְחָה גְּדוֹלָה

וְצֹוָה לְכָל חֵילוֹ 'תִּנּוּחוּ הַלִּילָה

כְּדִי לְהִלָּחֵם מִחֵר מִלַּחְמָה מַעֲלָה' - כן צוה עליהם לנוח
כדי שיהיה להם כח ללחום מחר מלחמה טובה.

מִלַּחְמָהוּ קוֹל הָעֶבֶר:

'כָּל אִישׁ לְמִנוּחָתוֹ יִמְהָרוּ

וּבִשְׂתֵי הַעֲלָמוֹת אֶל תִּגְעוּ, סוּרוּ' - כוונתו שלא יראו
זוהמתו. שלא יסתובבו במחנה הלוח ושוב.

פרשת מקץ-חנוכה

וְקִבְעוּם יָמִים טוֹבִים לְשָׁנָה הַבָּאָה

בְּהֵלֵל, וּבִתְפִּלָּה בְּהוֹדָאָה - באמירת על הניסים

וַיְשִׁימוּ אוֹתָהּ לַחֵק

מֵהַיּוֹם הַזֶּה וְהָלָאָה

חֶזֶק וְאַמִּץ, פִּימִי עוֹלָם יַעֲבֹדוּךָ - אנו מתחננים לפניו ית'

שכבר נזכה גם היום הזה לעבוד את השי"ת כימי עולם

וְהִשְׁתַּחֲוּוּ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ וַיִּסְגְּדוּךָ - ונזכה במהרה

להשתחוות בהר הקודש, וכאשר תקנו החשמונאים

להשתחוות י"ג פעמים כנגד אותם י"ג פרצות שפרצו

היוונים

וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל יוֹדוּךָ

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יִשְׂבַּחוּךָ וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין קְדוֹשׁ

כִּי

יום שלישי כו כסליו תשפו

(מס' שיעור 42219379)

**הלל בציבור קודם לנרות << מהולל אקרא
בשעת הצרה << הברכה בחשד דשני
פתחים {א'}**

בבית סוהר אין נרות חנוכה

ראיתי חידוש נפלא בדברי הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצוק"ל בהגהות 'חכמת התורה' על שו"ע (או"ח תרפג), אמנם שם כתב את דבריו בקצרה והוסיף שכדי להבין טעם הדבר יש לעיין בספרו 'חכמת התורה'. מעשה באדם שישב בבית האסורים, ובימי החנוכה נתנו לו רשות לצאת לביתו לכמה שעות, ויש לו אפשרות לבחור אם לצאת בשעות הבוקר, ויוכל להתפלל שחרית בציבור, ולומר הלל והודאה בציבור כראוי, או לבחור את שעות הערב שיוכל להדליק נר חנוכה בביתו ולפרסם הנס כראוי. כי שם בבית האסורים אין נרות חנוכה כלל.

אפשר לומר הלל גם בכלא

'דעת בעלי בתים' שבוודאי יבחר את שעות הערב כדי שידליק נרות חנוכה, שהרי גם בבית האסורים אין באפשרותם לנעול את פיו מלהתפלל שחרית ולומר הלל ביחידות. ואילו נרות חנוכה לא יהיה לו כלל שם. אבל מהרש"ק לא סבר כך, ופסק שיבחר את שעות

ראה שיוורדים משמים צורות של המוני מלאכים הבאים לסייע בעדו. עד שאמר 'רבים אשר איתנו מאשר עמהם'.

עַל שְׁשִׁים אֶלֶף גִּיסוֹת הַיּוֹנִים

וּכְפָתוֹם וּמִסְרוֹם בִּיד שְׁנַיִם עָשָׂר פְּהִינִים - כאמור לעיל

ששני המשפחות, מתתיהו וחשמונאי היו יחד י"ב כהנים.

בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְתִּיָּה

וְחִשְׁמוֹנָאִי וּבָנָיו יֵצְאוּ לְרוּיָהּ

בְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה, הִנֵּהיָהּ? - הפייטן שואל לפני הציבור

בבית המדרש, הנהיה כדבר הגדול הזה? השמעתם מעולם

כזה נס נורא?!

רִצְחוֹם, וְחִרְבָּם תָּבוֹא בְלָבָם - הרשעים עצמם הרגו זה

את זה בחרב וקשת

וְחִצֵּי קִשְׁתוֹתָם בְּקִרְבָּם

כִּי יִי יָרִיב רִיבָם.

רַבִּים בִּיד מַעֲטִים מִסֶּרֶת

וְשֵׁם גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ לָךְ עֲשִׂיתָ

תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה כִּהְיוֹם הַזֶּה נָתַתָּ - וי"א שהיום הראשון

של חנוכה מיוסד ע"ש נצחון המלחמה, תשועה גדולה

כהיום הזה.

קָשׁוּ בָנִים לַפְּנוֹת הַיֶּכֶלָּךְ - בתחילה עדיין לא יכלו להכנס

לבית המקדש לפנות את הטומאה, כי היוונים העמידו את

עושי דבריהם בתוך ביהמ"ק, ועתה מיהרו והרגו אותם.

וּלְטֹהֵר בֵּית זְבוּלָּךְ

וּלְהַדְלִיק נְרוֹת הַלֶּךְ

בְּדָקוּ כָּל הַשְּׁמָנִים כָּלָם

וְטָמְאוֹם יוֹנִים לְפוֹסֵלָם

בְּנִכְנָסוֹ לַהֵיכָל בְּמַעֲלָם - וכמו שרימזו המהר"ל זי"ע

שתיבת יון בגימ' אחד יותר מהיכל, שהם רצו לשלוט

על ההיכל ולמעול בו ח"ו. עד שהשי"ת עשה לנו נס.

יְדֵי חוֹבָתָם לְהַדְלִיק יֵצְאוּ

בַּפֶּךָ קֶטָן אֲשֶׁר חֲתוּם מִצָּאוֹ

וְנַעֲשֶׂה נֶס, וּפְלֵא גָדוֹל רָאוּ

הַדֵּר שְׁמָנוֹ וְעֶקְרוֹ

לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד שְׁעוֹרוֹ

וְהַדְלִיקוּ בּוֹ שְׁמוֹנֶת יָמִים בְּפֶאֱרוֹ - אף שיש כמה תירוצים

על קושיית הב"י שהניחו תחילה מעט מעט שמן, או

פתילות דקות. אעפ"כ לא הומעט הדר יופי הדלקת הנר

לא שואלים על דברים ידועים

ובזה מיושב הלשון **מאי חנוכה** שאין זה דרך חז"ל לשאול על דברים ידועים 'מאי', כי כולם יודעים מהו חנוכה. וכ"כ בפיהמ"ש לרמב"ם (מנחות ד,א) שרבינו הקדוש לא כתב במשניות הלכות ציצית ותפילין, לרוב פרסום הדבר לא כתב רבי במשנה 'כיצד מניחים תפילין, כיצד עושים ציצית'. כך אין לשאול 'מאי חנוכה'. אלא כדברי מהרש"ק שהיה ספק מה העיקר, האם הנרות או הלל והודאה, ונפסק שהעיקר הוא הלל והודאה.

רש"י שכח מנרות חנוכה?!

והביא ראיה לדבריו, שרש"י במס' שבת (שם) כתב 'ועשאוהו ימים טובים בהלל והודאה' - לא שאסורין במלאכה, **שלא נקבעו אלא לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה**. וכי רש"י שכח חז"ל ממצות נרות חנוכה? אלא שרש"י בא לדייק שלא לפרש כמו דעת הראשונים ש'הודאה' היא ע"י הנרות, לכן דייק לפרש שהכוונה על ההודאה. [כן ביאר הבני יששכר בחידושי מהרצ"א].

99 אחוז מדליקים נרות חנוכה

והוא ענין פלא מחודש מאד. שהרי כל ישראל יודעים שבחנוכה העיקר זה הנרות, וב"ה רוב בני ישראל מדליקים נרות חנוכה, אפילו אלו שחושבים על יום השבת שהוא יום שישי, יודעים מנרות חנוכה. 99 אחוז מכלל ישראל מדליקים נרות חנוכה, אף שאין אומרים הלל והודאה.

למה הרמב"ם לא כתב הלכות הלל בר"ח?

וגם הרמב"ם בהל' חנוכה פתח באריכות בהלכות הלל, והוא פלא שבסוכות ובפסח ובר"ח לא כתב את הלכות הלל, ורק בהלכות חנוכה פתח בהלכות ההלל. ובשאר ימים טובים הוא מזכיר בקצרה שאומרים הלל, ושולח לעיין באריכות בהלכות חנוכה. הרי שגם הרמב"ם הבין שבחנוכה העיקר הוא ההלל.

ושמא אילו הגרשז"א היה רואה את דברי מהרש"ק בקהילת יעקב [בחיייו הם עדיין לא נדפסו] שמא היה חוזר בו לפסוק כדברי מהרש"ק.

הלל ברוב עם - אינו רק 'הידור'

והחידוש השני שחידש מהרש"ק שההלל ב'ציבור' דוחה נרות חנוכה. כן משמע מדבריו להדיא. [לאפוקי מאחד האברכים שכתב לפרש דברי מהרש"ק ששם מדובר שלא היה יכול לומר בבית האסורים הלל אפילו ביחידות, ואין

הבוקר ויתפלל שחרית בציבור עם הלל והודאה, ואע"פ שבגלל זה לא ידליק נרות חנוכה כלל. כי התפילה בהלל והודאה היא עיקר קביעת מצות חנוכה.

הלל יותר חשוב מנר חנוכה

בדבריו הק' יש שני חידושים, א. שהוא מחשיב את ההלל וההודאה יותר מנרות חנוכה. ב. שאמירת הלל בציבור יותר חשובה מפרסום הנס ע"י נרות חנוכה. כי אף שהיה יכול לומר הלל והודאה ביחידות, ענין האמירה בציבור חשוב ביותר. אמנם דעת הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל שהובאה בספר 'הליכות שלמה', שמוטב להדליק נרות חנוכה בביתו, ושיתפלל שחרית ביחידות בבית האסורים.

העיקר שיאמר הלל בציבור

מהרש"ק מוסיף בדבריו שהדבר נוגע גם להולכי דרכים, כשהולך מעיר לעיר ויש לו אפשרות לעצור באכסניה באמצע הדרך ולשכור מיטה ולקיים שם מצות הדלקת נרות חנוכה, אבל בגלל זה כשיסע בבוקר עד לעיירה הכי קרובה, כבר לא יהיה מנין לומר הלל בציבור. או שימשיך בדרכו ולא ידליק נרות חנוכה, כדי שיגיע לעיר מבעוד ליל, ובבוקר יוכל להתפלל בציבור. וגם בזה פסק מהרש"ק שימשיך בדרכו אף שלא ידליק נרות חנוכה העיקר שיאמר הלל בפרהסיא.

מהו עיקר חנוכה?

בהג' על השו"ע - מהרש"ק לא נתן טעם לדבריו, אלא שולח לעיין ב'חכמת התורה', מכיון שבכל הדורות עד הנה עדיין לא נדפסו ספריו הק', לא היה נודע טעם הדבר, ועתה אחרי שבאו ספריו הק' לדפוס, והספר על מועדים נקרא בשם 'קהילת יעקב' ושם במאמר ראשון דרוש ו' כתב טעמו של דבר.

והקדים שהשאלה הזו כלולה בשאלת הגמ' (שבת כא:): 'מאי חנוכה', מהו **עיקר** חנוכה, האם הנרות או ההלל וההודאה, 'דתנו רבנן' ואחר כל מעשה הנס מסיימת הברייתא 'לשנה האחרת קבעום **ועשאוהו ימים טובים בהלל והודאה**'. הרי להדיא שעיקר החנוכה הוא הלל והודאה, והתנא לא הזכיר שם כלל את ענין הנרות. וכנודע שהקשו כן גם על נוסח 'ועל הניסים' וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחִצְרוֹת קִדְשָׁהּ, וְקָבְעוּ שְׁמוֹנֶת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלָּהּ, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל, ולא הזכירו כלל את מצות הדלקת נר חנוכה.

הלל ביחידות - בלי ברכה

ובאמת שמצאנו עוד דעה, הרי"ץ גיאת בהלכות הלל (עמוד קסג) מביא את דעת רבי פלסאוי גאון, מרבתינו הגאונים, ע"פ דברי הברייתא במס' תענית (כח): 'דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר בהן את הלל ואלו הן שמונת ימי החג ושמונת ימי חנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב (ראשון) של עצרת וכו', **תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר**'. ופרש"י 'לא יתחיל - אינו צריך להתחיל **בראש חדש**'. כלומר שדברי הברייתא 'לא יתחיל' היינו על ראש חודש בלבד, שבר"ח עיקר התקנה הייתה לומר הלל רק בציבור, ומ"מ אם התחיל הוא גומר. אך דעת רבי פלסאוי גאון שהברייתא 'יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר' מדברת לא רק על ר"ח אלא גם על כל י"ח הימים, גם בסוכות וחנוכה לא יתחיל ביחידות. ופסק הרי"ץ גאון שהיחיד אומר בהם הלל בלי ברכה.

הלל - כעין קרבן ציבור

משמע שדעת הגאונים היא שהלל הוא ענין של **ציבור**, כמו קרבן ציבור שאינו בא ביחידות. חכמינו צוו לומר הלל במועדות, והיא אחת מז' מצוות דרבנן. וההלל הזה נתקן לכתחילה רק בציבור ולא ביחידות. אמנם אנן לא נקטינן הכי, והלכה למעשה מברכים על ההלל גם כשאומרו ביחידות. אבל כדאי לדעת את שיטת הגאונים כדי להבין יותר טוב את דברי מהרש"ק כמה חשוב הלל בציבור, ואף אם עי"ז יפסיד נרות חנוכה. כי עיקר הקביעות של ימי חנוכה היה בהלל והודאה.

הלל במטוס - בין בית הכסא לבית השלחן...

הזכרנו כל זאת כדי לחזק את עבודת אמירת הלל, שצריכה חיזוק בימינו הרבה יותר מעצם מצות הדלקת נרות חנוכה. וכנודע שיש הרבה שאלות במי שנוסע ממדינה למדינה במטוס, ויש כמה וכמה שאלות וספקות איך ידליק נרות חנוכה, ולא שמענו מי שיעורר בקול רעש גדול מה יהיה עם הלל בציבור, לא אכפת לו שיצטרך לומר שם הלל בפנינת המטוס בין בית הכסא לבית השלחן, הלל בנעימה אין אומרים שם. והרי לדברי מהרש"ק יותר חשוב לקרוא את ההלל מלהדליק נרות חנוכה. ידחה את הטיסה לצורך ההלל ולא לצורך הנרות. כמובן ששניהם חשובים עד מאד, אך באנו עתה לרומם ענין אמירת הלל בציבור ובנעימה.

אמת בדבריו, כי ב'קהילת יעקב' כתב להדיא שכוונתו לאמירת הלל **בציבור**, שהאמירה בציבור קודמת לנרות חנוכה]. כפי הנראה שדעת מהרש"ק שאמירת הלל ברוב עם אינה רק בגדר 'הידור מצוה', אלא חלק מעיקר אמירת ההלל.

נעימות רק עם חזן וקהל

וכן משמע מלשון המסכת סופרים (כז, ז) 'וגומרין את ההלל כל שמונת ימי חנוכה... וצריך לברך בתחילתו ולקרותו **בנעימה**', ובילקוט (שיה"ש תקפו) אי' 'השמעני את קולך באמירת הלל, כי קולך ערב בהודו לה' כי טוב, ומראך נאווה באנא ה' הושיעה נא'. ומשמע שביחידות אין שייך לומר בנעימות, הנעימות היא כשהחזן אומר והציבור עונה.

פרסומי ניסא בהלל

וכמו שבהדלקת נרות יש עיקר גדול לפרסם לאחרים, עד כדי כך שבמ"ב מבואר שאם הוא מדליק נרות לבדו ביחידות במקום שומם בלי שום נפש חיה, צ"ע אם יוכל לברך על הדלקת הנרות! כמו כן באמירת הלל, חלק גדול ממצות ההלל הוא הציבור. ולכן פסק מהרש"ק שמוטב לומר הלל בציבור ולא להדליק נרות חנוכה.

להלל במתינות

אין הכוונה לקרר את התלהבות אש קודש מעבודת נרות חנוכה חס ושלום וחלילה וחס! אלא לרומם ולנשא את מעלת אמירת הלל בציבור, כי זה עיקר קביעות היו"ט, 'וקבעום בהלל והודאה'.

בהדלקת הנרות בחנוכה מאריכים כמה שעות, ולכל הפחות חצי שעה. ומה עם אמירת הלל? דוחקים בש"ץ שיאמר הלל יותר מהר, ואם עלה על דעתו לנגן ב'אודך כי עניתני' וכו' וכו'. והרי בקריאת התורה מצאנו שיש בחנוכה רק ג' עליות ולא ד' משום שאין ביטול מלאכה בחנוכה, וא"כ איך מנגנים הלל באריכות?

להאריך בהלל על חשבון זמן ההדלקה

לכן הזכרנו את דברי מהרש"ק להתעורר ולדעת את מעלת אמירת הלל בציבור ובנעימה ובכוונה, אם יוכל למעט מהשעה שהוא עומד אצל הנרות על חשבון אמירת הלל יותר בנעימה ובאריכות, טוב יעשה למעט מזמן העמידה אצל הנרות ולהרבות באמירת הלל בנעימה.

ב'בית אלקים' להמבי"ט זי"ע שההבטחה הזאת צריך להבינה, נעשה כאומר להקב"ה 'אם תעזור לי אביא לך קרבן תודה', וכי באמת כך שייך לדברי כלפי מעלה? והרי זהו מנהג שפל שבין אנשי פוליטיק, שאומר לו ברמז, 'אם תעזור לי בענין פלוני ופלוני, לא תפסיד מזה...'

נודר בשעת צרה

וכי כשאדם נמצא בספינה בים, והים רועש וגועש, יעלו שמים ירד תהומות. וכי יש מקום לומר אז להקב"ה 'אם אתה תרגיע את הים אביא לך קרבן תודה', לכאורה זה בזיון לומר כך, כי (תהילים נ"ג) הָאוֹכֵל בֶּשֶׂר אֲבִירִים וְדָם עֲתוּדִים אֲשָׁתָה?! לכאורה הדרך הנכונה היא להתחנן לפניו ית' בתחנונים, תרחם עלי מאוצר מתנת חנים והשקט נא את גלי הים. מה מקום להכניס את התודה תוך כדי תפילה, עם ריח של 'תן וקח'. אתמהא! כשיונה היה במעי הדגה, בשעת צרה, אמר לקב"ה (יונה ב') וְאֲנִי בְּקוֹל תוֹדָה אֶזְבְּחָה לָךְ אֲשֶׁר נִדְרָתִי אֲשַׁלֶּמָּה, וכן אמרו חז"ל שיש מושג של 'נודר בעת צרה' (עי' שו"ע יור"ד רכח,מה) וצריך להבין מהות הענין.

'יהודים' ע"ש ההודאה

בדברי הראשונים מבואר שהפירוש הוא ענין אחר לגמרי, לא קרב זה אל זה. כי כתוב בספר ישעיה עם זו יִצְרָתִי לִי תִהְיֶה לִי יִסְפְּרוּ (מג,כא), רק אנשים שחיים בעוה"ז יכולים להלל את השי"ת, לא הַמֵּתִים יִהְיוּ יָהּ וְלֹא כָּל יְיָדֵי דוּמָה (תהילים קטו,ז). וכל מה שאנו נקראים 'יהודים' ע"ש ההודאה, כמ"ש הרמב"ן [ס"פ בא] שזו הייתה מחשבת היצירה שיאמרו תהילותיו.

אם תושיעני אזכה למלאות את היעוד שלי

יהודי מתהלך עלי אדמות ויודע שתפקידו העיקרי הוא להודות ולהלל להשי"ת, כשמגיעה לו הזדמנות של עת צרה, הוא אומר לקב"ה, הנה עתה הגעתי למצב כזה שלאחר הישועה שתושיעני, אזכה למלאות את היעוד שלמענו נוצרתי. הנה הגיע שעת הכושר לקיים את המטרה שבעבורה אני נמצא בעולם.

הזדמנות למלא את התפקיד

כי הקב"ה רוצה לשמוע רק אמת, שהיו אנשים שלא אמרו 'הגדול הגבור והנורא' בשעה שראו חורבן נורא (יומא סט:) עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ואמרו שיש בזה בעצמו התגלות הגדול הגבור והנורא. אבל קודם הביאור הזה של אנשי כנסת הגדולה - לא אמרו כן, כי

אֲשִׁירָה לַה' רַק אַחֵר שְׂגַמֵּל עָלַי

ראיתי נקודה נפלאה בספר 'פחד יצחק' להג"מ רבי יצחק הוטנר זצוק"ל [כך הבנתי מבין שורותיו הישרות] ע"פ הנודע בשם הגרי"ז מבריסק זצוק"ל, וכן אמרו בשם כמה צדיקים, עה"פ (תהילים יג) וְאֲנִי בַּחֲסָדָךְ בְּטַחָתִי, יִגַּל לְבִי בִישׁוּעָתְךָ, אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָמַל עָלַי, אֲשֶׁר הַבּוֹטָח בַּה', ויגיל בישועתו. יגיל עוד לפני הישועה ע"י שבוטח בוודאי שהישועה תבא, אך 'אשירה' בפה, לא אשיר אלא לאחר שהישועה בא תבא בפועל, כי גמל עלי, לשון עבר. [וכ"כ בשלה"ק על אז ישיר משה, עתידים ישראל לומר שירה לעתיד לבא וגו'. ולא כן ביאר בקדושת לוי וכו', וכבר הארכנו בזה במ"א]

עוד לפני התשועה אני מהלל

אמנם צ"ע שבתהילים (יח,ד) בשירת 'וידבר דוד' ביום הציל ה' אותנו מכף כל אויביו ומיד שאול. כתוב **מִהֶלֶל אֶקְרָא ה' וּמִן אִיבֵי אֲנֹשֶׁעַ**. ופרש"י 'מהולל אקרא ה' - בהלולים אקרא ואתפלל לפניו תמיד כלומר **אף לפני התשועה אני מהלל** לפי שבטוח אני שאושע מאויבי'. וא"כ איך בפרק י"ג הוא אומר אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָמַל עָלַי, ופירשו רבוה"ק שהוא משורר לה' רק לאחר שגמל עליו את הישועה? ויש שמחלקים בין שירה להלל, **אֲשִׁירָה** שייך רק אחרי הישועה, אבל **מִהֶלֶל** דהיינו להלל שייך גם קודם לזה.

נדר להקריב קרבן

ונזכיר מהלך פשוט ליישב ענין זה. כשיעקב אבינו ע"ה היה בצרה, כתוב בתורה הק' שנדר (כח, כ) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמַרְנִי בַדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ, וְשָׁבַתִּי בְשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי אֱלֹהִים. וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֲשׂוֹר אֶעֱשֶׂרְנָה לָךְ. היינו שעשה נדר להביא קרבנות על אותה מצבה. ואח"כ כשבא לבית אל, נתגלה לו האלקים (לא,יג) אֲנִכִּי הָאֵל בֵּית אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַתָּ שֵׁם מִצֵּבָה אֲשֶׁר נִדְרָתִי לִי שָׁם נֶדֶר עָתָה קוּם... ותקיים את הנדר שנדרת להביא קרבן.

אם תעזור לי לא תפסיד...

הקרבן הזה הוא קרבן תודה, שהרי ארבעה צריכים להודות, וכשיעקב נושע מלבן ועשו, היה צריך להביא להשי"ת קרבן תודה כדי להודות על הישועות, ומבואר

הלל דחנוכה. ועיקר קביעות חנוכה היא להודות ולהלל, אלא כאמור שגם כשהוא מבקש אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא יש לו כוונה שיוכל להודות ולהלל.

באמצע הצרה לא מהללים

ובזה מיושבת הסתירה, שאע"פ שלמעשה אין מביאים קרבן תודה וברכת הגומל רק לאחר הישועה בפועל, כי הוא ית' אמיתי, ואין מהללים באמצע הצרה. מ"מ כשהוא עדיין באמצע הצרה הוא מבקש ישועה כדי שיוכל להלל, בזה הוא מקיים **מִהֵלֶל אֶקְרָא ה'** אף לפני הישועה כמבואר ברש"י. כי בעצם האמירה הזאת, נחשב לו כאמירת הלל באמצע הצרה.

פשרה בין הקדו"ל לשלה"ק

יהודה המכבי והחשמונאים יצאו למלחמה והתפללו לה', וידעו שה' יושיעם בוודאי, וממילא יאמרו הלל אחר הישועה. וכך יש לנו פשרה בין הקדו"ל להשלה"ק אם אמירת הלל הוא רק לאחר הישועה בפועל, כי גם באמצע הענין, לפני הישועה, הוא מצפה לישועה מתוך תשוקת הלב לומר הלל אחר הישועה בפועל.

העבירה היא 'היכי תימצי' לתשובה

מענין ענין לענין שלא באותו ענין, כע"ז ביאר הרה"ק מראפשיץ זי"ע שבשמים ממעל אי אפשר לצרף את המילים הנוראות 'איש יהודי עשה עבירה', לכן אומרים רק בנוסח כזה 'היהודי הזה עשה מעשה שהתשובה עליו כך וכך'. אין אומרים 'פלניא גזלנא הוא', אלא 'היהודי הזה התחייב לקיים והשיב את הגזילה אשר גזל'. והמבין יבין שהוא עבר על 'לא תגזול'. אך לא מדברים להדיא שהוא עבר עבירה, אלא שהוא נעשה מחויב במצות 'והשיב את הגזילה אשר גזל'.

הצרה היא 'היכי תמצי' להודאה

כך כביכול הצרה היא רק 'היכי תמצי' לתודה. לא שאחרי שהוא משתחרר מהכלא, יעצור לרגע ויחשוב, 'מה צריך לעשות עכשיו?' ואז הרב יאמר לו שיביא קרבן תודה. לא ולא זו הדרך. אלא כשהוא עדיין על ערש דוי לפני הניתוח, ישאל את הרב, הנה צריך לעשות ניתוח מורכב, האם צריך לברך הגומל על כזה ניתוח? לא ששנה לאחר הצלחת הניתוח הוא נזכר לברר אם ע"פ הלכה עודנו מחויב בהגומל...

ידעו שהוא ית' אמיתי. כשאדם נקלע ח"ו לעת צרה, יש לו הזדמנות אמיתית לקיים את התפקיד שלו בחיים.

נוצרת רק כדי להודות לך

וזש"כ בתהילים (קמב,ח) הוֹצִיָּאָה מִמִּסְגָּר נַפְשִׁי לַיהוּדוֹת אֶת שְׁמִי, לא כתוב 'ואודה' אלא **לַיהוּדוֹת**, כי עיקר תפילתו של היהודי, כיון שנוצרת רק כדי להודות לך, הנה הנה כשתוציא נפשי ממסגר, אזכה להודות את שמך. אל תוציאני כדי שאזכה לראות את האשה והילדים, אלא כדי להודות את שמך בלבד. זו הייתה כוונת דוד המלך בבקשתו לצאת מהמסגר.

הזדמנות לברך הגומל כשיצא מהכלא

לכל מצוה יש זמן קבוע, לולב אי אפשר ליטול לפני יום ט"ו תשרי, הרה"ק מבארדיטשוב היה מתגעגע כל ליל סוכות עד הבוקר. כך אי אפשר להביא תודה לפני שיוצאים מבית האסורים. המחשבה הראשונה שבחור צריך לחשוב בשעה שלוקחים אותו לבית הכלא, לשמוח שהגיעה לו הזדמנות לברך הגומל כשיצא מבית האסורים.

וכל החיים יודוך סְלָה

ההודאה היא חלק ממהות של יהודי, אם אינו יכול להודות חסר לו חלק מהחיים. וכשמגיע לאחד מארבע הבעיות האלה, הוא שש ושמוח שהגיע שעת הכושר להודות את שמך.

איך מבקשים 'הוֹשִׁיעָה נָּא' באמצע הלל?!

וכן כתבו המפרשים לגבי הלל המצרי, שיש חילוק גדול בין אמירת תהילים לאמירת הלל, כי כשאומרים תהילים מכוונים אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא כפשוטו, תושיע אותי. תן לי הצלחה. אבל באמצע הלל אין מקום לבקשת ישועה. וכמ"ש בחובות הלבבות אוי למי שבאים לשבח ולהודות, ובלבם רק באים לבקש ולבקש. א"כ איך אומרים אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא בהלל? אלא שהכוונה כנ"ל, רבונו של עולם תן לי ישועה והצלחה, למה? כדי שאזכה לברך אותך ולהלל אותך מעומק הלב. בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְדֻדָּה, בְּרַכְנוֹכֶם מִבֵּית יְדֻדָּה. אֵלֵי אַתָּה וְאוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמָמְךָ. ולכן תושיעני כדי שאזכה להודות ולרומם את שמך.

הוֹשִׁיעָה נָּא בכוונה להודות

אבל אם בוכה רק אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא בלי כוונת הודאה והלל אחרי הישועה, הרי שהוא קבע יום תפילה באמצע

הודאה של נרות או של הלל?

[הגרשז"א לא ראה את כתבי מהרש"ק, כל הדורות היה לנו מדבריו רק 'חכמת שלמה' המודפס בשו"ע או"ח, ושם הוא כתב שהוא הכריע שההלל יותר מהנרות. וציין שיש לעיין בספרו חכמת התורה שביאר מילתא בטעמא. אבל לא היה לנו את הכת"י עד השנים האחרונות שהגה"ח רבי שבתי ליפשיץ הוציא לאור את ספרי 'חכמת התורה', יתכן שהגרשז"א היה רואה את דבריו היה אומר באופן אחת, ואפילו אם נאמר שעדיין היה חולק ואומר שהנרות יותר חשובים, הרי כבר הזכרנו ש"א שהנרות עצמם באים להודות ולהלל. וא"כ יש שאלה אם ההודאה של הנרות או ההודאה של הלל, ודעת מהרש"ק כרש"י ש'הלל' היינו הלל המצרי, ו'הודאה' היינו על הניסים, והנרות הם מצוה בפני עצמה. ולפי זה כך הוא עיקר הקביעות, ואח"כ גם צריך להדליק נרות. [הנרות הם בעצם הדלקת הנשמה לקראת אמירת הלל בבוקר].

לשנה אחרת' - עדיין לא יצאו לגמרי מהצרה

והנה מה שאמרו חז"ל 'לשנה אחרת קבעום להלל ולהודאה', הרי גם בשנה האחרת עדיין לא יצאו מהצרה לגמרי, כי עדיין היו באמצע המלחמות עם יון. נמצא שהיו באמצע בין 'כי גמל עלי' ובין 'ומן אויבי אוושע', נמצאו שני כתובים קיימים.

הגומל - רק לאחר רפואה שלימה

אבל אנו יודעים שע"פ הלכה מברכים הגומל רק לאחר שיש רפואה שלימה בשלימות, אשירה לה' רק לאחר 'כי גמל עלי' בשלימות. אלא שעוד לפני הניתוח כבר מבררים אצל הרב את הלכות ברכת הגומל...

אנו מדליקין - כדי להודות ולהלל

והנה בהדלקת הנרות אומרים בנוסח הנרות הקלל... ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד, כדי להודות ולהלל לשמך הגדול, משמע שההדלקה היא גם להודות ולהלל.

הנרות מחייבים כל יהודי לברך

ובאמת שיש חילוק בין לשון 'ברכה' לשירה', 'הודאה' ו'הלל'. כי ה'ברכה' שעשה ניסים לאבותינו מברכים אצל הנרות, הנרות מחייבים כל יהודי לברך, שאפילו לא הדליק אלא ראה נרות, הוא צריך לברך, הרי להדיא שהנרות מעוררים את ה'ברכה' על הניסים. ומלבד ה'ברכה' יש גם

בזכות גלות יון - נוספו ח' ימי הלל

וזש"כ הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך, בשעה שעודנו במסגר נפשו, הוא כבר חושב שזו ההזדמנות להודות את שמך, להביא קרבן תודה, לברך בשם ומלכות הגומל לחיבים טובות. כי התכלית שלשמה באנו לעולם היא רק כדי להודות, אלא שלא כל יום יש לנו אפשרות לברך הגומל, נכון שכל יום אפשר לומר שירות ותשבחות להשי"ת, אבל אמירת הלל היא על כל צרה שנגאלים ממנה. וכשבני ישראל נכנסו לאיזה צרה, אמרו, אהה, הנה עתיד להוולד עוד הלל. לפני גלות יון היה רק 'עשר ימים בשנה יחיד גומר בהם את ההלל', כיון שנכנסו לצרת גלות יון, אמרו שיתכן שיהיה שינוי בנוסח הברייתא, כי תיכף נזכה לישועה ונאמר הלל שלם עוד ח' ימים, ויאמרו שמונה עשרה ימים בשנה הלל שלם. בתקופת בית ראשון היו אומרים רק י' פעמים בשנה הלל שלם, ואנחנו זוכים לי"ח פעמים.

מהלל אקרא ה' - לפני שמן איבי אוושע

הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך, ובזה מיושב הכל, ההודאה בפועל היא רק לאחר ש'גמל עלי', אבל תשוקת הלב להלל להשי"ת, באה בטרם הישועה, מהלל אקרא ה' עוד לפני שמן איבי אוושע.

מה הניגון של זה?

ובזה מיושבים גם פסוקי הבקשה שבאמצע הלל, בשלמא בפרק אהבהתי הוא מספר על העבר, שבשעה שהוא היה עדיין בצרה - הוא צעק אנה ה' מלטה נפשי, אבל במן המצור משמע שעכשיו הוא עדיין סובל, והוא צועק להקב"ה אנה ה' הושיעה נא אנה ה' הצליחה נא, בבתי הכנסיות נהגו לומר בניגון של תחנונים ולא בניגון של שמחה שמזמרים בהודו לה' כי טוב...

בחב"ד נהגו לזמר עד סוף ההלל

אלא שהעיקר הם הפסוקים שלאחר 'הצליחה נא', שאנשים ממהרים לאומרם, וחבל להפסיד את עיקר נעימות ההלל, א"ל אנה ואודה אלהי ארוממך - הודו לה' כי טוב כי לעולם תסדו. הפסוקים האחרונים הללו צריכים חיזוק. הלוואי שגם אותם היו אומרים בנעימה משובחת. וכן נהגו בחב"ד לזמר עד סוף ההלל. אשריהם ישראל.

על מצווה מפני החשד מברכים או לא?

והקשה הפרי חדש מאי שנא בין חשדא דבן פקועה שמברכין עליה, לבין חשדא דנרות בפתח השני שאין מברכין עליהן? והרי שניהם מתקנת חכמים, על שניהם שייך לומר 'וצונו' מצד מצות לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים יז, א), האוכל בן פקועה בלי שחיטה עובר על 'לא תסור', וכמו שחיתת עוף ש"א שאינה אלא מדרבנן ואעפ"כ מברכים על שחיתת עוף, כי 'וצונו' ב'לא תסור', וא"כ מדוע לא מברכים על הדלקת הנרות משום חשדא בפתח השני, והרי גם זה מתקנת חכמים? ונאמרו הרבה תירוצים על קושיא זו, נזכיר רק תירוצ אחד מדברי ה'חתן סופר'.

על איזו מצוה מברכים

בשו"ת הרשב"א (יח) מאריך לברר על איזו מצוה מברכים ועל איזו מצוה אין מברכים. ומכלל דבריו למדנו שכל מצוה הבאה לאחר עבירה אין מברכים עליה, כגון על השבת גזילה, ועל מצות תוכחה, אף שהיא מצות עשה מן התורה להוכיח את חברו, כיון כדי שהוא יקיים מצות תוכחה צריך שפלוני יעשה איסור, אין מברכים על מצוה כזאת. וביאר טעם לזה, כי אי אפשר לברך את הקב"ה על שבאה מצוה כזו לידו, מאחר שפלוני עבר עבירה לצורך מצוה זאת. על מצות תוכחה לא שייך לומר 'מתי תבא לידי ואקיימנה'.

בטח הוא הדליק בצד השני

והנה בחצר שיש לה שני פתחים שמדליק בשני הצדדים, אמרו בגמ' שזה משום חשדא שיאמרו הבריות המשונות 'כי היכי דבהאי לא אדליק, בהאי נמי לא אדליק'. איזו מחשבה מושחתת היא זאת, לומר על יהודי יקר שיש לו שני פתחים, שכמו שלא הדליק בפתח זה, מסתמא גם בפתח השני לא הדליק. והרי השכל הישר הוא שהוא מקיים מצות נרות חנוכה בפתח השני. עד כדי כך שהבית יוסף תמה למה לנו להתייחס לאנשים כאלו מושחתים, וכי הוא בכלל בגדר אדם?! מי צריך להתייחס לאנשים מוזרים כאלו שחושבים כאלו מחשבות מעוותות?!

ביהכ"נ עם שני פתחים

הבית יוסף (או"ח תרעא) מביא גמ' מפורשת עם סברא הפוכה מזו, במס' ברכות (ח: סא). 'אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפלל' כדי שהאנשים לא יאמרו שהוא אינו נכנס להתפלל. והני מילי כשלביהכ"נ

'שירה הלל והודאה' שהם ענין נוסף. אמנם גם אומרים ב'הנרות הללו' 'כדי להודות ולהלל'. וכאמור שדעת רש"י ש'הלל' הוא הלל המצרי, ו'הודאה' היא 'על הניסים'.

***

אין מברכים על הדלקה שהיא מפני החשד

ראיתי חידוש נפלא בספה"ק 'חתן סופר', להג"מ רבי דוד צבי ערנפלד זצוק"ל, אמו הייתה בת מרן החת"ס זי"ע. וכתב בספרו ב'שער הגדילים והכלאים' סימן כ'. ע"פ מש"כ בגמ' וכן נפסק בשו"ע (או"ח תרעא) שאם יש לבית שני פתחים הפונים לשני רחובות ברשות הרבים צריך להדליק נרות חנוכה בשני הפתחים, משום חשדא, שיאמרו אנשים שכמו שאינו מדליק בפתח זה, כך אינו מדליק גם בפתח השני. וכתב בשו"ע שאם מקיים הלכה הזאת ומדליק בשני הפתחים מברך רק בא' מהפתחים, ואינו מברך על הנר שהוא מדליק רק מפני החשד. ולא רק משום שכבר נפטר בברכה על ההדלקה הראשונה, גם אם היה הפסק, או שלא כיוון כלל, אינו מברך על הנרות שמדליק רק מפני החשד.

לגרשז"א היה בית עם שני פתחים

הגרשז"א היה מדליק בשני צדדים, כי ביתו היה בין רחוב פרוש לרחוב אוסישקין, והיה מדליק בב' הצדדים משום חשדא. וכמובן שהמדליק בתוך ביתו אין שייך בו חשד כלל. אבל המדליק אצל הפתח שייך מאד שיזדמן להם הלכה זאת.

ברכה על שחיתת 'בן פקועה'

והקשה הפרי חדש (יור"ד יג) שהרי בשו"ע (שם) נפסק ע"פ שו"ת הרשב"א (ח"א תקכה) ש'בן פקועה' - כלומר ששחטו פרה ומצאו בתוכה עגל שלם מוכן וחי, מעיקר הדין הוא פטור משחיטה, כי שחיתת האם פוטרנו, אעפ"כ נהגו שאם הפריס הבן פקועה על גבי קרקע שוחטין אותו משום חשדא, כי לא כולם יודעים שהוא בן פקועה, אם יראו שיהודי עורף את ראשו ואוכל ממנו, יאמרו שהוא אוכל נבילות, לכן צריך לשחוט אותו משום חשדא, שחיטה גמורה עם סכין בלי פגימה, ויש לדקדק בשחיטה זאת בכל ההלכות והדקדוקים וגם מברך על שחיתתה אשר קדשנו במצותיו וצונו על השחיטה. כן פסק בשו"ת הרשב"א.

כתוב שיש לחשוש לחשדא. אבל בעובר אצל בית כנסת ולא נכנס, אם יש שני פתחים, בוודאי הכל ילמדו עליו זכות שהוא נכנס בפתח השני.

חשדנים מעוותים

ותירץ ה'חתן סופר' על קושיית הפרי חדש, שכשם שהרשב"א אמר שאין מברכים על מצות 'הוכיח תוכיח' שכדי לקיים מצוה זו, צריך שמישהו יעבור עבירה, וכן אין מברכים על מצות 'והשיב את הגזילה' כי היא באה רק אחרי עבירה. לכן גם אין מברכים על 'הדלקת נרות בפתח השני משום חשדא', משום שהחושד הוא איש המוזה, ואינו אנושי כלל, אחד שחושד בחברו שאם לא הדליק כאן, מסתמא גם לא הדליק שם, על הדלקה כזו אין מברכים 'אשר קדשנו במצותיו וצונו', כי אין שום שמחה שיש בעולם כאלו אנשים שהם חשדנים באופן כזה, מחשבותיהם מעוותות כל כך, מוחם מעוקם ולבם חשוך, אם צריך להדליק בעבורם, נאנחים על כך שיש בעולם כאלו צרי עין שמחפשים למצוא חסרונות בבני אדם, ואי אפשר לברך על מצוה כזאת. כדברי הרשב"א שאין לברך על 'הוכיח תוכיח'.

סגוריה של הבארדיטשוב'ער

משא"כ כשאוכל בשר בן פקועה שלא שחטה, הרי רק צדיקים מופלגים חושבים כך שמסתמא הוא בשר פקועה, זה מתאים להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע ולכ"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, [והרי אפילו יוסף הצדיק חשד באחיו שאכלו איבר מן החי, כמ"ש רש"י עה"פ (לז, ב) וַיֵּבֶא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָּם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם, ובשל"ה סוף פר' וישב כ' שזו הייתה בהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה, כרבי חנינא ורבי אושעיא שעשו בהמה בספר יצירה לכבוד שבת (סנהדרין סה:)]. אבל סתם אדם שרואה יהודי עורף ראש בהמה ואוכל ממנה, בוודאי יחשוד שהוא אוכל נבילה, כי בן פקועה אינו שכיח כלל. ולכן אין חיוב שחיטת בן פקועה נגרם ע"י אנשים מעוותים בדעתם, לכן שפיר מברכים על שחיטתה.

אין לברך על הדלקה מפני חשד מצער

אבל חצר שיש לה שני פתחים הוא דבר שכיח, וכל בר דעת שיראה שלא הדליק כאן, בוודאי יחשוב שהדליק בפתח השני של החצר. ואם צריך להדליק מפני החושדים המוזרים, אין לברך על צער כזה. ועדיין צריכין אנו למודעי מה החילוק בין שאר מצות עשה לנרות חנוכה, שרק

יש רק פתח אחד, אבל אם יש לו שני פתחים מותר, כי כולם יבינו שאם אינו נכנס מפתח זה הרי הוא נכנס מהפתח השני. בית הכנסת שיש לו שני פתחים, ואדם עובר ליד דלת אחת ואינו נכנס פנימה, כווווווולם יבינו שמסתמא הוא נכנס בפתח השני. א"כ למה כאן בנרות חנוכה אנו חוששים שאם לא הדליק כאן, מסתמא גם לא הדליק שם? אתמהה!

לבית כנסת נכנסים בחינם

הב"י נדחק לתרץ בכמה אופנים, היתירץ השני הוא שנר חנוכה עולה כסף, לכן שייך לחשוד בו שהוא חס על הפתילה ועל השמן ולא הדליק גם בפתח השני, אבל להכנס לבית כנסת נכנסים בחינם אין בזה הפסד ממון, לכן לא יחשדו בו. וא"כ בבית מדרש שבימי הלל, ששומר הפתח היה דורש תשלום, היה צריך לומר 'כי היכי דלא עייל בהאי, בהאי נמי לא עייל'... והוא פלא.

והייתם נקים מה' ומישראל

בש"ס יש כמה סוגיות שחוששים לחשד, זה לגבי איסור לאו, מצד והייתם נקים מה' ומישראל (במדבר לב, כב). משא"כ במצות עשה לא שייך והייתם נקים. הגמ' (שבת כג.) מוכיחה שיש לחשוש לחשדא מברייטא 'בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו... ומפני החשד'. ולא אמרו מצד והייתם נקים, כי זה שייך רק לגבי איסור, שאין להיכנס לחורבה מפני החשד, ובמשנה שקלים (ג, ב) אין התורם מחצית השקל נכנס לא בפריגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע, שפא יעני, ויאמרו מעון הלשפה העני, או שפא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשפה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הפירות פדרה שצריך לצאת ידי המקום, שפאמר והייתם נקים מיי ומישראל במלבוש עם כיס שייך להטמין שם ממון ולגנוב. בכל זה שייך 'והייתם נקים', בעריות וממון שנפשו של אדם מחמדתן וצריך לטהר שמו משום 'והייתם נקים'.

רק לגבי פאת השדה ונרות חנוכה מוזכר חשד על 'עשה'

אבל לגבי מצות עשה, אין ענין לספר לכולם שאכל מצה וקרא מגילת אסתר, והניח טלית ותפילין והתפלל ואמר הלל, אדרבה והצנע לכת עם אלהיה (מיכה ו, ח). הנסתרות לה' אלקינו. לא מצאנו 'והייתם נקים' לגבי מצות עשה, רק לגבי פאה ונרות חנוכה בשני פתחים

בבן פקועה שצריך לשחוט אותו רק משום חשדא, כתב הרשב"א (ח"א תקכה) שמברכים על אותה שחיטה, שכן חייבוהו חכמים לשחוט מפני החשד. וא"כ מאי שנא הכא שאינו מברך על הנרות שבפתח השני שמדליקן מפני החשד? אלא שמבואר ברשב"א בשו"ת (יח) שכל מצוה הבאה ע"י עבירה, כגון מצות והשיב את הגזילה, או הוכיח תוכיח, אין מברכים עליה. ה"ה הכא כיון שכל צורך ההדלקה בפתח השני הוא מפני החשד של איש מושחת שמעלה על דעתו סברא עקומה כזאת, ואינו מקיים 'בצדק תשפוט עמיתך', לכן אין מברכים עליה. ע"כ קיצור דברינו מהשיעור הקודם, ועתה נרחיב בענין בע"ה.

מתי שייך שיתעורר החשד הזה?

אחר העיון בגמ' ובמפרשיה הקושיא מתגברת בכפליים. כי הנה זמן הדלקת הנרות הוא מתחילת הלילה, ואם לא הדליק מיד בשקיעת החמה, יוכל להדליק אחר כמה דקות עד שתכלה רגל מן השוק. כך הוא מעיקר הדין. וא"כ יש להתבונן באותו 'חשדן' שאנו חוששים מחשדותיו ובגללו חכמים הצריכו להדליק בשני הפתחים. אם החשדן עבר שם קודם השקיעה, הרי זה לפני זמן ההדלקה, ואם הוא עבר ג' דקות אחר השקיעה, והוא עצמו כבר הדליק בדיוק בשקיעה ויש לו כבר זמן לטייל כדי לעקוב אחרי השכנים, זה אי אפשר לומר, כי מה ההוכחה שלא הדליק כאן וגם לא הדליק שם, שמא הוא סובר שמדליקים רבע שעה אחרי השקיעה? ואם עובר שם אחרי חצי שעה מהשקיעה, הרי שוב אין מקום לחשוד כלל, שהרי יתכן שהדליק בשקיעה וכבר דלקו הנרות מחצית השעה וכבו. א"כ מתי שייך שיתעורר החשד הנ"ל שחז"ל חששו מפניו?

השגחה פרטית שבדק רק בצד הזה...

אלא מאי, מדובר בחשדן מפולפל בשחיתותו, שהוא עוקב אחר חברו בכל זמן ההדלקה משקיעת החמה עד לאחר מחצית שעה, וכיון שאינו בעל מופת לעמוד בשני הפתחים כאחד, הוא עוקב רק בפתח אחד בלבד כל אותה מחצית השעה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ולאחר שתפס את חברו בקלקלתו שלא הדליק בכל עת ההדלקה, הוא חושד בו שמסתמא גם לא הדליק בפתח השני. ועוד שהוא חושש לעבור לבדוק בפתח השני, שמא ימצא שם נרות חנוכה... לכן הוא אומר 'מה' מצעדי גבר כוננו', בהשגחה פרטית הנני

בחנוכה יש לדאוג מפני החשדא, ואי"ה יתבאר בשיעור הבעל"ט.

יום רביעי כז כסליו תשפו

(מס' שיעור 42220677)

החשש לחשד בשני פתחים {ב'}

חצר שיש לה שני פתחים

בשיעור הקודם למדנו בע"ה את דברי הגמ' (שבת כג). בדין הדלקת נר חנוכה בחצר שיש לה שני פתחים, ורש"י לשיטתו שמקום ההדלקה הוא בפתח הבית הפונה לחצר, לכן פירש שהיו לבית שני פתחים הפתוחים אל החצר. אבל לדעת התוס' שמקום ההדלקה הוא בפתח הפתוח לרשות הרבים, לכן פירש (בדף כא:) שהכוונה 'חצר שיש לה שני פתחים לרשות הרבים'.

להדליק בשני הפתחים - מפני החשד

עכ"פ באופן כזה צריך להדליק בשני הפתחים, מפני חשדא דבני מתא, בני העיר יודעים שיש לו שני פתחים, אבל בלילה הם יעברו בצד אחד ויראו שאין שם נרות חנוכה, שמא יאמרו הבריות 'כשם שלא הדליק בפתח זה, כך לא הדליק בפתח השני', ולכן חייבוהו חכמים להדליק בשני הפתחים. ובגמ' הביאו ראיה ממסכת פאה שיש מקום לחשוש לחשד כזה. וכן נפסק בשו"ע להדיא שצריך להדליק בשני הפתחים מפני החשד.

כנראה שהיום לא התפלל

הזכרנו את דברי ה'חתן סופר' זי"ע שזה עיוות גדול לחשוד את בעל הבית שכשם שלא הדליק נר חנוכה כאן, מסתמא גם לא הדליק בפתח השני. והרי זה היפך מהשכל האנושי, כי הסברא הפשוטה אומרת שלא הדליק כאן משום שהדליק שם. וכי כל אחד שהתפלל שחרית בבית הכנסת ולא פגש שם את חברו, יאמר 'כשם שלא התפלל במנין זה, כך לא התפלל במנין אחר'?! והרי זה הבל ורעיון רוח.

מברכים על שחיטת בן פקועה

וביאר החתן סופר, ושו"ר שכ"כ ב'התעוררות תשובה', שזהו הטעם שאין מברכים ברכה על הנרות שמדליק בפתח השני, אי משום שנתקן רק מחשש לחשד, הרי

ויש כותל בין שני הפתחים הללו, והרי הם של שתי בני אדם, ויחשדו ויאמרו שאחד מהם אינו מקיים מצות נר חנוכה. פלא והפלא.

חושדים במישהו שבכלל לא קיים

הרי לנו פנים חדשות באותו חשד, שהם חושדים במישהו שאינו קיים כלל. אם עד עכשיו חשבנו שהחושד חושד באיש פלוני שהוא בעל הבית, וכיון שלא הדליק כאן מסתמא גם לא הדליק שם, אך עתה שמענו עוד עומק באותו חשד, שהם חושדים שמא יש כותל בין שני הפתחים, והרי הם שתי דירות וכל אחד מהם שייך לאיש אחד, ואחד מהם לא הדליק. ונמצא שהחשד הוא על אדם שאינו קיים במציאות כלל... הם חושדים במישהו שאפילו גולם איננו.

חשד במישהו דמיוני

בכל הש"ס לא מצאנו כזה חשד, כי בדרך כלל חושדים באדם, וזה האדם צריך להיזהר שלא יחשדו בו. כאן יש חידוש שאדם צריך להיזהר שלא יחשדו במישהו דמיוני שהחושד המציא במחשבתו, שמא גר כאן עוד אדם ושמא אינו מדליק נר חנוכה. והרי הרבה יותר היה מובן אם היה כתוב ברייתא קצרה ופשוטה 'תנו רבנן, העובר ברשות הרבים ורואה בית פלוני שלא הדליקו בפתחו נר חנוכה, יאמר כל ישראל כשרים, ובוודאי הדליק נר חנוכה בפתח אחר'. וכל הסוגיא היתה נשלמת בפסקא דא.

הרהורים מייצרים דמיונות לא מציאותיים

במקום זה חז"ל עשו סוגיא ארוכה מאנשים שחושדים עם מחשבות מעוותות, ולא עוד אלא שהם מייצרים בדמיונם אדם שלא היה ולא נברא. וכן מצאנו בגמ' ברכות (ג:) שלא להיכנס לחורבה שמא יאמרו וכו' מוכנת לו שם, והרי למעשה בפועל אין שם כלום, אלא שהחושד מייצר גולם במחשבתו. ובאמת שכל הרהורים האסורים דרכם כך, לייצר דבר שאינו קיים במציאות כלל. ירחם ה' על נשמותינו. וזה נשמע ממש כמו מחלת נפש, שאדם רואה שתי פתחים, ומתחיל לדמיין שיש ביניהם כותל והם שתי דירות, ואחד מהם כזה רשע שאינו מדליק נר חנוכה. והרי זה דבר משונה ביותר. מוכרח להיות שיש כאן סוד גנוז בדברי חז"ל.

בכלל ישראל יש חשדנים כאלו

הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל למד את הסוגיא ע"פ דרכו, שכפי הנראה יש בכלל ישראל אנשים כאלו, לחשוב

בודק רק בפתח הזה, ועומד שם מהחל ועד כלה בכל זמן ההדלקה, וכשלא ראה אותו מדליק נרות חנוכה, הוא מחליט לחשוד אותו שלא הדליק גם בפתח השני. ובעבור אדם שכזה קבעו חכמים שידליק גם בפתח השני. ולכא' זה נשמע כחשש רחוק מאד.

גם בצד השני הוא תלה פתק כזה...

ראיתי ששאלו את הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אם יועיל לו לכתוב פתק בצד אחד, 'להתודע ולהגלות שהדלקתי נרות חנוכה בפתח השני...'. והשיב הגרי"ש דלא סגי בכך, כי ה'חושד' שלנו יחשוד בו שגם בצד השני הוא תלה פתק כזה...

העדים יעידו שמטלטל סכין של מילה

וגם אם יועיל שומר שיעמוד שם כל עת ההדלקה ויכריז 'בעל הבית הדליק בפתח השני...' כי למדנו בסוגיית רבי אליעזר דמילה שלדעתו מותר להעביר סכין ברשות הרבים בשבת לצורך מצות מילה, 'ובשעת הסכנה מכסהו על פי עדים', שגזרו היוונים גזירות על המילה, ולכן אי אפשר לו ללכת עם הסכין ברשות הרבים, ולכן יכסהו ע"פ עדים שלא יחשדו בו שהוא מטלטל כלי אחר ברשות הרבים אלא שזהו סכין של מצוה. ופרש"י מדוע צריך שתי עדים ולא סגי בעד אחד, שמא באמת אין זה סכין דמילה אלא חפץ אחר, וזה העד הוא שותף לדבר עבירה, שתי עדים אינם חשודים.

גם ב' עדים לא סגי

ולכן פסק הגרי"ש דלא סגי בהעמדת שומר אחר שיכריז שבעל הבית הדליק בפתח השני. ואולי אם יעמיד שתי עדים נאמנים שבעל הבית הדליק בפתח השני. או אפשר שגם בעדים לא סגי, כיון שתקנו חכמים להדליק בשני הפתחים, אין עצה ואין תבונה כי אם להדליק בשתי פתחים. הרי לנו שהחשד הזה אינו דבר של מה בכך.

כל פתח מוביל לבית אחר

בגמ' שם בתחילת הנדון דחצר שיש לה שני פתחים, הקשו בגמ' מפני מי אנו חוששים שיחשוד בו, מאנשי העיר או אורחים מבחוץ. ובהו"א חשבו בגמ' שמדובר בשני הפתחים הם בצד אחד. ולמסקנא הם בשני רחובות שכאן לא רואים מה שהוא עושה שם, ושם לא רואים מה שהוא עושה כאן. אך בהו"א היה מדובר בשני פתחים בצד אחד. ופרש"י דבר נורא, שאע"פ ששני הפתחים לצד אחד, מ"מ הרואה יהיה סבור שהבית חלוק מבפנים,

והייתם נקיים, ועפ"י עצת מרע"ה שהי' עפ"י ה' עשו את שלהם לנקות עצמן, והוא במה שיצאו חלוץ י"ד שנים לפני צבא המלחמה, ומ"מ לא יצאו ידי חובת המקרא הזה בשלימות, כי לא על חנם גלו ראשונה לפני כל השבטים, וקראו חז"ל עליהם מקרא הזה (משלי כ, כא) נְחֹלָה מִבְּהֶלֶת פְּרָאשָׁה וְאַחֲרֵיתָהּ לֹא תִבְרָךְ, עיין ברבה פ' מטות (כב, ט). כלומר שאע"פ ש בני גד ובני ראובן יצאו למלחמה, עדיין לא יצאו ידי חובת הבריות, והם גלו לפני כל השבטים. נורא נוראות.

למה 'כבתה אין זקוק לה'?

וב'ישועות יעקב' הקשה עוד בענין זה, אם באמת צריך לחשוש לחשד, מדוע חז"ל לא תקנו להשאיר את המנורה ואת כלי השמן והנרות הכבויים מחוץ לבית כל הלילה, כי אם לאחר מחצית השעה הנרות יכבו ויחזירם לביתו, יאמרו העוברים ושבים שאיש זה לא הדליק נרות חנוכה? ועוד הקשה יותר, איך נקטינן 'כבתה אין זקוק לה', כלומר שאם אחרי חצי דקה שדלקו הנרות, באה הרוח וכיבתה את הנרות, הרי הוא מחזירם לביתו. ומה עם חשד?

להשאיר בחוץ את הנרות הכבויים

והידש הישועות יעקב שבאמת אם כבו הנרות, לא יחזירם לביתו עד מחצית השעה, משום חשדא. כי עתה שהוא משאיר שם את הנרות הכבויים, יאמר הרואה, שזה האיש כן הדליק אלא שכבו לו הנרות.

הניח את הנרות שנכבו אתמול

ולפי זה הקשה עוד דא"כ למה נצריכו להדליק בשני פתחים, יניח נרות כבויים באחד הפתחים. ואם נאמר דלא סגי בנרות כבויים, שיאמר החושד שלא הדליק כלל רק הניח את הכבויים מאתמול, א"כ מדוע מועילה עצה זאת ל'כבתה'? ובפרט לדברי הב"י שהזכרנו בשיעור הקודם שמפני שגר חנוכה יש בה משום חסרון כיס, פָּחַס עַל הַנֶּה, פָּחַס עַל הַשָּׁמֶן, פָּחַס עַל הַפְּתִילָה (שבת ב, ה), א"כ יש מקום לחשוד בו שהוא מניח סתם נרות כבויים ואינו מדליק כלל.

כלום לא יועיל לחשדנים מוזרים

ובפרט לדברי החת"ס זי"ע שממילא אי אפשר לצאת ידי חובת 'והייתם נקיים מישראל', א"כ למה לנו להתייחס לעול הקשה הזה להדליק בשני הפתחים, והרי לא יועיל כלום לחושדים המוזרים בלבנה, כי גם אם ידליק, ואח"כ

מחשבות שונות של חשד מגונה כזה. ועדיין צריכין אנו למודעי איך יחייבו את כל כלל ישראל בעבור יחידים שכאלה.

הַרְפָּכָת אָנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ

מענין לענין באותו ענין, יש תשובה ידועה ממרן החת"ס זי"ע (ח"ו נט) וזלה"ק בדם לבו 'שלום לך ושלום לעוזרך התלמיד הותיק שי', העתרתני בדברך ובגלגולי סבותיך אשר לא היה לי לנחת. ודע בני ותלמידי שי' כי **כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה והייתם נקיים מה' ומישראל**, וב' חובות אלו נקיות מה' יתב' והנקיות מישראל עמו, הם שני רוכבים צמדים על גבנו, **ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון היינו ידי שמים יותר הרבה ויותר מלצאת ידי הבריות, כי הם חושבים מחשבות זרות, ונושאים ונותנים מוזרות בלבנה**, ועונשו יותר קשה מאד מאד עד לאין מספר ממי שאינו יוצא ידי שמים ח"ו, והוא מש"ס ס"פ יה"כ (יומא פו). בענין חילול ה' דאין לו כפרה כלל ר"ל. ושיעור חילול ה' כגון רב דשקיל בשרא ולא יהיב דמי לאלתר [שם - אע"פ שרב וודאי שילם על הפשר, בלי ספק כלל. אלא שדרך הבריות שיחשדוהו שלא שילם, ויוסיפו פלפל ומלח שהמוכר ביקש ממנו שישלם ורב הסתובב באדישות ויצא מהחנות וכו'], ובעו"ה שכיח בדברי הבריות למדן כזה יעשה דבר זה? והוא שגור בפיהם, ואפילו על חשד סברא בעלמא. [עד שאמרו חז"ל על ת"ח שאסור לו לילך יחידי בלילה, שיחשדו בו בכל דבר אסור, אם אינו ת"ח לא יחשדו בו כן]. והשתא אי נמי היה אותו הלמדן עושה כשורה ויצא ידי שמים בכל יכולתו בחיק האפשרי, אלא שלא נזהר עד שטעו בו אלו שותי שכר ועשאוהו מנגינותם, הרי הוא כבר נלכד במצודתם, על זה ידו כל הדווים, והכתוב צווח הַרְפָּכָת אָנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ (תהלים סו, יב). [כלומר שהקב"ה נתן לנו עול על הראש, לצאת ידי חובת בני אדם, אָנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ].

אין צדיק אשר יעשה טוב - ולא יחטא

'ואני הרהרתי כמה פעמים אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו. ואולי על זה כייל שלמה המלך ע"ה (קהלת ז, כ) אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחַטָּא, רצונו לומר שאפי' בעשייתו כל טוב א"א שלא יחטא עכ"פ באופן השני הנ"ל ביציאת ידי הבריות. ואינני כדי להזכיר אבותינו הקדושים, מ"מ תורה היא, וחוכך אני בבני גד וראובן אשר עליהם נאמר מקרא זה

אנשים מקנאים בבעל בית שיש לו שני פתחים...

אחד שאל את הגר"ח"ק זצוק"ל מה ענין בחשד המוזר הזה. והשיב בדרך צחות בקצרה, שבעל הבית שיש לו שני פתחים לחצר, אנשים מקנאים בו... וחלק מעין הרע הוא שיאמרו עליו שלא הדליק נרות חנוכה. אם אתה רוצה לצאת ידי חובת אנשים, אל תעשה שני פתחים לחצר... וכי לא די לך בפתח אחד?!

קנאה שהשכן הוסיף פתח לכיוון השני

בשלמא לביתו של אאע"ה היו ד' פתחים, אבל הם היו פתוחים לרווחה, והזמינו כל עובר אורח שיכנס ויברך ויאכל. אבל בעל הבית שיש לו שני פתחים סגורים, לכן מקנאים בו בני אדם וחושדים בו... וזה שאמרו בגמ' שהחשש לחושדים היינו מ'בני מתא', תושבי השכונה שדרכם לקנא על הרחבת הדירה של השכן והוספת פתח לכיוון השני.

מה הדין בד' פתחים לד' רוחות ?

בשפת אמת דן מה יעשה אדם שיש לביתו ג' או ד' פתחים, האם מחויב להדליק בכולם. בחז"ל מצאנו רק בשני פתחים אבל יש מציאות של ד' פתחים לד' רוחות, כגון עשיר שקנה בלוק שלם ובנה וילה ענקית, ויש לה ד' פתחים לד' הרוחות. מה דינו? ופסק השפת אמת שאינו מחויב להדליק אלא בפתח אחד בלבד! ונימוקו עמו דאם יש שני פתחים, והחושד רואה שלא הדליק באחת, הרי חמישים אחוז שלא הדליק, ממילא הוא חושד גם על כל המאה אחוז שמא לא הדליק כלל. אבל כשיש לביתו ד' פתחים לד' רוחות, כשהוא עובר ברוח אחת ואינו רואה נרות חנוכה, הרי זה רק עשרים וחמש אחוז מד' פתחי הבית, כדי לחשוד בו שכשם שלא הדליק בזו, לא הדליק נמי בא' מג' הפתחים האחרים, חושד כזה הוא מופלג ברשעותו ואין להעלותו על דעתנו כלל וכלל.

להדליק בכל צד - למניעת עין הרע

אמנם לפי סברת הגר"ח"ק י"ל לאידך גיסא, שלבעל בית כזה יש הרבה יותר מקנאים, וא"כ היה צריך להדליק בכל צד ופינה עוד ועוד נרות חנוכה.

שני נביאים בסגנון אחד

בסוף 'ליקוטי אמרי' אמת' כתב בשם אביו ה'שפת אמת' זי"ע ביאור נאה, וכדבריו כתב הנצי"ב מוולאז'ין זי"ע

יכבו, יאמר שלא הדליק. על מה ולמה תקנו חז"ל תקנה כזאת שאי אפשר להשלימה כלל?

כל אחד ידליק בפתח בפני עצמו

מין החת"ס זי"ע (במס' שבת) מחדש חידוש גדול בהלכות חנוכה, הנה רוב ישראל מהדרין במצוה ומדליקין נר לכל אחד ואחד מבני הבית, אשע"כ כשיש כמה פתחים לביתו, מצוה להדר ולהדליק בכל פתח נר אחד. גם אם יש לו כמה פתחים לאותו צד, שאמנם למסקנת הגמ' אין בזה משום חשדא, אעפ"כ כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל, יש להדר שבכל פתח שיש לו מזוזה, יהיו גם נרות חנוכה כנגדה. ואם הוא לבד בבית לא חייבוהו כך, אבל כשיש ז' אנשים בבית ויש לבית ז' פתחים, ידליק כל אחד בפתח בפני עצמו. כך כתב החת"ס בסוד ה' ליראיו.

לא שכיחא שיהיה רק איש אחד בבית

וכתב עוד שמילתא דלא שכיחא הוא שיהיה בבית רק איש אחד. כדכתיב לא טוב היות האדם לבדו, ירחם ה' על עמו וימלא את בתי כל ישראל במשפחה ברוכה במהרה, ומכיון שבדרך כלל יש לפחות שני אנשים, לכן טוב שידליקו בכל פתח נר אחד. שהרי אפילו כשאין לו עדיין ילדים, הוא ואשתו חייבין בנר חנוכה, וכמ"ש הרמב"ם (מגילה וחנוכה ד,א) שהמהדרין מדליקין נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים. וא"כ כשיש לו שני פתחים היה צריך להדליק כל אחד בפתח אחד.

למה לא הידר להדליק בכל פתח?

ובזה התחלנו לבא להבנת הענין, שלא רק מתייחסים לאותם רשעי ארץ החושדים ודוברים רע על הצדיק, אלא שמעיקר הדין צריך להדר להדליק נר לכל פתח. וזה שאמרו חז"ל שיאמרו החושדים, מדלא אדליק בהאי שמע מינה חס על ממונו, שהרי לא הידר להדליק בכל פתח, א"כ יש מקום לחשוד בו שלא הדליק גם בפתח השני. אין זה חשד בעלמא, אלא שיש כאן ריעותא שלא הידר להדליק בכל פתח, וא"כ אינו מן המהדרין להדליק נר לכל אחד ואחד, אלא נר אחד לכל בני הבית, נמצא שהוא מתקמצן על מעט שמן ואינו מהדר במצוה, א"כ יש כבר מקום לחשוד שמא אינו מדליק כלל. כך המתיק החת"ס, ובסוף דבריו כתב 'כן מצאתי כמדומה לי בחי' מהרי"ט'. ובחידוש זה יש נפק"מ הלכה למעשה, שבית שיש לו כמה פתחים, מצוה לפזר את הנרות של בני הבית לכל פתח ופתח.

התפללתי היום, על זה כתוב 'הצנע לכת', ואין לך דבר יפה מן הצניעות. לא כן במצות פרסום הנס, שיש להיזהר בה ביותר שלא יעלה על מחשבת בני אדם אפילו לרגע קטן, שגם בצד השני לא הדליק נרות חנוכה.

של תשלול לה מן הצבתיים

ולכן הגמ' מביאה ראייה מברייטא בפאה, 'בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו... ומפני החשד' דהיינו שיחשדו שלא הפריש פאה. והוא ממש דומה לענין פרסומא ניסא, כי למתנות עניים יש מטרה, המטרה היא שהמתנות ינתנו לידי העניים שיגיעו בהמוניהם אל השדה. בזה לא שייך לומר 'הצנע לכת עם ה' אלקיך', אלא מצוה להכריז לעניים, ע"י הנער הנצב על הקוצרים, של תשלול לה מן הצבתיים (רות ב, טז), עניים יקרים בואו לכאן בהמוניכם! כאן יש שכחה, כאן יש לקט, כאן יש פאה, כאן יש עוללות. זו שלימות המצוה שהעני לא יצטרך לרעוב ולטרוח ולחפש היכן הניחו את מתנותיו.

פרסום בהיר ומהיר

וכך זה ממש בענין פרסומא ניסא דחנוכה, שהפרסום יהיה בריש גלי ובבירור צלול וזריז, שלא יעלה על הדעת אפילו לרגע אחד שלא הדליק נר חנוכה.

ולכן החת"ס פסק הלכה למעשה שכל מי שיש לו שני פתחים, ידליק בשניהם.

ישראל נשארו על אדמתם

לתוספת ביאור נזכיר מדברי הרה"ק רבי אלעזר ריישער זי"ע בספרו על התורה. צריך להכיר קצת את ההסטוריה שהייתה בימים ההם. לצערנו אחוז גדול מאד מכלל ישראל התיוונו. גלות יון לא הייתה גירוש מארץ ישראל כגלות בבל ואשור, אלא כל ישראל נשארו יושבים על אדמתם, אלא שבקשו לכפות את התרבות היוונית על עם ישראל. והרבה שנים טרם נס החשמונאים המצב היה קשה מאד, רוב עם ישראל קיבל את תרבות יון.

עדיין לא נגאלנו מגלות יון

וכמו המצב בימינו אנו, ב"ה יש כמליון וחצי אנשים שאומרים 'שמע ישראל' בכל יום, ויותר מהמספר הזה עדיין חושבים על יום השביעי שהוא יום השישי, ירחם ה' על כולנו במהרה. וכ"כ מהר"ל שאע"פ שכבר זכינו להיגאל ממצרים ומגלות בבל, מגלות יון עדיין לא נגאלנו.

(שו"ת 'משיב דבר' ח"א מג) שני נביאים בסגנון אחד. הן אמת שמצד הלכות חשד, מצד מצות והייתם נקיים מה' ומישראל, לא היה מקום להתייחס לשטות כזאת שאם לא הדליק בפתח זו, גם לא הדליק בפתח השני. לא מצאנו חשד כזה בכל התורה. וכקושיית הבית יוסף מהעובר אחורי בית הכנסת ואינו נכנס, אמרין שבוודאי נכנס בפתח השני.

החשד - חסרון בפרסום הנס

אלא שכאן בנרות חנוכה יש דין מיוחד שהרי יסוד המצווה הוא לפרסם הנס, ביחס לכל המצוות נקטינן וְהַצַּנֵּעַ לְכַתּוּב עִם אֱלֹהֶיךָ (מיכה ו, ח), אבל בנרות חנוכה יש מצות פרסומא ניסא. חלק מהפרסום של נרות חנוכה הוא שלא תעלה שום מחשבה שהיהודי הזה לא הדליק, אפילו שלאחר רגע או ב' רגעים יבין הרואה מעצמו שבוודאי הדליק בפתח השני, אבל בחצי הרגע הראשון כשהוא רואה פתח בלא נרות, יתמה הרואה 'היכן נרות החנוכה של זה', זהו חסרון בפרסום הנס.

זה חלק מצורת פרסום הנס

ובזה מיושב מדוע בגמ' לא הביאו מקור לזה מהפסוק 'והייתם נקיים מה' ומישראל' אלא ממשנה ממסכת פאה, [יבואר להלן] כי אין זה מצד 'והייתם נקיים' אלא חלק ממצות פרסום הנס. כיון שהדליק רק בצד אחד ולא בצד השני, והעוברים בצד השני יעלו על דעתם לרגע קט מחשבת חשד שהוא לא הדליק נרות חנוכה, לכן תקנו חכמים שידליק בשני הפתחים.

למה מדליקים למטה מי' טפחים?

כי מצאנו שמצות הפרסום היא באופן מופלג מאד, שמצוה להדליקה למטה מעשרה, וכמ"ש הרא"ש (שבת פ"ב ס"י ה) 'דאיכא פרסום הנס טפי כשהיא למטה, דדבר העשוי לאור אין דרך להניחה כל כך למטה'. ובאופן זה עיניהם של בני אדם יקלטו יותר את הנרות.

ענין חדש של חשד

ואע"פ שנוסח הגמ' הוא 'מפני חשדא' אין הכוונה לחשד סתם, אלא שזה חסרון במצות 'פרסומא ניסא'. ההלכה הזו אינה קשורה בכלל לענין הנכנס לחורבה או תורם הלשכה פְּרָגוּד חֲפּוֹת (שקלים ג, ב), שאדם צריך להיזהר שלא יחשדו בו בעבירה ובגניבה, שם הוא משום 'והייתם נקיים'. אך בנרות חנוכה אינו מצד 'חשדא' אלא מצד מצות פרסומא ניסא. אם היום התפללתי שחרית, או איך

קדושת ספרי החיד"א - לבטל טומאת ספרי המסכיל

וכבר אמרו רבותינו שהרשע מ"ד במדינת אשכנז חיבר ספרי השכלה רבים, וכנגד ישב רבינו החיד"א זי"ע בירושלים עיה"ק וחיבר ספרים רבים דקדושה, בכל ספר קודש שהוא מחבר, הרי הוא מבטל עוד ספר מספרי אותו המסכיל. כן העיד ה'בני יששכר' זי"ע.

בבית זה גר חרדי

זהו ענין הדלקת נר חנוכה בפתח הבית, להורות שכאן בבית גר יהודי החרד לדבר ה', וכמו שאמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע שבכל בית במצרים שהיה דם על המשקוף ועל שתי המזוזות, בליל ט"ו ניסן ב'תמ"ח, הקב"ה כביכול רקד על הבית ואומר 'כאן גר יהודי'.

לעג לתרבות יון

כל המהות של תרבות יון היא המדע והטבע, לפי הטבע צריך להכניס כמות מדויקת של שמן כדי שהנר ידלק כך וכך שעות. בעינים עוורות זה חוק פיזי ותקיף מאד. ולכן פתחי הבתים של בני ישראל מספרים על נס השמן, ובכך הם לועגים ומבטלים לגמרי את תרבות יון. וכן היה בכל הניסים שבביהמ"ק, שכל חוקי הפיזיקה והכימיה והדימיה נתבטלו לגמרי. וכלשון הרמב"ם (גג) שמדליקין על פתח הבית 'להראות ולגלות' הנס, ב' לשונות המה, להראות שכאן בבית גר יהודי מאמין בה', ולגלות הנס שביטל לגמרי את דרכי הטבע.

אנשים אוהבים להיות מהמיינסטרים

והנה גם לאחר נס החשמונאים עדיין היו רבים שפסחו על שני הסעיפים, וכן בכל דור ודור. והדרך לחזק את המסתפקים היא כשהם רואים את הזרם של הציבור שכולם חושבים כך וכך, זה מאד מחזק אותם ללכת בדרך זאת. כי לא לכל אחד יש יסודות חזקים בלבו להחליט בנפשו לבד. לכן צוו להדליק על פתח הבית ולפרסם שעוד ועוד ועוד יהודי מאמינים בה' ובתורתו.

פירסום הכפירה על קרן השור

וּמֵאִיִּבִי תִּחְפְּמִנִי, כשם שקליפת יון השפיעה על רוב העם ע"י 'זרם' של 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם באלקי ישראל', ובלי ספק שאם היה לאחד שני שוורים היו פוסקים לו שיכתוב כך על שני השוורים, מחשש חשדא, שמא יעבור איש כשר לצד שורו, ויראה שלא

זו מלחמה תמידית. גם כשגלינו לגלות אדום, יון באה ביחד איתנו.

ההשכלה והציונות - מוטציות של תרבות יון

וכן כל המושג של עזיבת היהדות, וזלזול בשמירת תורה ומצוות, שהתחיל לפני כמה מאות שנים, ההשכלה והמודרניזציה והציונות וכל מרעין בישין, הכל התחיל ע"י תרבות יון, הפיתוי ללכת אחר חקירות ומדעי הטבע, משכיח לגמרי את מציאות הבורא ית' מהלב. ולדאבוננו רוב בני העולם טעו אחריהם, נדמה להם שיש עוד איזו מציאות חוץ מ'בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'.

בני ישראל יצאו מהמערות

כשהיה נצחון החשמונאים, החלה היהדות לקום על תלה, בני ישראל יצאו ממערותיהם והחלו לערוך ברית מילה וחופה וקדושין בפרהסיא, לשמור שבת וחודש כדת. אבל בל נטעה לחשוב שכל המתיוונים חזרו בתשובה שלימה תיכף ומיד. בספר יוסיפון מסופר שגם עשר ועשרים שנה אחר נס החשמונאים, עדיין ניכרה תרבות יון בחוצות. וכמה מצער לשמוע שהדור השלישי של החשמונאים הצדיקים הקדושים, הם עצמם התייוונו. הוֹרְקָנוֹס ואריסטובלוס [שמותיהם לבד כבר מוכיחים שהלכו אחר תרבות יון, כי כל וס בסוף שם, הוא סימן ליוונית] עשו מלחמה זה עם זה, ונפלו שוב להתיוונות. עד שהגיע ינאי שהרג את חכמי ישראל (קידושין סו.). ה' ישמרנו ויצילנו.

לפרסם שאני לא מתייוון

אמנם כתוצאה מנס חנוכה זכינו שלא הייתה להם שליטה על שומרי התורה והמצוות, ונתבטלו גזירות שבת חודש ומילה, אך תרבות יון עדיין לא נעקרה עד היום הזה. 'לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים' (שבת כא:), לא רק לפרסם הנס, אלא לפרסם שאני חשמונאי ולא מתייוון. כל בית שהנר דולק בפתחו, צועק ומכריז 'אני איש כשר, ירא וחרד לה' ולתורתו'. ולכן חז"ל תקנו לפרסם הנס, כי כפי מה שנתגלה שעוד יהודי ועוד יהודי הוא מעיד על עצמו שהוא שומר תורה ומצוות, כך מכניעים יותר בקליפת יון.

אתה מתייוון או חשמונאי?

כן ביאר האמרי אמת בשם אביו השפ"א זי"ע, דמכיון שכך אסור להשאיר פתח אחד של בית יהודי בלי נרות חנוכה, כי יש כאן מלחמה קשה מאד שכל אדם צריך להודיע הִלְנוּ אֶתָּה אִם לְצַרִּינוּ, האם אתה מתייוון או חשמונאי. לכן צריך להדליק נרות חנוכה בכל פתח. וזה יגרום שהמתייוונים כשהולכים לתיאטרון יתביישו ללכת בראש מורם, כי הנה לחשמונאים הקדושים יש כח רב, הם הצליחו להעביר לצד שלהם כ"כ הרבה אנשים...

שיחפשו את האמונה

ולכן נהגו חסידי חב"ד להדליק נרות חנוכה אפילו בערים רחוקות, שהם עצמם אינם גרים שם. הכל כדי שהילדים יראו וישמעו על חנוכה, ויתחילו להסתפק בלבם אולי הדרך של אבא אינה צודקת ויחפשו את האמונה הקדושה.

מאמינים שבכוחו לבטל את הטבע

כל זמן שקליפת יון עדיין קיימת, מצוה עלינו לפרסם ולהשתדל כמה שיותר לגרש את החושך ולהודיע שיש עוד ועוד אנשים שמאמינים בה' שבכוחו לבטל את הטבע. כי הלכות חנוכה למדנו מחוקי יון כביכול, מה אתם מצריכים לכתוב על שני השוורים שאין להם חלק וכו', ובמסכת תענית כתוב שאפילו על מזוזות הבית צוו לכתוב כך, אף אנחנו מדליקין נרות חנוכה בכל פתח ופתח. רוח דקדושה כנגד רוח דקליפה.

אין הבדל בין הל' חנוכה להל' ביהכ"נ

בשעה שקליפת יון תנוצח ותתבטל לגמרי, שוב לא יהא לנו הבדל בין הלכות חנוכה להלכות בית הכנסת, ויהא די להדליק בפתח אחד. והצנע לכת עם אלקיך יחול גם על נרות חנוכה.

למצוא עוד חברים למועדון

ומכל זה למדנו שאין הכוונה 'חשדא' שכך באמת הוא חושד בחברו שלא הדליק גם בצד השני, כי לא מדובר על 'בין אדם לחבירו', אלא על 'בין אדם למקום', שכן דרכם של הפוסחים על שתי הסעיפים, שמבקשים למצוא עוד ועוד חברים למועדון פורקי העול. ובספק קל הוא נוטה לומר שגם פלוני ופלוני הולכים לצידנו. כי באמת בכל פעם שהם פוגשים ירא שמים, המציאות שלו מאיימת על קיומם, לכן משקרים למצוא כל מיני חשדות של

כתב כן על קרנו, הרי הוא מקלקל את ההתפשטות של קליפת יון.

מאיבי היוונים תַּחֲכַמְנִי

כן ביאר רבי אלעזר ריישער, שבשעה שייסדו הלכות חנוכה, עיינו היטב במנהגי היוונים, כמה שהם בקשו להשפיע את צחנתם על נפשות ישראל, ולדאבוננו הצליחו לקלקל את רוב העם, כך עלינו ללמוד ממעשיהם ולפרסם את האמונה הקדושה בריש גלי בלי שום פשרות, עד שמי שיש לו שתי פתחים, ידליק בשניהם, לפרסם הנס. כביכול לספור יותר 'קולות' לצד הקדושה. אף שאינו אמיתי כי הוא רק איש אחד ומדליק בשני פתחים, הרי היוונים משקרים לגמרי ומעוותים את דרך האמת. ועם עיקש תתפתל.

הוא מעדיף לחשוב שהמיינסטרים לא מדליק

ובזה באנו להבנה חדשה באותו ה'חשד' 'מדבהאי לא אדליק, בהאי נמי לא אדליק', לא מצד חשד של אדם רע ובעל עלילות, אלא מצד האיש הפוסח על שתי הסעיפים, שמחפש לראות קרירות באחרים כדי להתקרר גם הוא מהאמונה והקדושה, כך דרכו של אדם כשהוא רואה ספק קרירות באחרים, הוא תולה שבוודאי אין להם התלהבות בפתח השני של החצר, ובוודאי לא הדליק גם שם. לא מצד חשד אלא מצד שרירות הלב.

גם כאן גר קאלט'ער

כי כן דרכו של מתייוון, שכשהוא רואה איש כשר, ירא וחרד לדבר ה', הרי זה כביכול מאיים על מהות חייו. ולכן כשהוא עובר ליד פתח החצר ורואה שאין שם נרות, יצרו מפתהו לומר כמעט בוודאות שלא הדליק גם בפתח השני. לא שהוא באמת חושד כך, אלא לבטל את אמיצותם ותקיפותם של המאמינים בה' ובתורתו, ולהוסיף עוד חצר לצד הקר והצונן.

כמה בחורי ישיבה נפלו לצבא השמד?

וכן בנסיון הזמן, דרכם של מתיווני זמננו לפרסם שקר גס שכבר 'הצליחו' להביא הרבה בחורי ישיבה לצבא השמד, אף שהם בעצמם יודעים שהמספר הזה לא אמיתי בכלל, הם רוצים להפיץ שקר כזה כדי שהרוח תנשב לכיוון הרע, וממילא מתקררים ונכשלים בהם רח"ל. ירחם ה' על בניו אהוביו ויצילנו מציפורניהם.

שכשם שלא הדליק בפתח זו, כך לא הדליק בצד השני, לכן ידליק בשניהם. והארכנו לבאר שלא מצאנו בשאר המצוות שיש לחשוש ל'חשדא' כזה, ואינו דומה למה שאמרו שאין להכנס לחורבה, ואין לתרום מעות הלשכה בפרגוד חפות, שהם פעולות שהאדם מכניס את עצמו למקום החשד, אבל כשאדם חי את החיים שלו, אינו צריך לחשוש תמיד מה יאמרו הבריות, אדרבה יעשה את שלו בעבודתו לפני השי"ת ולא יחשוב כלל מאנשים אחרים. הצנע לכת עם אלקיך. וכן אמר רבי יוסי במס' מועד קטן (יח:): 'יהא חלקי עם מי שחושדים בו ואין בו', אף שאסור לעשות פעולות שיחשדוהו, מ"מ אין לחשוש כלל מה יאמרו הבריות.

דרגה בפרסומא ניסא

וא"כ מאי שנא כאן בחצר שיש לה שני פתחים שחייבוהו חז"ל לחשוב מה יאמרו הבריות. כאן ובמסכת פאה. וביארנוהו ע"פ דברי האמרי אמת בשם אביו השפ"א זי"ע, וכ"כ הנצי"ב בשו"ת משיב דבר שכל זה הוא חלק ממצות פרסומא ניסא, כל שאר המצוות תעשה בהצנע, מצות נר חנוכה צריך להיות מפורסמת, שלא יהא לאיש ספק במה שעשית, ומכיון שיש לחצירו שני פתחים, הרי הוא משאיר מקום להטיל בו ספק שלא הדליק, עדיין לא פרסם את הנס כראוי וכנכון. ולכן מחויב להדליק בשני הפתחים.

'הרואה' יכול לברך על נר שדולק מפני החשד

ולרוב השיטות והדעות, אותם הנרות שהוא מוסיף להדליק בפתח השני, דינם כנר חנוכה ממש! עד כדי כך דהא דאמרו חז"ל 'הרואה נר חנוכה צריך לברך', ה"ה באלו הנרות שהוסיף להדליק בפתח השני. אף שלכאור' היה מקום לומר שאינם בתורת 'נר חנוכה' אלא 'נר חשדא', והרי זה דבר מצוי שיש בכל עיר חצרות עם שתי פתחים, ומדוע לא חששו בהלכות ברכות שלא לברך ברכה לבטלה על 'נר חשדא', והרי ב'ספק ברכות להקל' חיישינן אפילו לספק קלוש מאד, פחות מספק שקול. וא"כ איך אמרו חז"ל 'הרואה נר חנוכה מברך', ולא חששו שמא אינם נרות חנוכה אלא נרות חשדא. כיון שלא חששו לכך, סימן ברור הוא שגם הם נחשבים כנרות חנוכה לכל דבר. ויש לו שני נרות חנוכה, כי כדי לפרסם הנס הוא היה מחויב להדליק שתי פעמים בשתי פתחים, בא זה והשלים את זה.

שקו, שהם בעצמם יודעים שזה שקו. העיקר להצדיק את טעותם.

למה רק לת"ח אסור לילך יחידי?

זה שאמרו חז"ל (חולין צא.) 'ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי יצחק: מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה' למה רק לת"ח אסור? כי המציאות של הת"ח מאיימת על עמי הארץ, דמותו צועקת עליהם 'מה לכם לשרוף את חייהם להבל ולריק', וממילא הם מחפשים דרך לברוח מהאשמה האמיתית הזאת, ויבואו לחשוד בו בדברי שקו. אין בזה משום 'חושד בכשרים' כלל, כי באמת אינם חושדים באותו ת"ח שהוא חוטא ח"ו, אלא אומרים כן כדי להשקיט יסורי נפשם.

הכה"ג אינו חשוד בעיניהם

במסכת יומא מצאנו 'חושד בכשרים' אמיתי, ששלוחי בית דין אומרים לכה"ג שישבע שלא ישנה מכל מה שלימדו אותו, כמ"ש במשנה (יומא א,ה) מְשַׁפֵּיעִין אָנוּ עֲלֵיךְ בְּמִי שְׁשָׁכַן שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה, שְׁלֹא תִשְׁנֶה דְּבַר מִכָּל מֵה שְׁאַמְרָנוּ לָךְ. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין. כי דמותו של הכה"ג אינה מאיימת עליהם, וזהו חושד בכשרים אמיתי.

יש אינטרס לפרסם

אבל החשד של נרות חנוכה הוא ענין אחר לגמרי, וכמו שלכל מתייוון יש אינטרס לפרסם שיש בעולם עוד מתייוון שאינו מדליק נרות חנוכה. לכן חז"ל תקנו להדליק בכל פתח ופתח. לספור את כמות החרדים אפילו יותר ממה שהם באמת, לעומת מה שהמשכילים ספרו את מספר המשכילים הרבה יותר ממה שהם היו באמת. מַאֲבִי תַּחֲכַמֵּנִי.

יום חמישי כח כסליו תשפו

(מס' שיעור 42221974)

הפרסום בחשד דשני פתחים {ג'}

חשד מיוחד לחנוכה

הננו בסוגיית 'חצר שיש לה שני פתחים' שצריך להדליק נר חנוכה בשניהם משום חשדא, שמא יאמר אדם אחד

'הרואה' יכול לברך על נרות ההידור

וכעין מה שכתבו הפוסקים שהרואה הנרות הנוספות משום הידור, יכול לברך עליהם, אף שכבר כבה הנר הראשון שהוא מעיקר הדין נר איש וביתו, רק על הנרות ההידור לבד הוא יכול לברך ברכת הרואה, כי זהו הדרך לפרסם הנס למהדרין מן המהדרין מוסיף והולך, וא"כ כשם שהנרות הנוספות דינם כנרות חנוכה לענין ברכת הרואה, ה"ה בחצר שיש לה שני פתחים, שמצוותו להדליק בשניהם, והכל כדי שתהא מצוה מפורסמת. היסוד הזה הוא בחנוכה לבד ולא בשאר מצוות התורה.

נר שאינו לצרכי הבית

עפ"ז נבין עוד בדברי הגמ' שם (שבת כב:) 'דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום', אפילו אם החזיק את הנר בידו חצי שעה, לא עשה ולא כלום. וכן נפסק בשו"ע (תרעה). ומבואר במ"ב שאם אחז הנרות בשעת ההדלקה ואח"כ הניחם במקומם, גם זה אינו יוצא, כי הרואה אומר לצרכה הוא שהדליקה. כי פעם לא היה מנורות עלעקטרי ברחובות, ואנשים היו הולכים בלילה ברחוב עם נר בידיהם, ולכן מי שמדליק ואוחז את הנרות בידו, אין בזה משום פרסומא ניסא. וכן אמר שם רבא שאם הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא יצא ידי חובתו. ובמ"ב כתב דה"ה אם הדליקה בחוץ והכניסה בפנים. כי אין לטלטל נר חנוכה ממקומו - בתוך שיעור ההדלקה, כי עצם הטלטול מראה כאילו הוא נר שמשתמש בו לצרכי הבית.

נר חנוכה לפרסם שהוא מקיים מצווה

והרי לנו חידוש מיוחד שיש רק בנרות חנוכה שלא יהא הרואה אומר 'לצרכו הוא שהדליקה', לא כן בשאר המצוות, שיותר טוב שיאמרו שהוא עשה כן לצורכו. כנודע מעלת הצדיקים והחסידים שמסתירים מעלותיהם ומצוותיהן, כמה דצניע טפי עדיף טפי, גם כשנותן צדקה מרובה, יעשה עצמו כאילו לצרכו הוא נתן. פרט בחנוכה אסור שיהא נראה שהדליק לצרכו.

מדוע לא הקיץ הנער?

ראיתי בספרי הגה"ק רבי משה דוד וואלי זי"ע, תלמיד חבר להרמח"ל, בביאורו על ספר מלכים, כשאלישע שלח את גיחזי עם מטהו להחיות את בן השונמית שמת, (מלכים ב, ד, כט) ויאמר לגיחזי חגור מתננה וקח משענתי בידך ואלך כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכה איש לא

תעננו ושמעת משענתי על פני הנער... וגחזי עבר לפניו וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין קשב וישב לקראתו ויגד לו לאמר לא הקיץ הנער. ואלישע נכנס הביתה, והתפלל לה' ועשה מה שעשה והקיץ הנער. וצריך להבין מדוע לא עלתה בידו של גיחזי להחיותו, והרי הלך עם מטהו של אלישע שהכניס בו את כל הכוחות הרוחניים. וכבר נודע מה שפירשו בזה חז"ל.

גיחזי = לך תראה

וביאר רבי משה דוד שהסיבה שגיחזי לא הצליח להחיות המת, משום שהוא מפרסם, אילו היה יכול, הוא מבקש מהצלם שיצלם את הארוע לפרסם את תחיית המתים בעולם החרדי, [גיחזי, לך תראה] וכמובן שלא לכבוד עצמו אלא לכבוד רבו... ומכיון שהוא עוסק בפרסום, אין השכינה שורה במעשיו. ולא הקיץ הנער.

'תחיית המתים' - רק בלי פרסום

וזה שכתוב אח"כ (שם לב) ויבא אלישע הביתה והנה הנער מת משכב על מטתו, ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל ה' וגו' ויחם בשר הילד וגו' ויפקח הנער את עיניו. כיון שראה אלישע שגיחזי לא הצליח במעשיו משום פרסום לרבים, נכנס אלישע לבית וסגר את הדלת, לעשות הפעולה בצנעא.

'כבוד הנס הוא לבא בהצנע'

וכן הנס הראשון של רבוי השמן בביתה, נאמר גם (שם ד) שהיה בסגירת דלתות: וקאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניה ויצקת על כל הפלים האלה והמלא תסיעי: ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה ובעד בניה הם מגשים אליה והיא מוצקת. וצ"ע מה ראה הנביא לספר את הענין הצדדי הזה, שצוה לסגור הדלת, והיא שמעה בקולו וסגרה את הדלת? ופרש"י 'כבוד הנס הוא לבא בהצנע'.

'לא פרסמת לא עשית'

והרי לנו שני דברים הפוכים, בשעת הנס צריך שיהא בהצנע, ואחר הנס אנו מצווים לפרסם הנס. כי בדרך כלל יש הרגשה יהודית של צניעות וסגירת הדלת, לעומת ההרגשה הגויית 'לא פרסמת לא עשית', בישראל נאמר 'אין לך יפה מן הצניעות' רש"י (שמות לד, ג).

מה טבו אהליך יעקב - שאין פתחיהם מכוונים

וכאמור בדברי חז"ל שאחת מגזירת יון הייתה לעקור את הדלתות של הבתים, כל סגירת דלת של בית יהודי

לראות את האתיות שיוצאים מהפה

וכבר הזכרנו במ"א שיש בדורינו יהודי יקר בעל תשובה בעיר ראשון לציון, ושמו רבי יעקב שליט"א, הוא מצא דבר נפלא ע"י הכלים הטכנולוגיים שבימינו, יכולים לראות את גלי הקול היוצאים מהפה, וזה בדוק ומנוסה במחשב, שאדם אומר 'אלף' יוצא מפיו גלי קול בציור אות א', וכן בית גימל דלת, גלי הקול נראים בציור של אותה האות. ואין זה שייך בABC.

רק בלשה"ק שייך ענין מילוי האותיות

וכבר כתב הייטב לב בריש פרשת בא שכל ענין מילוי האותיות שייך רק בלשון הקודש, ולא באנגלית ושאר לשונות העמים. ולזאת נהגו מלמדי תינוקות של בית רבן שמלמדים אותם מתחילה לומר 'אלף, בית גימל דלת' ולא אה בה גה דה - כשיטת המסכילים. ועי"ש בייטב לב שיצא נגדם במלחמת קודש.

אומר 'שולחן' ורואים שולחן

עוד מצא רבי יעקב הנ"ל שכשיהודי אומר תיבת 'שולחן' ואז הרי אינו מזכיר שין למד חית נון במילואם, רק מזכיר תיבת 'שולחן', אזי רואים במחשב בתוך גלי הקול ציור של שולחן! הפלא ופלא.

יפת - הכל מצולם

הכלל שיפת קיבל רק מתנה חיצונית, נוי חיצוני של לשון יוונית. וזש"כ בפרשת נח וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת הַשָּׁמַיְלָה, שָׁם הָיָה עֶסוֹק בְּכִסּוּי פְּנִימִי, וַיִּפֹּת הָיָה עֶסוֹק בְּכִסּוּי חִיצוֹנִי, אִילוּ הָיָה הַיּוֹם, הָיָה מִתְעַד אֶת הַמַּעֲשֶׂה עִם תַּמּוֹנוֹת וּסְרֻטוֹן.

לחכמת יון אין פרי אלא רק פרחים

בשירי רבי יהודה הלוי כתב הגדרה נפלאה 'ואל תִּשְׁיַאֲךָ חֲכַמַת יוֹנִית אֲשֶׁר אֵין לָהּ פֶּרִי כִּי אִם פְּרָחִים', בעולם ישנם אילנות יפים שאינם מוציאים פירות רק פרחים. אינם ראויים לאכילת כלב.

בימי ניסן קשה למצוא את פרחי עץ הזית

משא"כ הזית שבשמנו מדליקין נרות חנוכה, אין לו פרחים, כי תפארתו הוא הפרי עצמו, וכמ"ש (דברים כד, כ) כִּי תִחַבֵּט זֵיתְךָ לֹא תִפְאֵר אַחֲרֶיךָ, ודרשו חז"ל (חולין קלא.) 'לא תטול תפארתו ממנו' היינו פירותיו. הרואה זית בימי ניסן, קשה למצוא את הפרחים שלו כדי לברך עליו ברכת האילנות. הוא האילן היחיד שאינו

הוא היפך מתרבות יון. אפילו בלעם התפעל ואמר מֶה טֹבוֹ אֶהְלִיךָ יַעֲקֹב עַל פִּתְחֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ביטול צנעת הפרט

וכבר נת' בשיעור הקודם שלצערנו קליפת יון שולטת עד היום הזה, מה עשו בדורינו? גם כשהדלת סגורה ונעולה, מפרסמים מה שנעשה בתוך הבית, בכל הכלים המטונפים, בדור שלנו, חלק מהקשר בין הבריות המכונים אנשים, הוא ע"י שמפרסמים בכל הקבוצות מה שנעשה אצלו בבית בפרטיות, איך נראה הסלט שלו וכו'. ונדמה לו שכולם מתעניינים בחיים הפרטיים שלו. וזה גורם שאין בכלל חיים פרטיים כלל. ואפילו הפעולות הטובות שעושים, כגון תיקון חצות, או צדקה וחסד וקימחא וכו', דואגים לפרסם ההנהגה הטובה בכל אתר ואתר. ה' ישמרנו ויצילנו.

לפרסם את נס חנוכה בניגוד לשאיפה לצניעות

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו ואנו יושבים כאן בארץ ישראל, ורק שומעים על המושג הזה מרחוק, אך לצערנו זה המציאות שקיימת היום. ירחם ה' על בניו. והרי הרגש היהודי הוא 'ויבא הביתה ויסגור הדלת', 'כבוד הנס לבא בהצנע'. ואעפ"כ נצטוינו לפרסם נס חנוכה, יוצא מכל הכלל כולו שבדרך כלל צריך יהודי להצניע עצמו ולחיות בצניעות פנימית, לא כן במלחמתנו עם קליפת יון, צריך דווקא להשתמש עם הפרהסיא ולפרסם הנס בכל אתר ואתר, ואם יש שתי פתחים ידליק בשתי פתחים. זכר לנס הנצחון על קליפת יון.

להילחם בקליפת ברלין

הטועים בברלין רצו לומר 'היה יהודי בביתך ואדם בצאתך', כך הטעו לחשוב שהיהודי אינו אדם, ורצו לכבוש ברעתם את החוץ, את הפרהסיא. כדי להלחם בקליפה זאת, צריך דווקא להדליק נר חנוכה בפרהסיא.

יון - פאר חיצוני

וב'בני יששכר' ביאר ששורש קליפת יון זה החיים החיצוניים, כי זאת הייתה המהות של זקנם יפת בן נח, שנתברך 'יפת אלקים ליפת' זהו פאר חיצוני שיש להם לשון נאה, רק בחיצוניות ולא בפנימיות. וכמבואר בר"ן [נדרים ב] שרק לשון הקודש הוא לשון עצמי, השלחן נקרא שלחן כי זהו העצמות שלו, משא"כ איך שאומרים שלחן ביוונית, זה סתם הסכמה ולא שם עצם.

פרסמתי ונושעתי

המצוה היחידה שטוב לפרסם ברבים 'עשיתי ופרסמתי ונושעתי', היא רק בנרות חנוכה. לגלות כי יש לנו חלק באלקי ישראל. אך כל שאר חלקי החיים וקיום המצוות צריך לעשות בצניעות וסגירת דלתות הבית והנפש.

לאן נעלמה הצניעות?!

והדבר צריך תיקון גדול, הגענו היום למצב שכל דבר טוב שאדם עושה, מצלמים אותו מעשרים או שלושים כלים, אבא אוהז בתינוק ואומר שמע ישראל בשעת ברית מילה, ועומדים מולו כמה עשרות כלים ומצלמים אותו. חתן וכלה יוצאים מחופה בצניעות, ומצלמים אותם וכו'. אבא נותן את בנו לכהן לפדותו, וכל הקהל מצלמים אותו. א"כ מתי נחיה את החיים עצמם? אין זאת אלא חכמה יוונית שאין לה פרי אלא פרחים. כמה טוב היה אילו היו מתקנים שלפחות את רגע המצוה לא יצלמו, משעה שהוא מברך 'אשר קדשנו', כולם לעצום עיניים ולעורר את הלב להשי"ת ולמצוותיו.

ליפת יהיה קבר באהלי שם

אי' ב'אגרא דכלה' עה"פ בפרשת נח יפת א'להים ליפת, ע"פ מש"כ בספר יחזקאל שלעתיד לבא במלחמת גוג ומגוג - שהם מבני יפת - (יחזקאל לט, יא) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶתְּנֶן לְגֹג מְקוֹם שֵׁם קֶבֶר בְּיִשְׂרָאֵל גִּי הָעֶבְרִים קְדָמַת הַיָּם וְחֹסְמַת הָיָא אֶת הָעֶבְרִים וְקָבְרוּ שָׁם אֶת גֹּג וְאֶת כָּל הַמּוֹנֶה וְקָרְאוּ גִיא הַמּוֹן גֹּג. ופרש"י שמשום שיפת עסק בכיסוי של נח, גומלים לו חסד לקבור אותו, וזש"כ יפת א'להים ליפת וישפן באהלי שם, שיהיה לו מקום קבר בארץ ישראל השייך לשם.

זיתים זקוקים להרבה חבטות

זהו הסוף של היופי של יון, ולכן כתב רבי יהודה הלוי 'אל ישיאך חכמת יוונית', שהנסיון אינו פשוט, מי שכבר טעם את מתיקות התוה"ק, כבר אינו מתפעל מחכמה יוונית. אבל מי שבא מבחוץ לתוך הקדושה, מצוה להקדים ולומר לו, תדע לך את האמת שלא תראה פרחים יפים בתורה כמו שראית בחכמת יון, אבל פירות יהיה לך רק בפנים בתוה"ק. וזה גם לא בא בקלות, וכמבואר במדרש ריש פ' תצוה, שצריך לחבוט הרבה בזיתים עד שמקבלים את פירות הזית. כשאדם קוטף רימון או תפוח, תורם מעשר מברך ואוכל מיד, אך זית קשה כמו אבן, אילו האדם לא

משיר את עליו בחורף, אין בו התחדשות החיצונית שיש בשאר האילנות שמשירין עליהם בחורף ומתחדשים בקיץ בנוי חדש. לא כן הזית. הוא אילן יהודי, זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמו (ירמ' יא, טז). ואני כזית רענן בבית א'להים (תהלים נב, י). אבל פירותיו משובחים מאד מאד, מה יהודי צריך אם לא חתיכת לחם ושמן זית, זה מאד מבריא את האדם, וכן זכינו לסיכתו, בשמן זית יש כח מרפא מאד.

תרופת פלא

בבעלזא היה לנו מוהל מומחה הגה"ח רבי חיים גרינבוים זצ"ל, שאחרי הברית לא היה מניח שום תרופה רק שמן זית בשפע, והמילה הייתה מתרפאה מאד מהר.

רב שימושי

ומלבד שהזית יש בו פרי ושמן לאכילה ולסיכה ולרפואה, הרי הוא גם מאיר בחושך, אין לך פרי בעולם שיש בו כ"כ הרבה שימושים מפנימיותו. אף שבחיצוניות אין לו פרחים נאים.

עם הזית לא מתפארים

ומה שהכתוב אומר על פירותיו 'לא תפאר אחריו', ביאר רבינו בחיי שלא יתפאר עם מתנות עניים שהוא נותן מהזית. כיון שהזית הוא ענין פנימי ולא חיצוני, באה האזהרה דווקא אצלו, שלא להתפאר עם מה שהוא נותן לעני.

אל תתפעל מהנוי החיצוני

וזש"כ רבי יהודה הלוי על חכמת יוונית, אל תשיאך חכמת יוונית, מלשון גירוי, כמו הנחש השיאני ואכל (בראשית ג, יג), אל תתפעל מהנוי החיצוני של היוונים, אין להם פירות אלא פרחים נאים בלבד. שאין בהם שימוש פנימי כלל.

רוב העם מתפעלים מהחיצוניות

יוונים נקבצו עלי להשפיע עלי בחיצוניותם, והם החריבו את העם, אשר רובם מתפעלים מהחיצוניות. כדי להכניעם ולהגביר את צד הקדושה, צריך פעם אחת בשנה להפעיל את החיצוניות ולפרסם הנס בכל צד ופינה, בדרך כלל הוא אש פנימי עצור וצנוע. אך כדי להלחם בחיצוניות דקליפה, צריך לפרסם הנס תחת כל עץ רענן, להדליק בכל הפתחים ובכל החלונות.

השני, ולהניח פיאה בקצה השדה, ולא להכנס לחורבה וכו' כדי שלא יאמרו עליו הבריות דברים אשר לא כדת.

ה' יתברך חוקר כליות

וכתב ה' בינה לעתים' שכל מי שחושב כך, טעה ולא הבין את דברי חז"ל. כי לשון המשנה במסכת שקלים היא כך (ג, ב) אין התורם נכנס לא בפרגוד חפזות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע, שפא יעני, ויאמרו מעון הלשכה העני, או שפא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב) והייתם נקיים מיי ומישראל, ואומר (משלי ג) ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. וכתב ה' בינה לעתים' (חלק ב' דרוש לה) 'ואני מדייק שאם כוונתם ז"ל לומר בלבד שלא יספיק לצאת ידי המקום אבל צריך ג"כ לצאת מחששת האנשים א"כ למה אמר ענין זה בלשון בדרך שצריך' וכו', שתלה הדבר בה', יאמר בקיצור שאדם צריך לצאת ידי המקום וגם ידי הבריות. גם מה שהעיר הרב בעל יפה מראה ז"ל שאצלו יתברך לא יצדק כפשוטה שצריך לצאת ידי המקום דהיינו להרחיק כל מין חששא, כי הוא יתברך ויתעלה חוקר כליות ולב ויודע פנימיות הכוונה'.

רצון השי"ת - שלא יחשדו בך

ויראה לומר כי הבריחה מחשדת הבריות אין ספק היותה דבר ראוי ומתקבל אצל השכל, כי יגונה מאד ויהיה בזוי ושפל בעיני האנשים כשיתן מקום שיחשבו עליו רעה, גם יגיע לו מזה נזק והפסד, ומפני כך יתרחק האדם מהיותו נחשד. על כן אמר כי לא זו הדרך להתרחק מן החשד בעבור אלו הסבות ודומיהן, אבל העיקר הוא כי לא טוב בעיני ה' היות האדם נחשד מהבריות, והוא יתברך מצוה ומזהיר מלגרום עליו חשדא, ומצד זה להיותו מוזהר על ככה ממנו ית' ולבלתי עבור על רצונו צריך לברוח מן החשד ולא לענין אחר. ויהיה זה אצלו ממש כעין מה שישמור כל מצותיו ית' וישתדל לצאת ידי חובתו עם בוראו, כי ודאי לא יניענו ע"ז אלא חיובו להכנע אל צווי יתברך ולעשות מאמרו, כן וע"ז הדרך צריך שיצא ידי הבריות ויתרחק מהיותו נחשד מהם, להיות כן חפצו יתברך. כדרך וכעין מה שהוא צריך לצאת ידי המקום ב"ה בשמירת מצוותיו, שאינם להיות מסודרים מן השכל והסברא הישרה, אלא כי אמר ונעשה רצונו'.

היה יודע מה עתיד לצאת מהזית, היה משליכו ומכלהו. זהו ענין 'הצנע', שאין ידוע בגילוי איך להנות ממנו.

הזית אינו מגרה

כי האדם המבקש לתלוש כמה זיתים מהאילן ולאכול מיד, צריך להכות בו כמה הכאות באבן, ורק אז יוצא ממרירותו הקשה ושייך לאוכלו. לא רק שאין לה פרחים ונוי חיצוני, אלא אפילו הפרי עצמו אין לו התפעלות חיצונית. במחילה מכבודו הוא גם לא מושך את עין האדם לאכול אותו, כאפרסק או כמשמש, או כאשכול ענבים נפלא, נפלאות הבורא ית"ש, כל פרי קורא את האדם לעורר בו רצון לאכול אותו ולתקנו, והקריאה היא ע"י גוון חיצוני וצורת פאר מיוחדת שיש לכל פרי. לא כן הזית, איננו קורא לאף אחד, לא ממחר לשום מקום, אינו אביון הנצרך לבריות. אם תרצה אותי תיגע אותי בכמה מכות אבן, תכתשני ותוציא ממני את שמני, ויאיר לך וייטב לך.

חז"ל מדמים את האדם לברית מילה, ונתקח צפורה צר ונתקרת את ערלת בנה, ע"י ההכאה עם האבן נזכה לשמנה של תורה.

והייתם נקיים' - עצה פרקטית...

ראיתי יסוד גדול בסוגיית 'חשדא' בספה"ק 'בינה לעתים' לרבינו עזריה זי"ע, (דרוש ל"ו), כי באמת היה מקום לומר שענין ה'חשדא' הוא כמו 'עצה טובה קמ"ל', אל תתן לאנשים לחשוד בך, אח"כ לא ירצו להשתדך איתך, כך היה מקום לומר שמצות 'והייתם נקיים מה' ומישראל' היא עצה פרקטית...

זה מאד משתלם

לולא דברי החת"ס שהזכרנו בשיעור הקודם, היינו אומרים 'והייתם נקיים מהשם' זוהי עבודה גדולה, אבל 'והייתם נקיים מישראל' משתלם לך מאד. כי אנשים אוהבים למצוא חן בעיני בני אדם, ולהיות מוצלח לפי הכללים המקובלים, בשביל העתיד שלו והשידוכים של הבנים שלו. רוב מחשבותיהם של בני אדם גלותיים הם 'והייתם נקיים מישראל', הרבה יותר מוהייתם נקיים וכו'. לצערינו רוב בלובלי בני אדם הם מ'מה יאמרו הבריות'. ואם בשכונה חרדית מקובל שמוצאים חן בעיני בני אדם ע"י מצוות. א"כ יש לנו לנסיון 'לגשם' את המצוה ד'והייתם נקיים מישראל', כעצה טובה ופרקטית שהקב"ה חס על כבודנו ועל שידוכי בנינו, לכן צוה להדליק נרות חנוכה גם בצד

לא מעניין מה אנשים אומרים עלי

אל תדאג 'מה יאמרו הבריות', הס מלהזכיר! אלא תדאג לקיים את רצונו ית' להתרחק מהחשד, אבל בשאר דברים אל תחשוב מה יאמרו הבריות, ואם בשכונתו קונים פרחים לחתונה בחמישים אלף דולה, או שטריימל בן ג' קומות, לא יאמר 'והייתם נקיים', הס מלהזכיר! כל יהודי כשר יודע שאין לחשוב כלל מה שאנשים אחרים יחשבו ויאמרו עליו. וזה הגדר הפשוט של נפש האדם הבריא.

זהירות מחשד - רק משום שכך צוה ה'

ומה שרבי יוסי אמר 'יהא חלקי עם מי שחושדים בו', והרי כתוב 'והייתם נקיים', אלא שכך אמר רבי יוסי, מצידי לא אכפת לי כלל מה יגידו עלי, כן התפללתי או לא התפללתי, יגידו מה שיגידו, את מי זה מעניין? אני איש פנימי. ומה שאני נשמר מחשדא הוא רק משום שכך צוה ה'.

שלא יאמרו שהוא מהדור הקודם...

וממילא אין להינצל מהחשד משום סיבה אישית שלא יאמרו עליו אנשים כך וכך, כי א"כ סופו ליפול ל'מה יאמרו הבריות' גם בשאר דברים שאינם נוגעים למצות ה', סופו שיחליף רצפות ושטריימל כפי לעגם של הבריות שיאמרו שהוא מהדור הקודם. ולזאת גם כשנזהר בחשדא, יאמר בפה מלא, אינני עושה כן כדי שלא יאמרו הבריות, כי הבריות מעניינים אותי הרבה פחות מהשלג דאשתקד, אני חי את החיים שלי, אֶהְלֵלָה ה' בְּחַיִּי, בחיים שלי ולא במה שיאמרו עלי. ומה שאני נזהר מחשדא, הוא רק משום שכך צוה השי"ת בתורתו.

שאחרים לא ילמדו ממנו ויכשלו

וכ"כ מהרי"ל דיסקין זי"ע (בסוף שו"ת) שהקב"ה רוצה שהאדם לא ישמש כדוגמא שלילית, ואם יביא עצמו לידי חשד, יבואו אחרים להכשל כפי מה שחושדים אותו. וא"כ מה שנזהר שלא לבא לידי חשד, הוא רק ממצות ה' בלבד.

למי מרע"ה אמר 'והייתם נקיים'

וכתב עוד רבי עזריה פיג'ו שם ראייה נפלאה ליסוד זה, 'ומביא ראייה ברורה ע"ז מענין בני גד ובני ראובן שאמר להם מרע"ה - והייתם נקיים מה' ומישראל. כי יש מהדיוק בדבריו שאמר אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה וגו' (במדבר שם כ) עד סוף דבורו, מה לו לכפל הזה אם תעשו אם תחלצו והוסיף

לומר ועבר לכם כל חלוץ לפני ה' וגו', כי לא הוצרך לכל זה האריכות אחרי אשר אמרו בפי' ואנחנו נחלץ חושים וגו' לא נשוב אל בתינו וגו' (שם יז), הרי פירשו כל הצורך ובדבריהם נכללו כל דברי מרע"ה, ולא היל"ל אלא סתם אם תעשון את הדבר הזה והייתם נקיים מה' ומישראל והיתה הארץ וגו'. גם אמרו לפניהם כמה פעמים וחתם ואמר והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה' (שם כב). ועוד באמרו ואם לא תעשון כן הנה חטאתם וגו' (שם כג), כי עיקר הכוונה בכפל התנאי חסר, שאם לא יעברו לא תנתן להם את הארץ ההיא אלא ינחלו בארץ כנען, כי כן באר הוא ע"ה אח"כ לאלעזר וליהושע ולראשי אבות המטות. ומה לו לומר הנה חטאתם לה' וגו' (שם) כי אין זה מהמבוקש. ומה הוא ודעו חטאתכם (שם), כי איזו ידיעת פרטית שייכא אליהם הלא אם לא יעברו יהיה חטאתם מפורסם וידוע לכל. גם לשון אם לא תעשון כן הוא סתום, יאמר בפי' ואם לא תעברו וגו'. ותשובתם ג"כ היא מגומגמת באמרם עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה (שם כה) וחתמו יעבור כל חלוץ למלחמה כאשר אדוני דובר (שם כז), כאלו יודו לעשות דבר מחודש צוה להם משה, והלא הם היו המעוררים שאמרו מעצמם ואנחנו נחלץ חושים וגו' (שם יז), וא"כ לא היל"ל אלא עבדיך יעשו כאשר אמרנו ויעבור כל חלוץ וגו'.

נקיים ה' ומישראל - אינם שני ענינים נפרדים

'אמנם הכל יתיישב ע"פ הנחת המשנה כאשר פירשנו. ורצו ז"ל לומר שאמרו והייתם נקיים ה' ומישראל אינם שני ענינים נפרדים, מה' וגם מישראל, אלא שבמה שרצו להנקות ולצאת מידי חשדא לא יהיו בעבור ישראל אלא תחלה ישימו מגמת פניהם היות ההנקות מחוייב ממנו יתברך'.

להזכיר שם שמים

וכנודע מה שתירצו בספרי חסידות מדוע משה רבינו כפל את כל הדברים, כי בתחילה לא שמע מהם שם ה', לזאת כפל והזכיר שם ה'. ואמרו 'כאשר אדוני מצוה'.

בלי כוונות קריירה ושידוכים

אך רבי עזריה מבאר פנימיותן של דברים, שבתחילה אמרו 'אנחנו נחלץ חושים', רק מפני החשד, שלא יאמרו עלינו הבריות וכו'. ועל זאת הוכיחם משה, מדוע אתם מצילים את עצמם מהחשד בלי כוונה לשם הקב"ה? והרי העיקר חסר מן הספר. תחזרו ותאמרו 'תחלצו לפני

זה לא עול אנוש לראשנו

אמנם לדברי ה'בינה לעתים' מצאנו טעם והמתקה חדשה בכל זה, כי אין כאן הרפכת אנוש לראשנו, אין לנו עול של אנושות על הראש, רק יוצאים ידי חובת הקב"ה שצוה עלינו להיות נקי מ ישראל, לא לקחת במחשבה מה אנשים יאמרו.

פתח הבית או פתח החצר

כתב ה'אור החיים' הק' בספרו 'חפץ ה' במסכת שבת כאן, וה'בני יששכר' בחידושי מהרצ"א שם בסוגיית חנוכה כתב 'ועיין מה שכתב הרב בחפץ', ולא הסביר מיהו 'הרב בחפץ', וכוונתו לבעל האור החיים הק' שכתב בחפץ ה' יסוד גדול במצות נר חנוכה. בשיעור הקודם הזכרנו מחלוקת רש"י ותוס' היכן מקום ההדלקה, לדעת רש"י הוא בפתח הפתוח מהבית לחצר, ודעת התוס' שמכיון שצריך לפרסם הנס לחוץ, ידליק בפתח מהחצר לרשות הרבים.

הרי החצר מוקפת מחיצה

וצ"ע מדוע רש"י לא פירש כדעת התוס', מה ענין להדליק בפתח הפתוח מהבית לחצר, והרי החצר מוקפת מחיצה, וכמ"ש בפרק השותפין, החצר הוא מקום של דברים צנועים ואינו גלוי לרשות הרבים, ואיזה פרסומא ניסא יש במה שהוא מדליק בפתח הפתוח מהבית לחצר?

מה עם בני ביתו שאינם יוצאים?!

וביאר זולה"ק 'אכן רש"י ודאי מדקאמר שבתיה' פתוחי' לחצר שם הוא טעמו שמכריח דבתוך החצר. ואחר שכן כשנהיו נשאלין אפתח החצר אמרינן דלא משום דבעינן דהמדליקן נמי ראו יראו וזכור יזכרו זמן מהניסים והנפלאות יאמרו בפיהם ואם תעשה המנורה בפתח בחצר המדליק הרי זה אינו רואה אלא כשנכנס על פתח החצר ואחר שנכנס לחצר והיתה כאילו לא היתה ונמצא שנעשית נר חנוכה דוקא לבני רשות הרבים ותקן עוברים ושבים ואת עצמו לא תיקן וג"כ בני ביתו אשר אינם יוצאים ואינם נכנסים והיו כלא היו אף להיותם בנס ולא יזכרו ניסי' אשר עשה יי' להם. וזה נמי דקדק רש"י ז"ל באומרו ולא ברה"ר. ואם תאמר בעשותה גם כן ברה"ר נמי איכא פירסום לבני הבית ויצאו וראו זה דוחק. ועוד לא אשכחן חיוב אלא בהדלקה דמשמע דבאומרך הדליק הא איכא פרסום בלא הוצאת נשים וטף שלא הוזכרה מה שאין כן בעשותו אותה פתח הבית הנה בני החצר

השם, כי הקב"ה לא רוצה שתהיו חשודים, וחזרו ואמרו 'כאשר אדוני מצוה', לא נציל את עצמנו מהחשד כדי שבני דן ונפתלי יסכימו להשתדך איתנו, כי אין בלבנו כוונות קריירה ושידוכים, אלא שכן אמר ה' שנציל את עצמנו מהחשד.

'הרואה' יכול לברך על נר שדלוק כי ה' צוה להזהר מחשד

וכן הוא בענין הדלקת נר חנוכה בשני הפתחים, לא כדי למצוא חן בעיני החושד, אלא 'כאשר קדשנו במצותיו וצונו'. אם ידליק בעבור חן בעיני חבירו, לא היה הרואה יכול לברך על נרות כאלה, וכי כשרים הם לברכה? אך כאשר מדליק גם בפתח השני משום שכך צוה ה' להזהר מחשדא, אזי יוכל הרואה אותם לברך.

רחמנות על אנשים שתמיד חושבים 'מה יאמרו'

הענין הזה צריך תיקון גדול בדורנו, אנשים חושבים תמיד מה יאמרו עליהם, ורחמנות גדולה על האדם שמתחיל להתחשב עם אנשים, כי אחרי הפעולות נמשכין הלבבות, אם התחשב עמהם לגבי סוג שטריימל, סופו שגם יתבייש מפני המלעיגים עליו בעבודת ה', ולא יוכל ללמוד תורה לשמה ולברך ברכה בכונה לפני אנשים.

אל תתנפח מקומפלימנטים

כמו כן כשאדם 'זוכה' ונותנים לו כבוד וקומפלימנטים, אם הוא מתנפח מרוב הנאה בשעת מעשה, הרי הוא בסכנה עצומה איך הוא ייראה כשיקבל את ההיפך מזה, אזי יחדל מהפעולה הטובה שהוא עושה, משום שלא כבודוני בני אדם כראוי. לכן טוב לגבר כי יקבל קומפלימנטים בקרירות לב, כן לא לא, ואזי לא יתפעל גם מהצד השני, כי כן דרכם של בני אדם, היום מכבדים ומחר מבזים וחוזר חלילה, גם אהבתם גם שנאתם הכל הבל.

קשה לצאת ידי חובת הבריות

בשיעור הקודם הזכרנו את דברי החת"ס שמאד קשה העול של 'והייתם נקיים מ ישראל' שכמעט אי אפשר לצאת ידי חובת הבריות. הרפכת אנוש לראשנו. ואחד מתלמידיו כתב על דבריו שרבינו החת"ס לא היה כותב כך אילו היה רואה את דברי ה'ספר חסידים' שהמצוה 'והייתם נקיים מ ישראל' היינו דווקא בישראל צדיקים ולא באנשים פחותים וגרועים, וא"כ לא היה החת"ס חושש לצאת ידי חובת ה'מוזרין בלבנה'.

הטבע, אלא הכל בהשגחה פרטית. וזהו עבודת פרסומא ניסא, להאיר מהנס הנגלה על הנס הנסתר.

להאמין שכל מקרינו - ניסים

הרמב"ן הנודע כתב שם שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל מקרינו וכו' שכולם ניסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל, אלא **שם נעשה המצוות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו**. וזה מה שכתוב במזוזה. בתפילין יש ניסים נגלים בפרשת קדש והיה כי יביאך, אבל במזוזה כתוב רק שמע והיה אם שמוע, מה שכתוב שם הוא רק 'נס נסתר' כי הרבה אנשים אין יודעים משכר ועונש, גוי חושב כי כל דאליים גבר, כל החזק מצליח ומרוויח, מליארדי אנשים טועים בשטות זו של דרך הטבע.

שהנרות יאירו על המזוזה

כדי להניח את היד על המזוזה ולהאמין שהקב"ה נותן שכר ורק ברצונו יש הצלחה והרווחה, זהו הדבר שצריך לפרסם. נר חנוכה אינו צריך פרסום, כי הנס הגלוי הוא גלוי, אלא שצריך שהיא תאיר על המזוזה, אפילו במוצאי חנוכה נשאר לנו הארה זאת על הנסים הנסתרים, ואז זכה לפרסם הנס במקום שלא היה מפורסם לפני זה.

צריך כח לקבל את הבשורה

בפרשת ויגש פרש"י עה"פ 'ויפג לבו כי לא האמין', 'לא האמין, לא היה לבו פונה לדברים', בוודאי שהוא שמע כי עוד יוסף חי, באזניו שמע, אבל לבו לא יכל לסבול את הבשורה הזאת. וכמו שהאריך הרמב"ן שפעמים שיש לאדם בשורה גדולה שאין לו כלי קיבול לקבל, והוא נשאר כאבן דומם. וצריך להמתין עד שיהיה לו כח לקבל את הבשורה הטובה, ואז 'ותחי רוח יעקב אביהם'.

מדוע רימית את השותף בביזנס?

כמו כן באמונה בהשגחה פרטית, גם אדם שאומר בכל יום 'אני מאמין באמונה שלימה שהקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים'. אפשר לומר לו 'אינך מאמין', כי 'אין לבך פונה לדברים', במהלך החיים במשך היום לא רואים שאתה פונה להאמונה הזאת. אם אתה מאמין באמת, מדוע רימית בביזנס את השותף, ומדוע איחרת לבא לתפילת שחרית, ולא באת לקביעת עתים לתורה, מדוע כעסת על הלקוח וכו', והרי הקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

מפורסם להו ניסא וגם לבני הבית להיותה בפתח הסמוך לפתח. וק"ל.

'פרסומא ניסא' גם לעצמו

האור החיים הק' מבאר דעת רש"י שההדלקה תהא בפתח הבית הפונה לחצר, כי צריכין 'פרסומא ניסא' גם לעצמו ולבני ביתו, ולא להדליק בחוץ ולהוציא את בני ביתו לחוץ, כי כל כבודה בת מלך פנימה. לכן ידליק בפתח הבית הפונה לחצר, ויראה הוא בעצמו ובני ביתו וילדיו את הנרות, ויהיה להם לנפשם פרסומא ניסא. [ואין אנו עוסקין כעת הלכה למעשה על מקום ההדלקה, זה מבואר בשו"ע ובפוסקים].

פרסומא ניסא בזמן שהנרות דולקין

מתוך דברי האור החיים הק' למדנו עוד שפרסום הנס אינו רק ע"י הרגע של ההדלקה, דא"כ הרי הוא עומד גם בפתח הפונה לר"ה בשעה שהוא מדליק. אלא פרסומא ניסא הוא בשאר הזמן שהנרות דולקין, ולכן צוה רש"י להדליק בפתח הבית הפונה לחצר, שבכל עת 'ראה יראה וזכור יזכור'.

להמתין ליד הנרות

זה מקור להא דמבואר בספה"ק שראוי לשבת ליד הנרות, ולא לעזוב אותם תיכף אחר ההדלקה.

'מהניסים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים'

ומתוך דברי האור החיים הק' יש לנו יסוד חדש בענין פרסום הנס, כי הנה הנס עצמו ידוע לכל אדם שהיה כד שמן שהיה בו מעט שמן ודלק ח' ימים, הצורך לפרסם נס הוא רק במקום שאין פרסומו ידוע. כי אין צריך לפרסם שהשמש נמצאת ברקיע בצהריים, רק העומד על הגג לפנות בוקר ואומר האיר המזרח עד שבחברון, הוא מפרסם דבר שרק הוא רואה. הצורך 'לפרסם' הנס, אינו על הנס עצמו אלא על דברי הרמב"ן בפ' בא 'כי מן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים', צריך לפרסם את הנס בפינת הנפש שיש שם העדר ידיעה שהקב"ה עושה הכל.

יש המון ניסים נסתרים

יש בכל יום ניסים נסתרים בתוך הטבע, שם חייבים 'פרסום', כי שם אינו מפורסם שהקב"ה לבדו עושה הכל, לא בדרך סיבה ומסובב כמו שראש יווני מבין בדרך

יוון ווינה חדרו לירושלים

אנו חיים היום בוינה דירושלים, ביון דירושלים, כי קליפת יון מתפשט היום בכל הארצות. כולם חושבים שהעולם אוטומטי, אין מאמינים שהשכר וההצלחה תלויה בקיום המצוות, בתורה ובתפילה, אם בחקותי תלכו ונתתי שלום בארץ. ולזאת אנו מדליקין נרות חנוכה להאיר על מקום החושך וההסתרה, להאיר בלבבות הטועים שיתחילו לנסות בדרך התורה והיראה ויראו בוודאי הצלחה. כאשר זכה חזקיהו המלך שנפל סנחריב לפניו כזבוב, אף שהיה מלך בלתי מנוצח מכל האומות. מתו מליוני חיילים כפגרים מתים. עליו דרשו חז"ל וחובל עול מפני שמן, מפני שמנו של חזקיהו שישבו והגו בתורה לאור השמן בלילות.

אל תהיה מאושר בעיני עצמך

וזהו פנימיות 'חשדא', להדליק עוד ועוד כדי להציל 'עצמו' מפני החשד, אנו בעצמנו נהיה חשודים בעיני עצמינו, כמה נגיסות נגס בי יון בשנה הזאת. כי הוא מתחדש בכל יום חדשים לבקרים. אל תהיה מאושר בעיני עצמך שהכל בסדר, אני חשוד בעיני עצמי שהAI נגסה ממני פרוסת נשמה, כי אני חצר שיש בה שני פתחים.

להאמין שהעולם לא אוטומטי

נרות חנוכה הם נס נגלה, העיקר הוא להאיר במזוזה, להאמין שהעולם לא אוטומטי, לא יורדים גשמים בגלל שהחזאי אמר, אלא בגלל שכתוב בתורה שאם שמוע תשמעו בקולי ונתתי מטר ארצכם, ולא בגלל התחממות גלובאלית יש עצירת שמים, זהו חכמה יוונית. נכון שיש להם ראיות נפלאות, אין אנו מתפעלים מפרחים יפים, לנו יש פרי זית, אם בחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. כאשר חזו עינינו בשנת תשנ"א הייתה בצורת, בכו כל הקהל לפני השי"ת בכותל המערבי, וחזרנו הביתה וכל ירושלים נשטפה בגשמי ברכה.

עוסקים תמיד בהשתדלות

מכיון שאנו עוסקים תמיד בהשתדלות, למצוא את ההשקעה הכי טובה, ואת הרופא הכי מומחה, והשדכן הכי ממולח, לכן אנו ממילא שקועים ב'אוטומטוס' הוא העולם. וזה מטמטם את פנימיות הלב, לשם צריכין לפרסם, מהחנוכה אל המזוזה.

הלילות החשוכים זקוקים לנרות

אף שכל ישראל מאמינים שה' עשה הכל, צריך להוסיף דברי רש"י 'שיהיה לבו פונה להדברים'. לכן הקב"ה נתן לנו בלילות החשוכים, נרות חנוכה שהם נס נגלה, שהם 'פרסמו' את הנס על הנסים הנסתרים, כדברי הרמב"ן.

העולם הוא אוטומטי

א" במדרש שוחר טוב שהיו היוונים אומרים 'אבטומטוס' הוא העולם, ופירש הערוך 'אבטומטוס אוטומטוס' הוא העולם. זהו המוטו של היוונים שהעולם הוא אוטומטי, דברים מתנהגים בדרכי הגלגול, סיבות שונות טבעיות. כך חושבים רוב בני האדם. אינם מאמינים שהקב"ה נמצא בכל דבר ומנהיג כל תנועה בכונה ידועה לו יתברך.

ב' פתחים א' לתורה ולהבדיל א' ל...

המצב בימינו, שכל בית יהודי הוא בתורת 'חצר שיש לה שני פתחים', כשיש מחשב, טלפון טכנולוגי בבית, יש לו ש"ס בבית ויש לו מחשב בבית, חצר שיש לה שני פתחים. הוא לומד דף היומי ועמוד הקהילה, אבל בהכרח הוא גם פתוח לעוד מקום. ולכן צריך בוודאי להדליק נרות חנוכה בשני הפתחים.

עד שתכלה תאוריית דרווין

בדרכי לשיעור חשבתי גימט' על לשון הגמ' (שבת כא:): בנרות חנוכה שידלקו עד דְּכָלֵּיא רִיגְלָא דְּתִרְמוּדָא, תרמווד בגימ' כשם אותו האיש צ'ארלס דרווין שפרסם בעולם את האבולוציה ודמיון הטבע והאוטומציה. וכל הכלים הטכנולוגיים נבנים כתוצאה מאותו המהלך. והעוסקים בחיי המעשה מחוברים בהכרח לאלו הכלים, אי אפשר לומר שזה לא משפיע עליך, אתה בוודאי נמצא בסכנה הזאת. ולכן מוכרח לפרסם הנס בהמקום שצריך לפרסמו. היינו במקום ההסתרה.

קידוש בווינה שווה יותר מקידוש בגליציה

זה שאמר הרה"ק מטשורטקוב זי"ע שהקידוש שעשה בווינה, הרבה יותר גבוה מהקידוש שעשה בביתו בגליציה, כי בווינה היו הרבה משכילים המכחישים את האמונה, שם יש ערך גדול לעדות על האמונה הקדושה. וין אותיות יון, שם היו אוניברסיטות ומדעים וחוקרים, כשעושים שם 'קידוש' ומכריזים שהקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, זהו עיקר חשיבות הקידוש.

למה הוא אשם בחלומותיו?!

ועוד קשה מפני מה יש להמית בעל חלומות, מה הוא אשם שהוא חלם כך וכך. ממה נפשך אם לא חלם חלומות אמיתיים, הרי אין בהם ממש, וכדברי ה'בית ישראל' שאמר לאחד שסיפר חלומו 'תישן פחות ותחלום פחות...', ואם החלומות הם אמיתיים, כחלום של נבואה, בוודאי לא מגיע לו מיתה על כך, שהרי אינם הולכים כנגד השי"ת. וא"כ איך נאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא, ועתה לכו ונהרגו ונשליכוהו באחד הברות?!

בית שני נחרב בעוון מכירת יוסף

וכתב הישמח משה לתרץ שני הקושיות ע"פ דברי הזוהר חדש בפרשת וישב שהחטא של מכירת יוסף היא עבירה כוללת, כמו חטא עץ הדעת וחטא העגל, שבעבורם נתגלגל הדבר ונחרב ביהמ"ק. וכ"כ הג"מ רבי מאיר שמחה זי"ע על נוסח ברכת יוה"כ פי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישראל דור ודור - סלחן לישראל - על חטא העגל, ומחלן לשבטי ישראל - על חטא מכירת יוסף. בבית ראשון נענשו על חטא העגל שהיה ע"ז, ובבית שני על חטא מכירת יוסף, וכך גרם חובא דשנאת חנם, אתערי שנאת חנם דבקדמיתא. הדין הוא דכתיב, (בראשית לז) וישנאו אותו, להווא זכא. וכדין יהיב לון קודשא בריה הוא, ביד מאן דסני לון שנאת חנם. הדין הוא דכתיב באדום, (יחזקאל לה) יען היות לה איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי חרב. [הוגלינו לאדום כי הוא שונא את ישראל שנאת חנם, מדה כנגד מדה].

איך בני יגאלו מהגלות אחרי חטא מכירת יוסף?

כיון דמטוי למרה, קמת מדת דינא קמי קודשא בריה הוא, ואמר, ואיך יפקון ישראל מגלותא, והא כתיב באורייתא דטמירא תרי אלפי שנין מקמי דאתברי עלמא, דעל חד שבועה על חוביהון אית להון ליספל, בגין ההוא פרצה רבא דפרצו וחבו בההוא זכא קדישא. [מדת הדין שואלת את הקב"ה איך יגאלו ישראל מהגלות, והרי פרצו באותו חטא דמכירת יוסף?]

שבת תכפר על החטא

אמר ליה הקדוש ברוך הוא הכי הוא דינא, מיהו באורייתא קדישתא, אית לי מתנה טובה, ושבת שמה, וכד אינון נטרין לה, איהו קיימא בההוא אתר, לסגרא ההיא פרצה דפרצו. דההוא צדיקא שביעא ביה אחיד, וכדאי היא

שיכלה רגלא דתרמודאי מתוך הלב שלך

וזש"כ באור החיים הק' אליבא דרש"י, אל תאמר 'את עוברים ושבים תיקנת ואת עצמך לא תיקנת', וצריך שיכלה רגלא דתרמודאי מתוך לבך, אותו הרגל שהתרמוד הכריח אותך לחיות בדרכי הטבע, אותו תכלה עד סופו. עד שנזכה לפרסומא ניסא בשלימות.

השלמה-וישב

יום שישי כב כסליו תשפו

(מס' שיעור 42215671)

כד אנהו נטרין לה - מכירת יוסף ושמירת שבת << מזלזלין לקרות לאחיהם עבדים - מאמהות לאמהות בערבות שנים {ו'}

על מה שנאו את יוסף?

אי' בספה"ק ישמח משה עה"פ (לז, ח) ויוספו עוד שנאו אתו על חלמתיו ועל דבריו. בתחילה יוסף הביא את דיבתם, ולכן שנאו אותו על דבריו, ואח"כ כשמספר להם את החלומות היה אמור לומר ויוספו עוד שנאו אתו על חלמתיו, ולמה הוסיף ועל דבריו? הרי השנאה שנוספה כעת הייתה רק על החלומות ולא על הוצאת הדיבה?

המספר לשה"ר ראוי להשליכו לנחש

עוד צ"ע שכשיוסף הצדיק הגיע לדותן כתוב ויתנפלו אתו להמיתו, ובמדרש מבואר שחשבו להמיתו משום שהיה בעל לשון הרע, ובגמ' (ערכין טו:) כתוב שלשה"ר שקולה כנגד ג' עבירות חמורות, וכל המספר לשה"ר ראוי להשליכו לנחש, אם ישן הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון (קהלת יא), וממילא בקשו לפסוק עליו למיתה. כי לפני שהיו כללי ד' מיתות בית דין, היה די שיהיה כתוב 'חייב מיתה' כדי שיוכלו להמיתו. וקשה שאם באמת זו הייתה הסיבה, א"כ למה אמרו הנה בעל החלומות הלזה בא, היה להם לומר הנה בעל הדיבה הלזה בא?

שאינך ראוי למלוכה, ומה שאתה חולם כך הוא רק מהרהורא דלבא שאתה רוצה למלוך גם כשאינך ראוי לכך. בתחילה שנאוהו על הוצאת הדבה בשעתו, אבל דנו אותו לכף זכות שיש לו מהלך שבני השפחות הם חלק מהמשפחה. אך כששמעו את חלומותיו, הבינו שכלפי עצמו הוא מוציא אותם מהחשבון, אזי הוסיפו עוד שנוא אותו על חלומותיו ועל דבריו, ואמרו עליו 'הנה בעל החלומות הלזה בא', אם לפי החלומות הוא בן שביעי, איך הוא מוציא דבתינו רעה אצל אבינו, ולכן בקשו להמיתו על פגם לשה"ה.

לא תבערו אש מחלוקת ביום השבת

ולהבין פנימיות הדבר ע"פ דברי השלה"ק והמהר"ל שהזכרנו בשיעורים הקודמים שיוסף הצדיק הוא סוד **אָחָד** אות **א'** דאחד המאחד ומחבר בין **ח'** בני הגבירות לבין **ד'** בני השפחות. כי יוסף הוא אב, וכתוב ביה 'משם רועה אבן ישראל', אב ובן כחדא. א' אב, המחבר בין **ח'** לד'. ופגם מכירת יוסף היה הענין של הפירוד ושנאת חנם, ועדיין לא הוטהרנו מהפגם זה עד היום הזה. מ"מ יום השבת הוא תיקון נפלא לזה הפגם. כי זהו ענין לא **תִּבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** (שמות לה, ג), ופירש הזוה"ק שלא להבעיר אש הכעס והמחלוקת ביום השבת. עד שאנו זוכים לומר להקב"ה בפה מלא בכל שבת ושבת אַתָּה אָחָד וְשִׁמְךָ אָחָד וְנִמִּי כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גֹּי אָחָד.

שַׁבְּתָא מַחְזִיר אֶת הָא' שֶׁל אָחָד

וכמו שביאר הרה"ק מרוז"ן זי"ע שהתרגום פוחת אות **א'** מאחד, כי תרגום **אָחָד** הוא **חָד**, וכשמתרגם את **שַׁבָּת** אומר **שַׁבְּתָא** שמחזיר את הָא' של **אָחָד**, וזש"כ רָזָא דְשַׁבְּתָא אִיהִי שַׁבָּת דְּאֶתְאַחַדְתָּ בְּרָזָא דְאָחָד. כי בלשון הקודש היה צריך לומר 'אחד שבת' ושבת לא הייתה צריכה להחזיר את הָא' לאחד, אך כיון שבתרגום נפרד אות **א'** מא'חד, בא שבתא והוסיף לו רזא דאחד.

בגלות לא מדברים לשה"ק

וע"פ הקדמת השלה"ק מובן יותר כי בלשה"ק היינו כשואין אנו בגלות, אזי האחד מאוחד כשלעצמו, ע"י יוסף שהוא **א'** המאחד בין **ח'** לד' כנ"ל. אך כיון שמכרו את יוסף ויצאו לגלות ע"י חטא שנאת חנם, שם אין מדברים לשה"ק אלא בלשון תרגום, וממילא איבד ה'אחד' את אות **א'** שבו, נעשה מאחד - חד.

לְכַפֵּרָא עַל הָהוּא חוּבָא. [כדאי הוא שמירת שבת לכפר על חטא מכירת יוסף].

יכולה היא שבת שתרחם עלינו

וּמָנָא לָן דְּבִמְרָה אֶתְפַּקְדוּ. דְּכֻתִּיב (דברים ה) שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ, וְאָמַר מֶר, כַּאֲשֶׁר צִוָּה. בְּמֶרֶה. אָמַר לֹון קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִי אֶתּוֹן נְטָרִין לְהֵאֵי שְׁבִיעָאָה עִילָאָה, לִית רְשׁוֹ לְמַדַּת דִּינָא לְקִטְרָגָא בְּכוּ. הֵדָא הוּא דְּכֻתִּיב, (שמות טו) שָׁם שָׁם לֹו חֹק וּמִשְׁפָּט. וְעַל דָּא תְּנִינָן, יְכוּלָּה הִיא שַׁבָּת שְׁתַּרְחֵם עָלֵינוּ, וְיִקְבְּצֵנוּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִן גְּלוּתֵינוּ, וְאֶלְמָלִי שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתוֹן, מִיָּד נִגְאָלִים'.

יוסף הוא השביעי מבני הגבירות

וביאר ה'ישמח משה' שיוסף הצדיק הוא הבן השביעי כשנחשב רק את בני הגבירות בלבד, ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון בני לאה, ויוסף בן רחל הוא השביעי. ולכן נקרא יוסף 'שביעי', ושמירת השבת שהוא יום השביעי, מתקן את מכירת יוסף שהיה בן השביעי.

ויוספו עוד שנא אתו על הסתירה בין חלמתי לדבריו

אבל כשנמנה את השבטים הבכור כבכורתו יחד עם בני בלהה וזלפה, הרי יוסף הוא הבן הי"א ולא הבן השביעי. והענין הוא כי נודע שספירת המלכות היא המדה השביעית מחסד עד מלכות, אימתי שייכת המלוכה ליוסף רק כשהוא השביעי שבבנים. ומכיון שהוא רואה בחלום כי לו יאתה המלוכה, נמצא שלפי **'חלומותיו'** הוא השביעי, וזה סותר את **'דבריו'** שהיה טוען שבני בלהה ובני זלפה הם בני נשי אביו, והוציא עליהם דבה על שהוא קורא להם עבדים. ממה נפשך אם הוא מוכיח אותם שאינם בני שפחות אלא אמותם נשי יעקב ממש, הרי שהוא הבן הי"א במשפחה ולא הבן השביעי. ולכן הוסיפו עוד שנוא אותו על הסתירה של 'על חלומותיו ועל דבריו', אילו היה מסכים עם דבריהם לזלזל בבני השפחות, הרי שהוא הבן השביעי ומגיע לו המלוכה, אזי חלומותיו צודקים ואמיתיים. כי המלכות שייכת לשביעי.

אתה שביעי או אחד עשרה?!

אך ההלכה היא שבמדה שאדם מודד מודדין לו. אם אנחנו החשבנו אותך לשביעי, הרי אתה לא החשבת את עצמך אלא לבן האחד עשר, וא"כ מודדים איתך

חשש טלטול של הנעליים

בשיעור דשבע שעבר בעש"ק פרשת וישלח הזכרנו את דברי שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' לא ולב) וזלה"ק 'ובצרפת ראיתי גיבורים בתורה הולכים בשבת יחף'. וכן באור זרוע (ח"ב הל' שבת פד) 'ובצרפת ראיתי גבורים הולכים בשבת יחפים', והובא בדרכי משה (או"ח שא"ח) 'וכן נוהגים גדולי צרפת'. וכתב מהר"ם מרוטנבורג 'ואין נכון לעשות כן, כדאמר בערבי פסחים' שם מבואר באריכות שאין ללכת בלי נעליים, ולעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקנה מנעלים לרגליו. ואיך הלכו 'גיבורים בתורה' יחף בשבת. והזכרנו את דברי ה'יפה ללב' שביאר שנהגו כן מחמת חשש הוצאה, שמא תיכנס איזה אבן קטנה לתוך הנעל ויעבירוהו ד' אמות בר"ה. כמו שיש תלמידי בריסק שבשבת לא לובשים טלית ברה"ר מחשש שיטה אחת בראשונים שהתכלת מעכבת את הלבן ונמצא שאין בזה קיום מצות ציצית בלי תכלת, וא"כ חוטי הלבן נחשבים כמשא ברשות הרבים. וכל לבבות דורש ה'.

לא מסתבר שזה מחשש טלטול

אך הג"מ רבי עובדיה יוסף צוק"ל כתב ב'ביע אומר' אריכות גדולה של שני דפים כנגד דברי ה'יפה ללב' הנ"ל, לא מסתבר שזה היה טעמם מחשש הוצאה. ובאמת שמהר"ם מרוטנבורג סתם ולא פירש טעמם. אך אעפ"כ הגיע המנהג הזה עד לדברי הרמ"א שראה מקום להזהיר שלא לנהוג כן. בסי' ש"א סעיף ט"ז.

ביום שלישי לבריאה - הארץ מרדה בהשי"ת

ועתה נבא לבאר הענין ע"פ פרשת השבוע. אי' בספה"ק 'פלא הרימון' להקדמון הג"מ רבי בצלאל מקוברין צוק"ל, [לפני יותר משלוש מאות שנה, בעל 'עמודיה שבעה', 'קרבן שבת', ועוד ספרי דרוש] כי נודע שביום שלישי לבריאת העולם מרדה הארץ בהשי"ת ולא הוציאה טעם העץ כטעם הפרי כאשר צוה אותה השי"ת.

זה נחשב כגניבה

וכתוצאה מזה חטא אדם בעץ הדעת. [בעבודת ישראל ביאר שביקשה האשה ללמד סגוריה על הארץ, שגם היא לא שמעה בקול ה'] וכמו שביאר החת"ס זי"ע כי הקב"ה הכניס כח בכדור הארץ להוציא עצי פרי כטעם הפרי, וכיון שהוציאה עצים בלי טעם הפרי, נשאר בה כח מבוזבז. והרי זה נחשב כגניבה, כי ראובן הנותן מאה דולר לשמעון כדי שיתנהו ללוי, והשאיר עשר דולר בכיסו ונתן

השבת סוגרת את פירצת מכירת יוסף

אך כשאנו שומרים שבת בגלות, ובשפת הגלות שהיא לשון התרגום נקרא השבת 'שבתא', בכך השבת מחזירה אות א' לאחד. וזהו לשון הזוה"ק שהשבת עומד בפרצה דמכירת יוסף, כי מכירת יוסף פרץ בא' דאחד, ובא שבתא והשלימה אות א' דאחד. כי כששובתים מל"ט מלאכות בטלים הקנאה ותחרות והמחלוקת. וכאילו כל מלאכתך עשויה, אם השכן החליף לריצוף מפואר, יש גם לי, ואם השכן השני סיים ש"ס בבלי וירושלמי, גם אני מלאכתי עשויה אף ברוחניות. אם לשכן השלישי יש כתונת פסים, גם לי יש. כי כאילו כל מלאכתי עשויה מכל הבחינות שבעולם וממילא אין סיבה לפירוד לבבות.

יעקב ובניו ינוחו משנאה ותחרות

וזה שאמרו בשבת במנחה **אָתָּה אָחָד**, ואם יש חסרון בלשון תרגום שאומרים רק 'חד', יש תקנה ע"י **וְשִׁמְךָ אָחָד** הוא השבת קודש, מאי שבת, שמא דקוב"ה, שבת'א מחזיר אות א' דאחד. וממילא ומי כְּעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל גו' **אָחָד בְּאַרְץ, וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָנוּחוּ** בו' מקנאה ושנאה ותחרות.

היום השביעי מתקן את הצדיק השביעי

וזש"כ בזוהר חדש (פרשת וישב) שמדת הדין טוענת על מכירת יוסף, איך יזכו להגאל והרי לא תוקן הפגם הזה, אמר לה הקב"ה ששמירת השבת מתקנת את מכירת יוסף. **אָמַר לִיה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָכִי הוּא דִּינָא, מִיהוּ בְּאוֹרֵייתָא קְדִישָׁתָא, אֵית לִי מִתְנָה טוֹבָה, וְשַׁבָּת שְׁמָה, וְכֵד אֵינוֹן נְטָרִין לָהּ, אִיהוּ קְיִימָא בְּהוּא אַתָּה, לְסִגְרָא הָהִיא פְּרָצָה דְּפָרְצוּ. דִּהוּא צְדִיקָא שְׁבִיעָא בְּהָ אַחִיד, וְכֵדֵאִי הִיא לְכַפְרָא עַל הָהוּא חוּבָא, מְכִיּוֹן שְׁלִפִי חֲלוּמוֹתָיו יוֹסֵף נִקְרָא בֶן שְׁבִיעִי, וּשְׁנִיהֶם אִמְתָּה, הוּא נִחְשָׁב בֶּן י"א וְגַם בֶּן שְׁבִיעִי, וְע"י שְׁמִירַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתְקַנִּים אֶת פִּגְמֵי מִכִּירְתוֹ בְּשִׁלְיֻמוֹת. וְכַמּוּבֵן שֶׁהַכוּוֹנֶה לְשִׁמּוֹר אֶת הַשְּׁבִיעִי גַם מִכָּל שְׁנָאָה וְתַחֲרוּת, וּמִכָּל אַחִיזַת עֵץ הַדַּעַת. וְע"י זֶה מִתְקַנִּים אֶת פִּגְמֵי מִכִּירַת יוֹסֵף.**

שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת - א' יעקב וא' יוסף

ה'ישמח משה' מוסיף לבאר המשך הזוה"ח שם 'וְעַל דָּא תְּנִינָן, יְכוּלָּהּ הִיא שַׁבָּת שְׁתַּרְחִם עָלֵינוּ, וְיִקְבְּצֵנוּ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִן גְּלוּתֵינוּ, וְאֶלְמָלִי שְׁמָרוּ יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן, מִיָּד נִגָּאֲלִים'. שבת אחת בבחינת יעקב, ושבת אחת בבחינת יוסף. עי"ש.

למה למכור את כל מה שיש לו?

ובזה מצאנו טוב טעם למשארז"ל (שבת קכט.) ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, דכיון שההפסק הוא בכדי להפסיק בין הקללה על כן ימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים להפסיק, וזה שמברכין על מנעלים שעשה לי כל צרכי, כי זהו כל צרכיו, לחפץ בברכה ולהפסיק הקללה. ובזה מצאנו ראינו כפשוטו טוב טעם ביום הקדוש יום הכפורים נאסר בנעילת מנעל, כי נתקדשה הארץ בקדושת היום ויוצאת אז מן הקללה לברכה, ותבין ביום המקווה לישועה יום שנולד בן דוד [ט' אב], נאסר בנעילת מנעל, להורות שעל ידי משיח בן דוד תצא האדמה מקללתה לברכה, והמתברך בארץ, יתברך באלקי אמן.

נעל ר"ת נ'חש ע'פר ל'חמו

וכן רמזו המקובלים כי חנוך תפר **נעל** ר"ת נחש עפר לחמו, כי עצתו של הנחש היה שקוע בפגם האדמה, וכדי להנצל מאותו פגם לובשים **נעליים**. עד כדי כך שחנוך לאחר שלקח אותו אלקים נתהפך למלאך עליון, בעולם אחד נקרא בשם 'מטטרון' ובעולם אחד נקרא בשם 'סנדלפון'. והוא ע"ש הסנדל שתפר וחידש בעולם.

חטא עץ הדעת היה כלול מג' עוונות

וכתב עוד ב'פלא הרימון' (אופן ט"ז) כי הנה נודע שחטא עץ הדעת היה כלול מג' עוונות, ע"ז אדה"ר מין היה, ג"ע ענין הנחש וחווה, שפ"ד שעל ידו באה מיתתה לעולם. עד שבא אע"ה ותיקן שליש דעבודה זרה, יצחק אבינו ע"ה מסר נפשו לה' ותיקן שליש דשפ"ד, יעקב אבינו ע"ה תיקן שליש דג"ע, הוא הצדיק הטהור ביותר בעולם, בן פ"ד היה ואומר על בכורו 'כוחי וראשית אוני'. ואחריו בא יוסף הצדיק, ע"פ קבלה הוא אותו ענין של חנוך, וכשנולד יוסף בבית יעקב השבטים הרגישו ששוב אין צריך לנעול נעליים. ולא ידעו מי גרם לזה. אך לפתע הם הרגישו שהמקום הוא **אדמת קודש** ואין צורך במנעלים. כמו שביוה"כ אין צורך בנעליים, שֶׁל נְעָלָיָה מַעַל רַגְלָיָהּ, ולכן כולם פשטו נעליים. ולא ידעו שיוסף הצדיק שופריה מעין שופריה דיעקב דשופריה מעין שופריה דאדם קדמאה קודם החטא.

למה הם הלכו לקנות נעליים אחרי מכירת יוסף?

וזה מה שנאמר בהפטרות פרשת וישב (עמוס ב',ו) על שֶׁלֹּא־שָׁעִי יִשְׂרָאֵל וְעַל אֲרֻכָּה לֹא אֶשְׁיָבָנָה עַל מִכְרָם

ללוי רק תשעים דולר, הרי הוא גנב. כך הארץ השאירה לעצמה את כח הטעם שהיתה צריכה לתת בעצים.

גיבל את גוף האדם מהכח הגנוב שבאדמה

וביום שישי כשהקב"ה גיבל את גוף האדם מן האדמה, היה 'כח אחר מעורב בו', אותו הכח הגנוב נכנס בגופו של האדם, והכניס בו אפשרות לאכול מעץ הדעת, שהוזהר שלא לאכול ולא להנות ממנו.

הנעליים נועדו להגן מהכח הרע שבאדמה

וכתבו המקובלים [אגרא דפרקא, בני יששכר ועוד] כי מאותה שעה שפגמה הארץ, נפגם העפר והאדמה ולזאת מוכרח שאדם ילבש נעליים לרגליו, אילו ילך יחף ישפיע עליו המשיכות הארציות שיש באדמה. וכן מבואר בזוה"ק שצריך נעל של עור כדי לשמור על הרגליים שלא יתקשרו עם כוחות הרע שבאדמה. [ועי' ביאור ארוך בזה בשיעורי סידור התפילה בביאור ברכת 'שעשה לי כל צרכי'].

בבית המקדש הולכים יחף

מלבד בבית המקדש שהוא מקום קדוש, שם הולכים יחף, כי אדמת קודש הוא. וכן ביוה"כ שכל העולם מזדכך ונטהר, חולצין נעליים, שכבר אין צריך שמירה מכוחות הרע.

חנוך היה הראשון שתפר מנעלים

עוד מבואר בספרי קבלה שאדה"ר וקין והבל ושת לא לבשו נעליים, והצדיק הראשון שתפר מנעלים היה חנוך, ועל כל תפירה ותפירה אמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה. כי לאחר שראה את הקליפה שיש באדמת הארץ, עמד ותיקן חציצה ע"י כח המנעלים, ועי"ז יהיה יחוד קוב"ה ושכינתיה.

הפסק בין הרגל לאדמה

וז"ל אגרא דפרקא (סי' דש) 'הרב מהר"מ חאגיז בספרו משנת חכמים מביא בשם חכמי הרמז, דענין לבישת המנעלים הוא כדי שלא יגע בשרו על האדמה כי בחטאו של האדם נתקללה, על כן עושין הפסק בין הרגל לאדמה, וכתב דבעבור זה במקום אדמת קדש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל ברוך, יש לילך יחף, וזהו של נעליך כו' כי המקום וכו' אדמת קדש הוא, עכ"ד:

אחר מכירת יוסף - חזרה הזוהמא

מתי הבינו שהמצב אינו כמו שהם חשבו? לאחר מכירת יוסף. הם חשבו שהוציאו מהבית את זוהמת עץ הדעת, והנה אחר שיוסף יצא מהבית הזוהמא חזרה. ולכן הם מיד הלכו לקנות נעליים לשמור רגליהם מכל זוהמא.

למה חנוך היה תופר מנעלים?

הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא זי"ע כתב כן בספה"ק 'מאיר עיני חכמים' עה"פ הנ"ל על שְלֵשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אֲרֻבָּעָה לֹא אֲשִׁיכְנוּ עַל מִכְרָם בְּכֶסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בְּעֶבְרִי נְעָלִים, כי כאשר מכרו את יוסף הצדיק נתפרדה החבילה, ונסתלקה השכינה מאצלם, וממילא המקום כבר לא היה אדמת קודש, לכן קנו להם נעליים. וכמו שחנוך תיקן שהיה תופר מנעלים (מדרש תלפיות ערך חנוך), כי לאחר החטא צריך שמירה לרגלים.

'בשבת הולכים יחיפים'

עכשיו שזכינו לדברי הזוהר חדש שע"י שמירת שבת מתקנים את הפגם דמכירת יוסף, מובן מש"כ בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' לא ולב) ובספר אור זרוע (ח"ב הל' שבת פד) 'ובצרפת ראיתי גבורים בתורה הולכים בשבת יחיפים', והובא בדרכי משה (או"ח שא"י) 'וכן נוהגים גדולי צרפת' כדי להורות שאין לעולם את זוהמת עץ הדעת בשבת קודש.

למה ישראל יחיפי רגליים ביוה"כ?

כמו שכולנו עושים ביוה"כ שחולצין נעליים, וכמ"ש בטור (או"ח תרו) 'שלא נמצא חטא בישראל ביום הכפורים ואומר [השטן]: רבון העולם יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת מה מלאכי השרת יחיפי רגל אף ישראל יחיפי רגל' כי ביוה"כ אין מחלוקת בין ישראל, הכל מוחלין זה לזה, וככתוב בשו"ע. ומכיון שאין פגם מכירת יוסף שולט ביוה"כ, חולצין כל ישראל נעליהם, כי כל ישראל שבים בתשובה על שנאת חנם ביום זה.

בשבת יש אחדות

ובמובן מסויים יש בכל שבת קודש בחינה זאת ומי פְּעֻמָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ, שמבואר בזוה"ק שזה מה שכתוב בפירצה של מכירת יוסף, ונמצא שמה שפרץ בנו מכירת יוסף שלזה הטעם הוצרכו ללבוש נעליים, כנגד זה בא השבת קודש ואומרת 'חלצו נעליכם'.

בְּכֶסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בְּעֶבְרִי נְעָלִים. עה"פ (לז,כח) וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לַיִּשְׁמָעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף כְּתוּב בְּתֵרֶגֶם יוֹנָתָן וַיְבִינּוּ יֵת יוֹסֵף לַעֲרַבָאִין בְּעֶשְׂרִין מַעֲיָן דְּכֶסֶף וַיְבִינּוּ מִנְהוֹן סַנְדְּלִין, וכן בפרקי דרבי אליעזר (פל"ח) וּמְכָרוּ אוֹתוֹ לַיִּשְׁמָעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נָטַל שְׁנֵי כֶסֶפִּים לְקָנוֹת מְנַעְלִים בְּרַגְלֵיהֶם. אחרי מכירת יוסף הם הלכו לקנות נעליים. מדוע?

נעליים - לשמירת הרגלים מטומאת הארץ

כי כל עוד שיוסף היה חלק ממשפחת יעקב הם לא לבשו נעליים, כי לא היה צורך בזה. כיון שיוסף נמכר בין אנשים טמאים ושפלים, הרגישו השבטים הקדושים בעצמם ירידה גדולה מקדושתם, ותיכף שבו בתשובה על כך, וכבר לא הייתה דרך לתקן את הדבר שיוסף כבר נמכר, בעצה עמוקה של אותו זמן. אך כיון שהרגישו זוהמא קנו תיכף נעליים לשמור על רגליהם מטומאת הארץ. וכ"כ ב'פלא הרימון', 'אטו בבת אחת נתקלקלו כל נעליהם של שבטי ישראל', עד שהוצרכו כולם לקנות נעליים חדשות אחר מכירת יוסף? אלא כאמור שבזכות יוסף לא היה צורך בנעליים כלל.

בחטא עץ הדעת נכלל גם עון לשה"ר

יתירה מזאת מבואר בזוה"ק שהם היו חושבים שיוסף הצדיק הוא זוהמא דאדה"ר, כי בחטא עץ הדעת היו כלולים ג' עבירות חמורות ע"ז ג"ע שפ"ד, אברהם תיקן שליש יצחק תיקן שליש ויעקב תיקן שליש. אך לבד מזאת נכלל גם עון לשון הרע באותו חטא, כי הנחש דיבר לשה"ר כלפי מעלה 'מן העץ אכל וברא עולמו', כשהאחים שמעו שיוסף מוציא עליהם דיבה, סברו שהוא הוא הפסולת של אותו חטא, וע"י מכירתו יתוקן החטא בתכלית השלימות.

זה היה לשה"ר לתועלת

כלומר שעלה על דעתם שאדרבה, רק בגלל יוסף אי אפשר ללכת יחף, שעדיין יש זוהמת החטא בעולם, וחשבו שלאחר מכירתו כבר יושלם התיקון בשלימות. אבל ההיפך היה האמת, כי לא היה לדבריו דין לשה"ר כלל, לפי פסקי רבינו החפץ חיים זי"ע היה זה לשה"ר לתועלת, והוא הביא את הדבר לפני אביו כדי שהוא יתקן את מה שהם קראו עבדים לבני השפחות, שנכלל בזה הטעות כאילו הייתה ליעקב איזו זוהמא ח"ו כמבואר בשיעורים הקודמים, ונמצא שיוסף תבע את כבוד אביו.

אין ענין בנעליים מיוחדות לכבוד שבת

א"כ מדוע מבואר בירושלמי שאין צריך להחליף נעליים לכבוד שבת? וע"פ האמור נחא כי זלזול הוא בשבת אם יקנה נעליים לכבוד שבת, מה ענין נעליים אצל שבת, והרי שבת מכפר על פגם עץ הדעת, ועל חטא מכירת יוסף, וכעדותו של האור זרוע על גיבורים בתורה שבשבת היו הולכין יחף. אם עדיין אין אתה במדרגה כזאת, עכ"פ אל תכין לך נעליים מיוחדות לכבוד שבת, כי זה תרתי דסתרי. אם יום השבת התקדש, ויש עדיין בלב סכסוך עם איזה יהודי בעולם, אנעל את נעלי ימות החול, אך לכבוד שבת אין ענין בנעליים מיוחדות. איננו מדברים למעשה, כי בוודאי יש יהודים חשובים שיש להם נעליים מיוחדות לכבוד שבת.

לצחצה נעליים לכבוד שבת

כ"ק מהר"א מבעלזא זי"ע לא החליף נעליים לכבוד שבת. והרה"ק ממונקאטש זי"ע האריך בענין זה. ומ"מ אם לא החליפו נעליים לכבוד שבת, מצחצחין הנעליים לכבוד שבת. כמ"ש באוהב ישראל להרה"ק מאפטא זי"ע ענין בזה. מדוע אין מצחצחים את הכובע לכבוד שבת אלא מחליפים? מאי ההבדל בין הכובע לנעליים? שום בגד לא מצחצחים, את כולם מחליפים, רק את הנעליים מצחצחים. הלא דבר הוא!

מתי כבר תתבטל המחלוקת מן העולם

אלא שבשעה שמצחצח נעליים יתבונן עד מתי אני עדיין צריך נעליים, אימתי יתבטל כבר מחלוקת מן העולם ויהיה שלום בין כל לב ישראל, לא ישאר זכר ממכירת יוסף וכבר לא נצטרך לנעליים כלל.

ובאמור בתיקוני זהר 'של נעליך מעל רגליך דא שבת', ולכן אי אפשר לכלול 'נעליים' מיוחדות לשבת.

***

בענין בלהה וזלפה

ע"כ דברנו לכבוד שבת קודש. ועתה ברצוננו להשלים את הנושא שעסקנו בו כל השבוע בענין בלהה וזלפה, ע"פ ענין ששמעתי ממו"ר הגה"ח רבי משה וואלפסאן צוק"ל. [סיום הדברים שמעתי ממנו].

אמהות וגבעות

בפיוט של יום א' דחג הסוכות לפני קדושה, מדבר רבי אלעזר הקליר איך ארבעת המינים מכוונים כנגד האבות

יש מחלוקת מי יקבל שישי

ומדוע אנחנו כן לובשים בשבת נעליים? כי עדיין יש מחלוקת מי יקבל שישי או מפטיר... כשתהיה שלימות של אהבת ישראל, כולנו נחיה עם 'מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ', בשבת דאתחאדת ברזא דאחד, ממילא בשבת לא יהיה צורך בנעליים. וכמובן שזה לא יהיה עינוי כלל, כמו בביהמ"ק שהלכו יחפים וללא שום עינוי וצער.

מכירת יוסף עדיין לא תוקנה בשלימות

אי' בתיקוני זהר (בסוף תיקון מ"ח), 'של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא - דא **שבת**'. וכמנהג החכמים (ב"י או"ח שיז) 'מנעל של תלמידי חכמים שקושרין בחוזק רצועות מנעליהם ולומדים בלילות ואינם חולצים מנעליהם... כי אם משבת לשבת' אבל בשבת היו חולצים את נעליהם 'גיבורים בתורה שהולכין בשבת יחף'. כי על שבת מבואר בתיקוני זהר 'של נעליך'. ומה שכתב שאין נכון לעשות כן, כי לצערינו עוד לא זכינו למדרגה זאת. אמנם בזוה"ק כתוב הבטחה שע"י שמירת שבת מתקנים פגם מכירת יוסף, ומה שעדיין לא זכינו לזה, משום שעוד לא באנו לתיקון מכירת יוסף בשלימות.

מחליפים נעליים לכבוד שבת?

מדי דברי בו האיר ה' עיני לומר בדרך אפשר שגם לאנשים כערכינו יש מעין דמעין ממדרגת אותם גיבורים בתורה, כי אי' בשו"ע (או"ח רסב) שישתדל שיהיה לו בגדים נאים לשבת. והוסיף המ"ב שטוב שלא ילבש בשבת מכל מה שלבש בחול, אפילו חלוק. ועם כל זאת כתוב בפוסקים שאי' בירושלמי (שבת ו,ב) בסוגיית סנדל המסומר לאו אוֹרְחִיהָ דְּבֵר נִשְׂא מִיָּהוּי לִיה תִּרְיָן סַנְדָּלִין, חָד לַחֹלָא וְחָד לְשׁוֹבָתָא. הרי להדיא בירושלמי שאין להחליף נעליים לכבוד שבת. וכן מפורש שם בכל מפרשי הירושלמי ומובא בפוסקים כאן בהלכות שבת סי' רס"ב. ואפילו האריז"ל שהיה מדקדק שלא ללבוש בשבת שום דבר שלבש בחול - לא החליף מנעליו.

הגרב הימנית הייתה של ימות החול...

פעם אחת בשבת קודש אמר הרה"ק רבי פינחס'ל קאריצער זי"ע לביתו שחסרה לו הרגשת קדושת שבת ברגל ימין, כי הפוזמקאות לא הוחלפו שתייהן, הגרב הימנית הייתה של ימות החול...

אבל 'ונתתי אותה לכם מורשה' היא נתינת א"י בשלימות בלי יציאה לגלות. א"כ מדוע אין אנו שותין ו' כוסות כנגד ו' לשונות של גאולה? וכל אחד הוא ענין בפני עצמו, והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, כנגד היציאה מקושי השעבוד, והצלתי אתכם מעבודתם בחודש תשרי בטלה עבודה מאבותינו לגמרי. וגאלתי בפסח, ולקחתי זה מתן תורה, והבאתי כשנכנסו עם יהושע לארץ ישראל, ונתתי אותה לכם מורשה במהרה בימינו כשביא משיח צדקינו ותהא גאולה שלימה שאין אחריה גלות. ועל ארבעה ראשונים תקנו לנו רבותינו ארבעה כוסות, שכבר עברו ישראל ד' מדרגות אלה של גאולה, אבל עם השנים האחרונים לא היה קשר של קיימא עד לעתיד לבא. שאז יזכו לשלימות ד' והבאתי 'ונתתי'. 'ואולי שלעתיד לבא נשתה בליל פסח ששה כוסות, ונשתה עוד שני כוסות כנגד ב' גאולות הנ"ל הנוספות'.

המהר"ל ז"ע שתה כוס חמישית

בימי התנאים ואמוראים כבר היו כאלה ששתו כוס חמישי, כנגד 'והבאתי', כי אע"פ שגלו מא"י הרי כבר נתקיים 'והבאתי' לארץ ישראל, ולכן אם ירצה לשתות כוס חמישי עם הלל הגדול שפיר דמי, וכן נהג רבינו המהר"ל ז"ע, וחילק את נוסח ההלל בכוס רביעי וחמישי. אבל 'ונתתי' עדיין לא נתקיים, ולכן לא שמענו מעולם מי ששותה כוס שישי, אך לעתיד לבא כן ישתו ד' כוסות. כ"כ מרן החת"ס במהדורת רבי יוסף נפתלי, פרשת וארא.

באחרית הימים ישתו גם נגד בלהה וזלפה

והוסיף מו"ר רבי משה זצוק"ל שלאחר שלמדנו במכילתא דשתיית ד' כוסות כנגד ד' אמהות שרה רבקה רחל ולאה, כיון שיוסף הצדיק טוען שיש עוד שתי אמהות בלהה וזלפה, נמצא שבאמת היה צריך לשתות ו' כוסות. אמנם מו"ר רבי משה לא ביאר מדוע רק באחרית הימים ישתו כנגד בלהה וזלפה, וכנגד שרה רבקה רחל ולאה שותים כבר בימינו.

זכות אמהות לא תמה

ולהשלים הביאור נזכיר את דברי השפת אמת (פסח תרמ"ב) שכתב חידוש נפלא, שאע"פ שבגמ' שבת (נה) יש דעה שתמה זכות אבות, אבל הוא מוכיח שזכות אמהות לא תמה. שהרי האמהות יותר רחמניות מהאבות. וכמ"ש בגמ' (מגילה יד:) 'ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנביא איהו? - אמרי בי רב משמיה דרב, חולדה קרובת ירמיה

והאמהות, בלולב אחד, ואתרוג אחד, ל"י אחד, ושמו אחד. בְּעֶרְבוֹת שְׁתֵּימִים, בְּאִמָּהוֹת שְׁתֵּימִים. בְּעֶבְרוֹת שְׁלֹשָׁה, בְּאָבוֹת שְׁלֹשָׁה, כְּמִקְדִּישֵׁי שְׁלֹשָׁה. בְּאִגְדוֹת אֲרָבֶּעַ, בְּגִבְעוֹת אֲרָבֶּעַ, כְּחִיּוֹת אֲרָבֶּעַ, וּכְנָפִים אֲרָבֶּעַ. והקשה המפרש רבי וואלף היינדהיים, במחזור רעדלהיים הישן. והרי ההדסים שלשה כנגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב, ואגודות ארבע כנגד ד' אמהות, כגבעות ארבע, כמאמרם ז"ל הרים אלו האבות וגבעות אלו האמהות. וא"כ מהו בְּעֶרְבוֹת שְׁתֵּימִים, בְּאִמָּהוֹת שְׁתֵּימִים, הרי כבר נמנו ד' בְּגִבְעוֹת אֲרָבֶּעַ, איזה שתי אימהות נוספות יש לנו?

האמהות בלהה וזלפה מכוונות כנגד הערבות

וכתב שהוא חיפש במחזורים ישנים וראה שזה טעות סופה, וצריך לנקד אות א' בפתח ולא בחיריק, כזה בְּאִמָּהוֹת ואלו הן בלהה וזלפה, ולכן הן כנגד הערבות כי השבטים מזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים.

בלהה וזלפה אינן זקוקות לזכותו של יעקב

וכמאמרו דהרה"ק משינעווא זי"ע שמכיון שהשבטים זלזלו בבני השפחות, לכן יעקב אבינו כיבד אותן יותר מכולם, ויָשָׁם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן רִאשֹׁנָה (לג,ב), כי הוא הבין שאינם זקוקים לזכותו של יעקב, כיון שיש להם לב נשבר ונדכא, והאלקים יבקש את נרדף, לכן הן יכולות לעמוד כנגד עשו בלי שום פחד. והוא עָבַר לְפָנֵיהֶם היינו רק לפני רחל ולאה, אבל לא לפני בלהה וזלפה ובניהן, שאינן זקוקות לזכותו של יעקב.

אמהות שהם בְּאִמָּהוֹת

ונמצא שיש לנו אִגְדוֹת אֲרָבֶּעַ, בְּגִבְעוֹת אֲרָבֶּעַ, דהיינו כנגד ארבע אמהות שרה רבקה רחל ולאה, וכנגד בלהה וזלפה יש לנו עֶרְבוֹת שְׁתֵּימִים, בְּאִמָּהוֹת שְׁתֵּימִים. ולדעת יוסף הצדיק האמהות הם בְּאִמָּהוֹת.

לעתיד לבא - ישתו בליל פסח שש כוסות

וכתב החת"ס זי"ע בפרשת וארא, גילוי נפלא בסוד ה' ליראיו, כידוע שבלייל פסח יש ד' כוסות כנגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, וא"י במכילתא שג' מצוות כנגד ג' אבות אברהם יצחק ויעקב, וד' כוסות כנגד ד' אמהות שרה רבקה רחל ולאה. והקשה החת"ס והרי יש ששה לשונות של גאולה: והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי והבאתי אתכם אל הארץ, ונתתי אותה לכם מורשה. והרי הם שתי מתנות נפרדות, כי 'והבאתי' משמע שיבואו לארץ אך עדיין שייך שיגלו ויצאו מא"י,

זכות בלהה וזלפה לא תמה לעולם

עפ"ז ביאר 'בְּאֶרְחַ צְדָקָה אֶהְיֶה לָּךְ זֶה אֲבִירָהּ שְׁמִדָּתוֹ חֶסֶד, בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מְשַׁפֵּט זֶה יִצְחָק מִרְכָּבָה לְמִדַּת הַדִּין, לְהִנָּחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ זֶה יַעֲקֹב אֲבִינוּ, כִּמְ"שׁ וְאוֹהֵב אֶת יַעֲקֹב, וְאַצְרִיתֵיהֶם אֲמַלֵּא אֵלָיו כָּל הָאֲמָהוּת. וְזֶשׁ"כ שְׁבַע יְפֹל צְדִיק וְקָם, 'כִּי אֲפִילוֹ אִם יִפְּלוּ שְׁבַע פְּעָמִים שִׂיאֲכֻלוֹ זְכוּת שְׁלֹשָׁה אֲבוֹת וְאַרְבַּע אֲמָהוּת, וְקָם - בְּזֻכּוֹת שְׁתֵּי אֲמָהוּת הַנּוֹתָרוֹת שֶׁהֵן בְּלָהָה וְזֹלְפָה'. וְהִבִּיא רֵאִיָּה מְדַבְּרִי הַזֶּה"ק שֶׁזְּכוּת בְּלָהָה וְזֹלְפָה לֹא יִכְלָה לַעֲוֹלָם. וְכַדְבָּרִי הַרְה"ק מִשִּׁנְאוֹעַ זִי"ע הַנ"ל שְׁדוּקָא בְּגַלְל שְׁזֻלְזֻלוֹ בְּהֵן, זְכוּ יוֹתֵר מִשָּׂאֵר אֲמָהוּת. וְגַם מִתְנָה זֹאת נִשְׁאֵרֶת לְנֶחֱץ שֶׁלֹא תִתּוֹם זְכוּתוֹ לַעֲוֹלָם.

זכות הבזיונות - לא תמה

ועפ"ז מבוארים דברי השפ"א בפסח שאע"פ שזכות אבות תמה, זכות אמהות לא תמה, והקשינו מדברי רש"י שגם זכות אמהות תמה עם זכות אבות. כי גם אם זכות ד' אמהות תמה, אבל זכות בלהה וזלפה לא תמה. כיון שסבלו בזיונות בהאי עלמא.

י"ט ברכות - נגד האבות והאמהות והשבטים

כתב הרה"ק רבי פינחס קאריצער זי"ע שמספר תשע עשרה ברכות שבתפילה הם כנגד אבותינו ואמותינו, ג' ראשונות כנגד אברהם יצחק ויעקב, עוד ד' כנגד שרה רבקה רחל ולאה. ועוד י"ב כנגד י"ב שבטי י"ה, הרי י"ט. ובשבת קודש עולים לעולם יותר גבוה, לכן מכוונים רק כנגד אבות ואמהות, ז' ברכות בלבד. ובראש השנה מברכים תשע ברכות גם כנגד בלהה וזלפה.

להרבות זכויות ביום דין

הרי שיש בחינה גבוהה שמתפללים גם כנגד בלהה וזלפה, ודווקא בראש השנה כשאנו רוצים לעורר זכות אבות ואמהות, ויש מציאות של הִתְקַדְּשׁוּ וְהִתְקַדְּשׁוּ תְּמוּטָנָה, וצריך להמשיך וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמּוּשׁ, כדברי השפ"א והשפ"א שזכות אמהות לא תמה, היינו זכות בלהה וזלפה, ולכן בוודאי יש להוסיף ב' תפילות כנגדן ביום דין.

הכוסות של בלהה וזלפה - רק לעת"ל

ועפ"ז צדקו דברי החת"ס שלעתיד לבא ישתו ו' כוסות, עם פירוש של רבי משה שהכוונה גם לשתי כוסות דאמהות בלהה וזלפה. כי אז - דייקא המה יהיו לנו

היתה, ולא הוה מקפיד עליה. ויאשיה גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה? אמרי דבי רבי שילא, מפני שהנשים רחמניות הן. בתקופת ירמיה שלחו חכמי ישראל לשאול בנבואה את חולדה ולא את ירמיה, כי נשים רחמניות הן. ודרכה יוכלו לקבל את הנבואה בהמתקה.

בקפיצה מנתק את שתי הרגליים

וכתב השפ"א ע"פ מש"כ בשיר השירים (ב,ח) מְדַלֵּג עַל הָהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת, וּבְלִיקוּטֵי תוֹרָה לְבַעַל הַתְּנִיָּא זִי"ע כְּתָב שֶׁמְקַפֵּץ הִיא דְּרָגָה יְתִירָה עַל מְדַלֵּג, כִּי הַדִּילּוּג הוּא בְּרָגֵל אַחַת וּבְקַפִּיצָה אֵינוֹ מִחוּבֵר כָּלֵל לְקִרְקַע בְּשְׁתֵּי רַגְלָיו. קַפִּיצָה הוּא נִיתוּק גְּמוּר מִהַקְרָקַע.

מקפץ על הגבעות להיגאל מגלות דידן

וכתב השפ"א שביציאת מצרים היה רק מדרגת מְדַלֵּג עַל הָהָרִים בְּזֻכּוֹת הָאֲבוֹת הַקְּדוּשׁוֹת יִצְחָנוּ מִמִּצְרַיִם לְפָנֵי הַזְּמָן. וְעַדִּיין נִשְׁאָרָה לָנוּ הַבְּטָחַת מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת שְׁעַדִּיין לֹא אֲכַלְנוּ. מִגְּלוֹת בָּבֶל נִגְאָלְנוּ אַחֵר שְׁבַעִים שָׁנָה, בְּלִי קַפִּיצָה וְדִילּוּג. רַק בְּגִלּוֹת דִּידִין נִשְׁאָר לָנוּ זְכוּת זֶה שִׁיקְפוֹץ הַקֵּב"ה כְּבִיכּוֹל כְּצָבִי וַיִּמָּהֵר גְּאוּלְתָּנוּ בְּרַחֲמִים בְּמַהֲרָה. וְעַפ"ז כְּתָב הַשֵּׁפ"א שְׁגָם לִמ"ד תְּמָה זְכוּת אֲבוֹת, זְכוּת אֲמָהוּת לֹא תְּמָה.

והגבעות תמוטנה - תמה זכות אמהות

והרבה הקשו על דברי השפ"א שלכאו' יש לנו פסוק מפורש שגם זכות אמהות תמה. כמ"ש כִּי הִתְקַדְּשׁוּ וְהִתְקַדְּשׁוּ תְּמוּטָנָה וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמּוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט (ישעי' נד,י) ופרש"י שאף כאשר תכלה זכות אבות ואמהות, הִתְקַדְּשׁוּ וְהִתְקַדְּשׁוּ תְּמוּטָנָה, אַעפ"כ הַקֵּב"ה יִמְשִׁיךְ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הִרִי לַהֲדִיא שְׁזֻכּוֹת אֲמָהוּת תִּתּוֹם יַחַד עִם זְכוּת אֲבוֹת.

לתרץ שפ"א בשפת אמת

יבא השפת אמת הקדום ויתרץ את דברי השפ"א. המגיד מקרעמניץ זי"ע כתב ספר 'שפת אמת' על ספר משלי, ורבים מרבוה"ק הביאו יסודות גדולים מספר שפ"א להמגיד מקרעמניץ על משלי. במשלי פרק כד הוא מפרש בתוך דבריו פסוק במשלי פרק ח, (כ) בְּאֶרְחַ צְדָקָה אֶהְיֶה לָּךְ בְּתוֹךְ נְתִיבוֹת מְשַׁפֵּט: (כא) לְהִנָּחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ וְאַצְרִיתֵיהֶם אֲמַלֵּא: ומבואר בזה"ק פרשת בהר לְהִנָּחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ זֶה אֲבִירָהּ אוֹהֵב, וְאַצְרִיתֵיהֶם אֲמַלֵּא זֶה יַעֲקֹב אֲבִינוּ. וְנַחֲלִקוּ בִּזְהָרָה רַבִּי שְׁמַעוֹן וְבִנּוֹ שֵׁם.

יְרַמְיָהוּ עַל קִבְרֵי זִלְפָּה וּבִלְהָה

בקינות ת"ב בקינה אַז בְּהַלֹּךְ יְרַמְיָהוּ עַל קִבְרֵי אֲבוֹת הוּא מְסַפֵּר שֶׁהֵלֵךְ לִבְכוֹת בִּקְבָרֵי אֲבוֹת, וּבִתְחִילָה מְזַכֵּיר אֶת ג' אֲבוֹת, וְאַחֲ"כַּ קוֹל בְּכִי לֵאמֹר מִתּוֹפֶפֶת עַל לִבָּבָהּ, רַחֵל אַחֲוָתָהּ מִבְּכָה עַל בְּנִיָּהּ, וְזִלְפָּה מִכָּה פָּנִיָּהּ, בִּלְהָה מִקּוֹנָנָת בִּשְׁתֵּי יָדֶיהָ, וְאָמַר הַקֵּב"ה שׁוּבוּ תַמִּימִים לְמִנוּחֵיכֶם מִלֵּא אֲמִילָא כָּל מְשָׁאֲלוֹתֵיכֶם, שְׁלַחְתִּי בְּבִלְהָה לְמַעַנְכֶם הַנִּנִּי מְשׁוּבָב גְּלוֹת בְּנִיכֶם. בְּקִינָה זוֹ אֵינוֹ מְזַכֵּיר אֶת שְׂרָה וְרִבְקָה, אֲלָא ד' אֲמָהוֹת אַחֲרוֹת, 'רַחֵל לֵאמֹר בִּלְהָה וְזִלְפָּה'.

רַחֵל וְלֵאמֹר נִתְּנוּ שְׁמוֹת לְבָנֵי בִלְהָה וְזִלְפָּה

וּבִאֲמַת שֶׁאֲפִילוֹ אִם אֵין מוֹנִים אֶת בִּלְהָה וְזִלְפָּה, אֲדַרְבָּה, זֶה מֵעֲלֵתָן שֶׁאֵינוֹ נִמְנוֹת עִם ד' הָאִמָּהוֹת, כִּי הֵם הֶרְגִּישׁוּ עֲצֻמָּן כ'לֵא', מְרֹב מִדַּת הָעֲנוּהָ שֶׁבָּהֶן הָיוּ נִכְלָלִין בְּרַחֵל וְלֵאמֹר, כֹּל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁל בִּלְהָה וְזִלְפָּה הָיוּ מֵיִיחָסִים בְּרַחֵל וְלֵאמֹר. בִּלְהָה גִּידְלָה אֶת יוֹסֵף כְּאִמּוֹ, כִּמוֹ מִמִּלָּא מְקוֹם שֶׁהוּא חוֹתֵם עֲצֻמוֹ בְּשֵׁם הַבְּעִלִּים, כֵּךְ בִּלְהָה הֵייתָ כְּלוּלָה בְּרַחֵל, וְזִלְפָּה בִּלְהָה. עַד כִּדִּי כֵךְ שֶׁבִּלְהָה וְזִלְפָּה לֹא נִתְּנוּ שְׁמוֹת לִילְדֵיהֶן, רַחֵל קִרְאָה שְׁמוֹת לְבָנֵי בִלְהָה, וְלֵאמֹר לְבָנֵי זִלְפָּה. לֹא בְּגִלְלָה שֶׁהֵם לֹא אֲמָהוֹת, אֲדַרְבָּה מִכִּיּוֹן שֶׁהֵן 'לֵא' שֶׁהֵן 'כֵּן'. אִף שֶׁלְּפַעֲמִים אֵין נִחְשָׁבוֹת כְּאֲמָהוֹת, מ"מ בְּשַׁעֲרֵי שְׁבִנָּה אֶת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה אֶת כְּסָאוֹ וְעָשָׂה שֵׁשׁ מַעֲלֹת לְכֶסֶד, מִבּוֹאֵר בְּמִדְרָשׁ שֶׁהֵם כִּנְגַד שְׂרָה רִבְקָה רַחֵל לֵאמֹר בִּלְהָה וְזִלְפָּה. וּבִסּוּף יֵשֵׁב שְׁלֹמֹה עַל הַמִּדְרָגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת בִּיּוֹתֵר שֶׁל בִּלְהָה וְזִלְפָּה. וְכֵן יִהְיֶה בְּסֹדֶר הַתִּיקוֹן.

מְשַׁלֵּשׁ מְכַלֵּל יִשְׂרָאֵל - בְּנֵי בִלְהָה וְזִלְפָּה

וְכַשֵּׁןחֶשֶׁב חֶשְׁבוֹן שְׁשִׁים רְבּוּא מִיִּשְׂרָאֵל, נִמְצָא שִׁיּוֹתֵר מִמֵּאֲתָיִים אֲלֵף נִפְשׁוֹת נּוֹלְדוּ מִבְּנֵי בִלְהָה וְזִלְפָּה. יוֹתֵר מְשַׁלֵּשׁ שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי בִלְהָה וְזִלְפָּה. יוֹתֵר מְשַׁלֵּשׁ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְבַּטֵּל בְּרֹב, אִי אֲפֹשֶׁר לְבַטְלוֹ. וְמֵה שֶׁאֵין מְזַכֵּרִין אֶת בִּלְהָה וְזִלְפָּה כְּאֲמָהוֹת בְּדֶרֶךְ כָּלל, אֲדַרְבָּה זֶה מֵה שְׁנוֹתֵן לָהֶם כֹּחַ שֶׁל אֲמָהוֹת.

לֵמָּה זְכוֹת בִּלְהָה וְזִלְפָּה לֹא בִטְלָה?

אִילוֹ הָאֲמָהוֹת הָיוּ עוֹלוֹת תַּמִּיד בַּחֲשׁבוֹן, הֵייתָה מִסְתַּיִימָת זְכוֹתָן לֵאחֲרֵי שְׁזֻכוֹת אֲבוֹת וְאֲמָהוֹת בִּטְלָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִמְנוּ עִם הָאֲמָהוֹת אֵין זְכוֹתָן בִּטְלָה לְעוֹלָם. וְאֲדַרְבָּה כְּשֶׁזְכוֹת אֲבוֹת וְשֶׁאֵר אֲמָהוֹת בִּטְלָה, זְכוֹת בִּלְהָה וְזִלְפָּה אֵינוֹ בִּטְלָה לְעוֹלָם.

לְמַשְׁעָן. וְהִרְאִיָּה מְדַבְּרֵי הָרָה"ק מְשִׁינְעוּוֹא, שִׁיעָקֵב הֶרְגִּישׁ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְגוֹנֵן בְּזֻכוֹתָיו עַל רַחֵל וְלֵאמֹר, א"כ כְּשֶׁתִּמָּה זְכוֹת אֲבוֹת, מִמִּילָא תִּמָּה זְכוֹת אֲמָהוֹת, כְּדַבְּרֵי רש"י הַנ"ל. אֲבָל בִּלְהָה וְזִלְפָּה שֶׁשִּׁלַּח אוֹתָן רֵאשׁוֹנָה, מִשּׁוֹם שֶׁאֵינוֹ זְכוֹתָיו לְזֻכוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב, לִכֵּן אִף כְּשִׁישׁ מִצִּיאוֹת שֶׁל שְׁבַע יְפֹלֶצְדִּיק, שֶׁתִּמָּה זְכוֹת אֲבוֹת וְאֲמָהוֹת, אֲעַפ"כּ יִקָּם בְּזֻכוֹת בִּלְהָה וְזִלְפָּה. הַפְּלֵא וּפְלֵא.

בְּגִלְלָה שֶׁקִּרְאוּ לָהֶן שְׁפָחוֹת - נִזְכָּה לְגִאּוּלָּה

וְהָרִי לָנוּ שְׁדוּוּקָא בְּגִלְלָה שֶׁהִשְׁבִּטִים קִרְאוּ לָהֶם עֲבָדִים וּבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת, אֵנוֹ זֹכִיךְ לְזְכוֹת בִּלְהָה וְזִלְפָּה לְנִצָּח נִצָּחִים. וְכִמוֹ כֹּל עֲבִירָה שִׁיתֵּהֶפֶךְ בְּסוּף לְזְכוֹת.

לֵמָּה קִרְאוּ לְאִשְׁתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל 'אִימָא שְׁלוֹם'?

וְכַבֵּר לְמַדְנָה לְעִיל שִׁיּוֹסֵף הַצַּדִּיק לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבּוֹל שְׁקוּרָאִים לָהֶם שְׁפָחוֹת, כִּי בִּזָּה נִכְלָל בְּזִיווֹן לִיעָקֵב כְּאִילוֹ לֹא תִיקֵן זֹהַמַּת חֹטָא עַץ הַדַּעַת בְּשִׁלִּימוֹת. וְלִכֵּן בְּשַׁעֲרֵי שְׂרָאוֹבֵן דְּרַשׁ שֶׁבִּלְהָה אֵינָה נִחְשָׁבֶת אֶשֶׁת יַעֲקֹב, וְאַחֲ"כַּ שֶׁבִּתְשׁוּבָה בְּהִיוֹתָו גִּלְגּוֹל בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל כִּנ"ל, וְאַ"כּ בְּיָמֵים הָהֵם וּבְעֵת הַהִיא נָאֵם ה' יִבְקֹשׁ אֶת עֶזְרָא יִשְׂרָאֵל וְאֵינָנוּ וְאֶת חֲטָאֵת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצְאִינָהּ (ירמ' נ, כ), כִּי הִכָּל יִתְהַפֵּךְ לְמִצְוָה. וְכֵן מִצְאָנוּ שֶׁלֹּאֲשֵׁתוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל הָיָה שֵׁם פְּלֵא 'אִימָא שְׁלוֹם', כִּי הוּא פָּגַם בְּבַחֲיִנַת בִּלְהָה, הָיָה חֹסֵר שְׁלִימוֹת בְּאֲמָהוֹת, בְּשַׁעֲרֵי שְׁעֵמֶד וְדִרַשׁ שֶׁבִּלְהָה מוֹתֵרֶת לוֹ מִשּׁוֹם שֶׁאֵינָה נִקְרָאת אִמּוֹ, וּבְפֶרֶט לְפִי מֵה שֶׁלְּמַדְנָה מִהַפְּסוּק פִּי עָלִיתִי מִשְׁכָּבִי אֶבְיָהּ שֶׁגַּם עַל זִלְפָּה דְּרַשׁ כֵּן. וּבִסּוּף 'כִּי רָאָה ה' בְּעֵינָי, בְּבוֹאוֹ בְּגִלְגּוֹל בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל נִשָּׂא אֶת 'אִימָא שְׁלוֹם' כִּי זֶה תִּפְקִידוֹ בְּעוֹלָם לְהַבִּיא שְׁלִימוֹת בְּבַחֲיִנַת אֲמָהוֹת. וְלִכֵּן בְּשַׁעֲרֵי שֶׁאֲמַר שֶׁאֵין לְתַלּוֹת סֹדִין בְּסוּכָה שְׁכוּכְבִּים אֵין נִרְאִין מִתּוֹכָהּ, בִּזָּה תִיקֵן לְמַפְרַע מֵה שֶׁהִפְרִישׁ בֵּין ח' בְּנֵי הַגְּבִירוֹת לְבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְעָשָׂה אֶז שְׁלִימוֹת ב' אִמָּא, וְלִכֵּן נִקְרָאת אִשְׁתּוֹ 'אִמָּא שְׁלוֹם'.

זְכוֹת הַזְּלוּז לִיתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה

וְאַחֲרֵי הַתִּיקוֹן צָרִיךְ לְהִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, שֶׁבְּזֻכוֹת אוֹתוֹ זְלוּז, כֹּל יִשְׂרָאֵל יִזְכּוּ לְזְכוֹת שֶׁל בִּלְהָה וְזִלְפָּה לְנִצָּח וְלְעוֹלָמִי עַד, גַּם כְּשֶׁשְׁבַע יְפֹלֶצְדִּיק זְכוֹת אֲבוֹת וְאֲמָהוֹת תִּמָּה, 'יִקָּם בְּזֻכוֹת בִּלְהָה וְזִלְפָּה'. ב' כּוֹסוֹת 'וְהַבֵּאתִי וְנִתְּנִי' יִהְיֶה כִּנְגַד בִּלְהָה וְזִלְפָּה.

דור של עֲרֻבוֹת

וכאשר הזכרנו ממחזור רעדלהיים שנוטלים שתי עֲרֻבוֹת כנגד שתי אמהות בלהה וזלפה. הרי יש לשון במדרש 'דורות הללו שאין בהם לא תורה ולא מצוות כעֲרֻבוֹת בלא ריח ובלא טעם. בדור כזה אנו זקוקים לזכותן של בלהה וזלפה דווקא. שכבר אין התחברות לפרי עץ הדר דאברהם, ולולב דיצחק והדסים דיעקב, לא נשאר לנו אלא חיבור לבלהה וזלפה.

גירסת רוב הסיפורים

ועוד שאנו רואים השגחה פרטית שהקב"ה סיבב שתימחק גירסת סידור רעדלהיים ורוב הסיפורים כתוב בהם בְּעֲרֻבוֹת שְׁתֵּי, בְּאִמָּהוֹת שְׁתֵּי, בחיריק תחת הא' לשון אמא, ולא בְּאִמָּהוֹת לשון עבד ואמה בפתח תחת הא'. גם אם נאמר שבשעה שרבי אלעזר הקליר כתב את הפיוט, עוד קרא להם אִמָּהוֹת, אדרבה, זה יעמוד לזכות שבדורות אחרונים שכבר תמה זכות אבות ואמהות, תשאר לנו רק זכות בלהה וזלפה, בְּעֲרֻבוֹת שְׁתֵּי, בְּאִמָּהוֹת שְׁתֵּי, כי אנחנו כערבות חבוטות, ואלו האמהות בלהה וזלפה היו חבוטות ומזולזלות בחייהן, ודווקא מהן תבא הישועה. וגם בליל פסח ישתנו עוד שתי כוסות לזכותן, כמו שהקב"ה גילה לרבינו החת"ס זי"ע ועכ"י.

הנזכה שמה

לע"נ הרה"ח ר' אשר זצ"ל בהרה"ח ר' אברהם יהודא הי"ד (י"ז אדר תשע"ג)
לע"נ מרת אסתר דרייזל ע"ה בת הרה"ח ר' שלום זאב זצוק"ל (י"ח שבט תשל"ז)
לע"נ הרה"ח הר"ר בנימין מאניש זצ"ל בהרה"ח ר' ישראל זצ"ל (ד' ניסן תשע"ה)
לע"נ מרת שפרה ברכה ע"ה בת הרה"ח ר' נפתלי צבי זצ"ל (ג' תמוז תשפ"ג)

עש"ק פ' מקץ ל' כסלו תשפ"ו

ר"ת	בעלזא	מוצש"ק	הדה"נ
ירושלים	5:35	5:19	4:03
בני ברק	5:30	5:20	4:17
חיפה	5:31	5:18	4:06
אשדוד	5:32	5:21	4:18
בית שמש	5:34	5:20	4:02
קריית גת	5:34	5:21	4:20
נוף הגליל	5:31	5:17	4:09

הזמנים לפי שעות חורף

זמני השיעורים:

שיעור בפרשת השבוע	א' ו' 09:00
שיעור תלמוד בבלי	א' ו' 10:30
שיעור במשניות	א' ה' 11:15
שיעור תלמוד ירושלמי	א' ה' 19:15
שיעור נביאים וכתובים	א' ה' 20:00
רמב"ם יד החזקה	א' ד' 20:45
שיעור ביאורי תפילה	יום ה' 20:45

מספרי קול הלשון בארץ ובעולם:

מספר ישיר לשיעורי הרב רייזמאן:

אידיש - 03-6171105 | עברית - 03-6171106
ארה"ב - 7185591035

מספרי קול הלשון בארץ ישראל:

03-6171111 | ***6761

+442081917000	אנגליה
+17185215231	ארה"ב
+33980091256	צרפת
+61390216884	אוסטרליה
+27115680938	דרום אפריקה
+41445087456	שווייץ
+31208932952	הולנד
+52(55)41613064	מקסיקו
+5144469513	קנדה
+32(3)8080388	בלגיה
+541152198855	ארגנטינה

מרכזיה קול הלשון: 073-2828268
www.kolhalashon.com | support@kolhl.com

להערות והצטרפות לפנות למייל:

yy5470@gmail.com | 5387234@gmail.com